

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

БИЛТЕН

Октомври 2005

Интернет адреса на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса на Управата за јавни приходи
<http://www.ujp.gov.mk/>

Интернет адреса на Царинската управа на Република Македонија
<http://www.customs.gov.mk/>

Интернет адреса на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.org.mk/>

Интернет адреса на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

Интернет адреса на Државниот завод за статистика
<http://www.stat.gov.mk/>

Скопје, октомври 2005

СОДРЖИНА

ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Република Македонија – Основни макроекономски индикатори	9
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во одделни транзициони економии	9
Табела 3: Бруто домашен производ (реални стапки на раст)	10
Табела 4: БДП според произведен метод	11
Табела 5: БДП според расходиен метод	11
Табела 6: Основни краткорочни економски трендови	12
Бруто домашен производ	14
Цени	14
Надворешно–трговска размена	16
Краткорочни економски движења – Октомври 2005 година	16
Надворешен долг на Република Македонија	29
Вкупен долг на јавниот сектор	33
Табела 7: Приходи и расходи на Централниот буџет на Република Македонија	40
Табела 8: Буџет – Централна државна власт	42
Табела 9: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на Република Македонија ..	43
Табела 10: Консолидиран буџет на Централната власт и Вон–буџетските фондови	44
Табела 11: Платен биланс на Република Македонија (годишни податоци)	46
Табела 12: Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	47
Табела 13: Фонд за здравствено осигурување	48
Табела 14: Завод за вработување	49
Табела 15: Фонд за магистрални и регионални патишта	50
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – Октомври 2005 година	51
Табела 16: Македонска берза – извештај за тргување од 1.10.2005 до 31.10.2005 година	53
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност	57
Депозити на физичките лица кај банките и штедилниците	58
Каматни стапки на банките и штедилниците во Република Македонија	59
Кредитни линии за мали и средни претпријатија	61

СТАТИИ

Кратки вести	67
The Economist – Средовечен распон	72
Дејан Рунтевски / м-р Александар Стојков – Технолошка стагнација во отворена економија: случајот на Република Македонија	75
Тахир Шакири – Програма за јавни инвестиции во Република Македонија 2005–2007 година	81
Проф. д-р Сашо Ќосев – Методолошките аспекти на економското планирање во Република Македонија ..	84
Наташа Јовановска – Глобалните ризици од покачувањето на цената на нафтата	89

ПОЧИТУВАНИ,

Особена чест и задоволство ми е во овој значаен период, кога Македонија се стекна со статусот земја кандидат за членство во ЕУ, да ви го презентирам Буџетот за 2006 година, кој директно ги рефлектира зајакнувањето на оваа Влада за исполнување на јасно поставените цели. Буџетот на Република Македонија за 2006 година целосно е усогласен со макроекономската политика за наредната година и стратегиите за фискалната политика и управувањето со јавниот долг, кои како сеопфатна целина ги презентираат синхронизираниите политики не само за идната година, туку и за наредниот среднорочен период.

Длабоко сум убеден дека Македонија опстојува на вистинскиот пат и единствено со продолжување и забрзување на растот, како и со континуитет на започнатите економски и структурни реформи ќе се обезбеди исполнување на задачите и предизвиците кои престојат во наредниот период.

Макроекономските остварувања од 2005 година, изразени преку растот на БДП, фискалната дисциплина, ниската стапка на инфлација, намалување на невработеноста, врамнотежувањето на екстерната сметка и намалувањето на каматните стапки, претставуваат показател за сигурно закрепнување на македонската економија и добра основа за остварување на уште подинамични стапки на економски раст во наредниот период. Дополнителен импулс во таа насока, секако ќе претставува и новиот статус на РМ во односите со ЕУ.

Сепак, за интензивирањето на економскиот раст на уште повисоко ниво на среден рок, потребно е подигнување на квалитетот на институциите и силна поддршка на структурните промени на македонската економија. Натамошниот напредок на планот на економијата нема да бидевозможен без силна политичка волја и широка согласност, како и користење на сиот расположлив реформски капацитет. Резултатите од изминативе неколку години треба да бидат вовед во еден период на повисоки и одржливи стапки на раст

меѓу 4.5 и 5 проценти, што ќе креира уште повеќе нови работни места.

Во 2005 година, БДП реално ќе биде зголемен за 3,8 до 4% во споредба со минатата година. На ваквиот раст придонес даваат сите економски сектори освен градежништвото, а најголем придонес дава исклучително високиот раст на индустријата.

За разлика од претходната година кога индустриското производство имаше минимален придонес во растот на БДП, во 2005 година токму индустријата е главниот двигател на интензивираната економска активност. Иако растот во овој сектор беше проектиран на ниво меѓу 5% и 5.5%, остварувањето во изминативе месеци од годината покажува дека индустријата ќе ја заврши оваа година со раст повисок од проектираниот и тоа на ниво од над 7%. Најважно е што растот не е концентриран во неколку гранки, туку напротив, 70% од индустриските гранки бележат позитивни резултати, меѓу кои најзначајни се прехранбената и индустријата за основни метали, за градежни материјали, како и текстилната, тутунската и хемиската индустрија, фармацевската индустрија и други. Кај останатите сектори од економијата, до крајот на годината исто така се очекува повисока реализација во однос на проекцијата, особено кај трговијата (5,6%), транспортот и комуникациите (5,1%), туризмот (4%) и финансискиот сектор (2,5%).

Во сферата на инфлацијата, отсутствуваат благите дефлациони тенденции присутни во 2004, меѓутоа и покрај тоа, просечната инфлација сеуште се наоѓа на мошне ниско ниво, а имајќи предвид дека до крајот на годината не се очекуваат поголеми поместувања, просечната стапка на инфлација нема да го надмине нивото од 0.6%.

Карактеристично за 2005 година е дека растот на реалниот сектор воден од зголемената екстерна побарувачка имаше своја рефлексивност и во надворешниот сектор, односно зголемување на извозот на стоки за над 25,2% при истовремен пораст на страната на уво-

зот од околу 13%. До крајот на годината се очекува продолжување на позитивното движење и остварување на проекциите за пораст на извозот од 30.8%, односно увозот од 20.6%. Во исто време, како резултат на неочекувано високото ниво на трансферите (пред се приватните), во 2005 година дојде до значително намалување на дефицитот на екстерната тековна сметка, кој наместо иницијално проектираните 6.5% од БДП, на крајот на годината ќе изнесува само 2.8% од БДП, што е исклучително ниско ниво и претставува намалување од дури 5 процентни поени на годишно ниво. Во периодот јануари–септември, дефицитот на тековната сметка изнесува само 57,4 милиони долари и претставува своевиден позитивен рекорд.

Горди сме што можеме да истакнеме дека се работи за историски важен податок, имајќи предвид дека Македонија одвои дополнителни девизни средства за да го компензира растот на цената на нафтата на светските пазари. Имено, за период од десет месеци, за речиси исто количество на увезена нафта исплатени се над 100 милиони долари повеќе, кои доколку се одземат од износот на дефицитот, ќе добиеме избалансирана тековна сметка.

Тоа, заедно со цврстата фискална политика овозможи нивото на девизните резерви во Македонија да ги достигнат рекордните 1,1 млрд долари. Како резултат на тоа и на координираната фискална и монетарна политика и каматните стапки забележаа тренд на опаѓање, при што референтните стапки на државните записи и на благајничките записи на НБМ од 10% во јануари се спуштија на околу 8% во моментот. Поволниот развој на настаните на полето на каматните стапки придонесе и за зголемено кредитирање од страна на банките, при што во 2005 година (заклучно со ноември), долгорочното кредитирање на претпријатијата од приватниот сектор е повисоко за 38,1% во споредба со крајот на 2004 година. Ова е сообено важен податок бидејќи се работи за долгорочно, односно инвестиционо финансирање на компаниите, што ќе претставува солидна поткрепа на растот на економијата во следниот период.

Остварениот раст на економијата во 2005 година имаше своја рефлексивност и врз движењата на пазарот на работна сила, изразено преку континуирано намалување на бројот на регистрирани невработени лица и пораст на бројот на нови вработувања. Во оваа прилика би сакал да потсетам на моето укажување пред две години кога го разгледуваме Буџетот за 2004 година и кога укажав дека ако нешто брзо не превземеме бројот на невработените ќе ја надмине психолошката бариера од 400.000 невработени. Тоа не се случи, во текот на 2004 година бројот на невработените не се зголеми и го задржавме на истото ниво. Минатата година расправајќи за Буџетот за 2005 година укажав дека ова е година во која бројот на невработените ќе доживее позначајно намалување. Би сакал да Ве известам

дека во овој момент, бројот на невработените се спушти под 360.000 и дека тој е за 35.000 помал од бројот на невработените од јануари оваа година. Едновременно бројот на невработените денес е помал за 16.000 лица од денот кога оваа Влада ја презеде власта на 1 ноември 2002 година.

Ваквиот тренд го потврдуваат и податоците од Анкетата на работна сила, при што во третиот квартал од 2005 година, бројот на вработени лица е зголемен за 32.670 или 6% на годишно ниво.

Врз основа на остварувањата и трендовите во последните три години, во 2006 година се очекува продолжување на позитивните тенденции и остварување на реален раст на БДП од 4%, со што за период од четири години (2003–2006 година), македонската економија ќе оствари вкупен реален раст од 15.5%. Само за споредба да истакнеме дека во периодот 1995–1998 година македонската економија имаше вкупен раст од 4,9%, а во периодот 1999–2002 вкупно 5%. Проектираната стапка од 4% е реална и таа ќе биде остварена, со што на крајот од 2006 година Македонија ќе го надмине нивото на БДП од 1990 година и со тоа и на формален начин ќе го завршине т.н. период на транзиција на економијата.

Имајќи го предвид големото учество во создавањето на вкупната додадена вредност, носители на растот и во 2006 година ќе бидат истите сектори, меѓу кои и индустријата со проектиран раст од околу 5%, земјоделството со 3%, градежништвото со 4,5%, трговијата со 5,5%, транспортот и комуникациите со 4,5% и финансискиот сектор со 3%.

На полето на инфлацијата, во 2006 година не се очекуваат поголеми промени, односно ќе продолжи политиката на одржување на ценовната стабилност во економијата преку постигнување на ниско и предвидливо ниво на инфлација. Согласно проекциите, просечната стапка на инфлација во 2006 година нема да го надмине нивото од 2%. Во текот на 2006 година, позначајните инфлаторни притисоци ќе бидат концентрирани пред се во енергетскиот сектор, како резултат на очекуваното зголемување на цената на енергенсите, како и на очекуваното зголемување на нивната цена на светскиот пазар за дополнителни 10%–15%. Покрај ова, зголемување се очекува и кај тутунските преработки иницијано од растот на давачките.

Во делот на надворешно–трговската размена, а врз основа и на проекциите за динамизирање на економската активност, во 2006 година се очекува натамошно зголемување на извозот на стоки, кој се очекува реално да се зголеми за 10% до 12%, додека истовремено, имајќи ја предвид високата увозна компонента и повисоката цена на нафтата, зголемувањето на страната на увозот на стоки ќе изнесува 8,8%.

Во рамките на тековната сметка, по исклучително ниското ниво во оваа година, во 2006 година се очекува мало зголемување на дефицитот на тековната

сметка и негово позиционирање на ниво под 4% од БДП, главно како резултат на очекуваното мало зголемување на трговскиот дефицит, мал пораст на дефицитот кај услугите и доходот, како и одредено зголемување на приливите врз основа на приватните трансфери.

Во годинава која изминува, Македонија на современ начин го вовеле управувањето со сопствениот јавен долг согласно европските стандарди. Продолжија тенденциите на намалување на јавниот долг и наспроти бројните тврдења во јавноста Македонија постојано го намалува и домашниот и надворешниот јавен долг, односно во овој момент, јавниот долг на Македонија изнесува 41% од БДП и тој во споредба со 2002 година кога изнесуваше 46% е намален за цели 5 процентни поени. Ова значи дека Македонија е на долната граница од средно задолжените земји и во наредните три години ќе го намали јавниот долг на ниво од 35 до 38% од БДП со што ќе премине во категоријата на ниско задолжени држави. Веќе на крајот од 2006 година нивото на задолженоста ќе изнесува 39% од БДП при што надворешниот долг ќе изнесува 26% од БДП, а внатрешниот 13%. Како дел од политиката на управувањето со домашниот јавен долг приоритет ќе дадеме на развојот на пазарот на државни хартии од вредност преку зголемување на нивната рочност.

Од сето ова, може да се заклучи дека економската политика на Владата и во 2006 година ќе биде насочена кон забрзување на растот, натамошно одржување на макроекономската стабилност, раст на вработеноста (во таа насока и намалување на сиромаштијата) и зголемување на меѓународната конкурентност на македонската економија.

Со оглед дека остварувањето на овие цели е во директна врска со интензитетот на економскиот раст, активностите ќе се базираат на политики кои согласно емпириските резултати, покажуваат позитивна корелација со растот: а/ одржување на ниска и стабилна инфлација; б/ контрола на јавните расходи; в/ висока отвореност на земјата; г/ развој на човечкиот фактор; и д/ водење на политика на врамнотежен регионален развој. Притоа, ќе се води сметка овие политики да не ја влошат дистрибуцијата на доходот, со што ќе се овозможи сите слоеви од населението да ги почувствуваат користите од економскиот раст.

Во годината која измина успеавме да склучиме и до оваа фаза целосно да реализираме два трогодишни аранжмани со ММФ и СБ. Тоа се случува за прв пат во историјата на Македонија. Во 2006 година влегуваме со склучени аранжмани кои се среднорочни, и кои се на добар пат да бидат успешно завршени до крај. Аранжманот со ММФ после повлекувањето на првата транша во септември оваа година веќе е трансформиран во претпазлив stand by аранжман и врз основа на него повеќе нема да повлекуваме дополнителни средства од ММФ заради фактот дека на РМ тие веќе

не и се потребни. Ова воедно е и последен аранжман кој ќе го имаме со ММФ а понатаму соработката ќе ја продолжиме врз основа на нашето членство во ММФ. По завршувањето на сегашниот трогодишен ПДПЛ аранжман со СБ нашата соработка со оваа институција во иднина ќе продолжи на база на соработка на инвестициски проекти, но не и за платно билансна поддршка.

Вака дефинираните политики, креирани и во функција на остварување на стратешките приоритети, односно забрзување на интеграционите процеси во ЕУ и НАТО, како и проектираните макроекономските индикатори се основа за проекциите на Буџетот на Република Македонија за 2006 година.

Оваа година, со единствена цел за поголема транспарентност и консолидирано прикажување на јавните приходи и расходи за 2006 година, продолжуваме со унапредување на начинот на презентирање на Буџетот на Република Македонија заснован на одредбите од новиот Закон за буџетите и усогласен со стандардите за буџетирање, прифатени во земјите членки на Европската унија.

Согласно ова, би сакал да ја разјаснам дилемата која во последно време е мошне актуелна во јавноста и во средствата за јавно информирање, укажувајќи дека предложениот Буџет го презентира т.н. Општ Буџет на Република Македонија кој ги инкорпорира централниот буџет и буџетите на вонбуџетските фондови, а во оваа смисла централниот буџет ги опфаќа основниот буџет, буџетот на самофинансирачките активности и буџетите на заеми и донации. Досега во изминатиот период во парламентот беше сепаратно презентираан централниот буџет од буџетите на вонбуџетските фондови, а во почетниот дел каде се утврдуваа изворните приходи и нивото на дефицит беа опфатени само средствата од основниот буџет. Оттука секое компарирање со претходни години е издржано само доколку се заснова на правилни анализи и користење на воедначена и споредлива база на податоци.

Гледано содржински владините програми ги презентираат среднорочните приоритети на Владата, додека буџетските програми ги презентираат приоритетите на буџетските корисници, кои органите на државната управа ги операционализираат согласно надлежности, а на кој начин ќе се овозможи и оценување на резултатите преку индикаторите за успешност.

Фискалната политика дизајнирана преку Буџетот на Република Македонија за 2006 година е фокусирана на следното:

- 1) Финансирање на реформските активности, спроведување на уставните промени, како и на процесот на интеграција со ЕУ и со НАТО;
- 2) Финансирање на редовните функции на државата и редовна отплата на долговите;
- 3) Финансирање и кофинансирање на развојни инвестициони проекти;

- 4) Фискална консолидација на среден рок; и
- 5) Поттикнување на претприемништвото, инвестирањето и подобрување на бизнис климата во земјата

Фискалната политика ќе се реализира во рамки на вкупно планираните расходи од 104.874 милиони денари, кои пак при непроменетата даночна политика ќе се финансираат од оценетите приходи на ниво од 103.167 милиони денари. Вака детерминираното ниво на дефицит на Буџетот на Републиката во висина од 1.707 милиони денари, односно 0,6% од планираниот бруто домашен производ, во себе го вклучува дефицитот на централниот буџет кој изнесува 1.026 милиони денари или 0,36% од планираниот бруто домашен производ и дефицитот на Фондот за магистрални и регионални патишта планиран во износ од 661 милиони денари, односно 0,24% од планираниот бруто домашен производ.

Имајќи предвид дека Централниот Буџет предизвикува посебен интерес кај пратениците и јавноста, подетално би се осврнал на овој дел од Буџетот на Република Македонија. Имено, во рамки на **вкупните приходи на централниот буџет** планирани на ниво од 69.426 милиони денари доминантно учество имаат изворните приходи кои се застапени со 97%.

Проекцијата на изворните приходи на Централниот буџет за наредната година се базира на:

- даночната политика која опфаќа мерки за зголемување на приходите преку поефикасна наплата на даноците, изменување и дополнување на даночната легислатива, како и веќе усвоените зголемувања на даночните стапки кај одделни видови даноци, кои ќе предизвикаат позитивни фискални импликации во среднорочниот период;
- очекуваните намалувања на неданочните приходи, како резултат на планираната приватизација на учеството на државата во капиталот на АД Македонски телекомуникации;
- извесните намалувања на приходите кои буџетските корисници ги остваруваат од сопствени извори, како резултат на фискалната децентрализација и опфаќањето на овие приходи во буџетите на единиците на локална самоуправа;

Поставувањето на даночната политика во насока на хармонизирање на легислативата со современите даночни системи на развиените пазарни економии, како и зголемување на даночните приходи, продолжува како императив и во 2006 година. Ваквата политика особено ќе биде изразена преку примената на новиот Закон за даночни постапки и новиот Закон за Управата за јавни приходи, кој предвидува организациони промени кои ќе се рефлектираат во правата и одговорностите на даночната администрација, како и развивање на нов компјутерски систем кој ќе овозможи сеопфатна идентификација и регистрација на даночните обврзници, детекција на непријавени даноци и

наплата на заостанати даноци. Во насока на зголемување на приходите, како и откривање и сузбивање на даночните затајувања и нелегалниот увоз, се предвидува и натамошна соработка меѓу Управата за јавни приходи, Финансовата полиција и Царинската Управа.

Од аспект на даночните стапки, даночната политика во 2006 година предвидува поместување на акцизните стапки кај цигарите во висина од 10% од вкупниот износ на акцизата, како и воведување на надоместоци кои ќе ги плаќаат правни и физички лица кои имаат, или користат извори кои ја загадуваат животната средина, како и воведување на надоместок при промет и увоз на тутунски производи кој ќе се користи за финансирање на потребите на јавното здравство во Македонија.

Либерализацијата на увозот ќе продолжи и во 2006 година, иницирано од обврските превземени со Договорот за влез во СТО врз основа на кои пропишаната царинска заштита (непондерираната царинска стапка) за сите стоки ќе се намали за околу 7.6% во однос на 2005 година, додека за индустриските производи за 9.35%, што се разбира ќе има свои негативни фискални импликации. Ваквиот тренд ќе биде дополнет и со ефектите од пристапувањето на Македонија кон Централно-Европскиот договор за слободна трговија (ЦЕФТА) во 2006 година.

Голем дел од активностите на планираната значајна реформа за интеграција на наплатата на персоналниот данок на доход и социјалните придонеси во една институција (Управа за јавни приходи), ќе се реализираат во текот на 2006 година. Притоа, ќе биде формирана канцеларија за големи даночни обврзници и канцеларија на големи обврзници на придонеси, ќе биде унифицирана основницата за плаќање на персоналниот данок како и придонесите од плата и ќе се утврди компатибилноста на ИТ системот на УЈП и ПИОМ.

Во контекст на приближувањето на директното оданочување со ЕУ регулативата на полето на превенцијата на даночната евазија и елиминирањето на двојното оданочување, ќе продолжат активностите за континуирано проширување на мрежата на Договори за одбегнување на двојното оданочување.

Сите овие активности во 2006 година ќе овозможат реализација на даночните приходи во висина 57.017 милиони денари, што претставува зголемување од 6,4% на годишно ниво. Растот на даночните приходи во основа ќе се должи на интензивирањето на економската активност, подобрување на економските перформанси, закрепнување на даночните бази и зголемување на приходите кај речиси сите видови даноци, со исклучок на увозните давачки. Во структурата на даночните приходи, најголемо учество и понатаму ќе имаат индиректните даноци (ДДВ и акцизи) со околу 70%.

Пред подетално разгледување на расходната страна на Централниот Буџет, би ја истакнал сеуште неповолната структура на расходите, имајќи предвид дека

околу 85% од истите имаат недискреционен карактер, односно резултираат како обврски од веќе донесени законски решенија и тоа во најголем дел од социјалната сфера, како и меѓународните обврски во делот на јавниот долг. На ваков начин сеуште има простор за зголемување на расходите за новите политики и капиталните расходи, доколку Собранието и Владата имаат поцврст однос кон реформите.

Имено, активностите на органите на државната управа во 2006 година ќе се реализираат во рамки на **планираните расходи** во износ од 70.452 милиони денари, што во суштина значи финансирање на јасно поставени приоритетни програми и рационално и ефикасно искористување на буџетските средства.

При проекцијата на расходите земени се во предвид:

- ефектите од целосно имплементирање на декомпресијата на платите на државните службеници и избраните и именуваните лица, професионализација на безбедносните структури во Министерството за одбрана и Министерството за внатрешни работи, континуитет на принципот на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците, натамошна контрола на вработувањата, ефектот од утврдување на системот на плати за вработените во образованието, културата, социјалната и детската заштита, согласно динамиката на потпишувањето на колективните договори и утврдените коефициенти. Тука морам да споменам дека во текот на 2005 година дојде до натамошно намалување на бројот на вработените во буџетските институции. Имено во јануари 2005 година вкупно беа вработени 70.812 лица, а на 1 декември 2005 година 70.193, односно 619 лица помалку. Овој тренд ќе продолжи и во наредната година. Притоа бројот на вработени од заедниците е зголемен и вкупно изнесува 21% од вкупно вработените кај буџетските корисници.
- неопходното ниво на материјални трошоци за нормално извршување на функциите на органите на државната власт и редовно и навремено одржување на парламентарните избори;
- потребата од зајакнување на развојната компонента на централниот буџет, презентирана преку зголеменото финансирање на капитални инвестициони и инфраструктурни проекти и финансирање на идни развојни владини политики и
- обезбедување на трансфери до социјалните фондови за редовна и навремена исплата на законските обврски по основ на пензиско инвалидското осигурување, невработеност и социјалните права, како и имплементација на реформската опција за воведување на повеќеслоен пензиски систем.

Фискалните притисоци по Буџетот на Република Македонија ќе започнат со самото воведувањето на вториот пензиски столб, кои согласно долгорочната проекција на транзиционите трошоци се оценети на

ниво од 800 милиони денари за 2006 година

Воедно тука би напоменал дека дополнителен ефект во зголемување на трансферот до Фондот за ПИОМ прдизвикува и продолжувањето на поранешните услови за пензонирање во наредните две години, кое решение пратениците го донесоа и покрај значајниот фискален ефект по Буџетот.

Капиталните расходи во општиот Буџет за 2006 година се планирани во износ од 11.514 милиони денари, при што најзначаен дел од средствата е наменет за реализација на инфраструктурните проекти. Најзначајните капиталните расходи се однесуваат на: инвестиции во патната инфраструктура, преку финансирање на програмските активности на Фондот за патишта, инвестиции во областа на водостопанските хидросистеми, капитални трансфери до ЕЛС за комунални проекти, редовно и инвестиционо одржување на железничката инфраструктура, како и набавки и реконструкции на дипломатско конзуларните преставништва. Структурно набљудувано, капиталните расходи учествуваат со 11% во вкупните расходи за 2006 година, односно 4% во планираниот БДП.

Во 2006 година, во Македонија ќе продолжат активностите за зајакнување на контролата на јавните расходи и целосното усогласување на законската регулатива од областа на финансиската контрола со регулативата на ЕУ. За таа цел, до средината на 2006 година, ќе биде предложен за донесување и Закон за јавна внатрешна финансиска контрола, кој ќе обезбеди зајакнување на системите на финансиско управување и финансиска контрола и извршување на активностите на транспарентен, економичен и ефикасен начин.

Процесот на управување со јавните расходи дополнително ќе се зајакне со планираните измени и дополнувања на Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор, со кои ќе се регулира сертифицирањето на внатрешните ревизори, ќе се обезбедат дополнителни механизми за независност на внатрешните ревизори и други усогласувања со стандардите и најдобрите практики на ЕУ.

Планираниот дефицит на Централниот Буџет во износ од 1.026 милиони денари е за 715 милиони денари понизок во однос на дефицитот од 2005 година, но ваквото намалување на дефицитот не претставува намалување на јавните расходи, имајќи предвид дека во 2005 година се издвоија средства од Буџетот за покривање на загубата на НБРМ.

Финансирачката страна на Буџетот (која не претставува извор за финансирање на редовните расходи на Буџетот) воглавно е структурирана од домашни извори, односно преку емисии на државни обврзници и од планираните приватизации на: резидуалните акции на АД Македонски телекомуникации, остатокот од учеството на државата во капиталот на банкарскиот сектор и АД ЕСМ за дистрибуција на електрична енергија. Домашното финансирање ќе биде поддржано со емисија на државни хартии од вредност во нето износ

од 3.000 милиони денари. Постепениот развој на пазарот на капитал во Република Македонија ја потврдува досегашната определба за емисија на хартии од вредност за краткорочна фискална ликвидност, при што во 2006 година се планира нова емисија на долгорочни хартии од вредност со рок на доспевање од 3 години, која воедно ќе биде поддршка на реформата на пензискиот систем, односно понуда на инструмент за инвестирање на средствата од капиталните пензиски фондови.

Со Буџетот на централната власт за 2006 година е планирана и поддршка во износ од 3.009 милиони денари и тоа од Светска банка, ПДПЛ 2 аранжман во износ од 1.352 милиони денари, средства од ЕБОР во процесот за прет-приватизација на ЕСМ во висина од 690 милиони денари, како и задолжувањето на буџетските корисници во износ од 967 милиони денари наменети за капитални проекти. Овие средства нема да значат ново задолжување на земјата, бидејќи отплатите за веќе постојниот јавен долг во Буџетот се предвидени на повисоко ниво. При планирањето на задолжувањето, земени се предвид долгиот рок на отплата и степенот на надворешна задолженост на Република Македонија.

Покрај спроведувањето на планираната фискална политика во 2006 година, Министерството за финансии ќе продолжи со редовно сервисирање на обврските во земјата и во странство.

Во насока на поддршка на стабилноста на денарот и курсот на денарот во однос на еврото од страна на фискалната политика, во 2006 година планирано е зголемување на депозитите на Република Македонија во НБРМ во износ од 6.445 милиони денари.

Имајќи го предвид кандидатскиот статус кој Македонија веќе го има на патот кон членството во ЕУ, би сакал да Ве информирам за статусот со задоволувањето на критериумите од Мастрихтскиот договор, а кои се однесуваат на Европската монетарна унија. Иако исполнувањето на тие критериуми ќе биде важно по приемот во ЕУ и на патот кон воведувањето на еврото како национална валута никогаш не е рано да се постигнат тие критериуми. Од најважните четири од нив Македонија веќе исполнува три и тоа: нивото на инфлацијата, кое не смее да го надмине просекот на најниските три стапки на инфлација на државите членки на ЕУ за повеќе од 1,5 процентен поен; дефицитот на јавниот сектор да не надминува повеќе од 3% од БДП; и долгот на јавниот сектор да не надминува 60% од БДП. Во иднина ќе ни престои сериозна и тешка задача да го исполниме и четвртиот главен критериум, а тоа е просечните долгорочни номинални каматни стапки да не ги надминуваат соодветните каматни стапки на трите држави со најниска инфлација за повеќе од 2 процентни поени. За ова ќе биде потребна долгорочна и цврста фискална и монетарна политика и стапки на раст кои ќе овозможуваат континуиран и растечки извоз што значително и трајно ќе ги подобри дефицитите на трговскиот биланс и на тековната сметка на Република Македонија.

На крајот би сакал да потенцирам дека со Буџетот се обезбедуваат средства за непречено продолжување на децентрализацијата согласно законите, како и буџетска поддршка на бројните структурни реформи на кои секојдневно работиме. Тие ќе бидат значаен поттик на натамошниот развој на Република Македонија.

Со почит,
м-р **Никола Поповски**
Министер за финансии

ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ
годишни податоци за Република Македонија

		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*
Реален БДП	%	-1.8	-1.1	1.2	1.4	3.4	4.3	4.5	-4.5	0.9	2.8	4.1
БДП	USD мил.	3,386	3,351	3,390	3,458	3,581	3,674	3,588	3,437	3,769	4,631	5,368
Инфлација (просек)	%	128	15.7	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4
Инфлација (крај на период)	%	55.4	8.8	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9
БДП дефлатор	%	151.9	17.1	2.9	3.4	1.4	2.7	8.2	3.6	3.4	0.3	1.3
Буџетско салдо (централен буџет и фондови)	% БДП	-2.9	-1.2	-0.5	-0.4	-1.7	0.0	1.8	-7.2	-5.7	-1.1	0.0
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	43.2	38.0	40.0	49.8	54.5	56.9	65.9	68.1	64.7	54.3	49.4
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	-	-	50.1	56.2	61.1	60.6	60.7	60.9	61.0	61.3	61.3
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1USD	40.6	38.0	41.4	55.4	51.8	60.3	65.3	69.2	58.6	49.9	45.9
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1EUR	-	-	51.3	61.2	60.9	60.6	60.8	61.0	61.1	61.3	61.4
Извоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1,086	1,204	1,147	1,237	1,291	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,672
Увоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,916	2,211	2,785
Трговски биланс	USD мил.	-185	-223	-315	-386	-516	-496	-690	-524	-804	-852	-1,113
Биланс на тековна сметка	USD мил.	-263	-299	-340	-286	-269	-32	-75	-235	-358	-152	-415
како % од БДП	%	-7.8	-8.9	-10.0	-8.3	-7.5	-0.9	-2.1	-6.8	-9.5	-3.3	-7.7
Девизни резерви	USD млд.	0.16	0.28	0.28	0.26	0.33	0.45	0.71	0.78	0.73	0.90	0.99
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	1.6	2.3	2.2	1.9	2.2	3.2	3.7	4.7	4.0	3.9	3.3
Надворешен долг ¹⁾	USD млд.	1,260	1,440	1,118	1,139	1,437	1,490	1,489	1,506	1,635	1,813	2,029
како % од БДП	%	35.8	42.4	33.1	33.5	41.4	41.5	39.9	41.0	43.1	44.9	44.3
Странски директни инвестиции	USD мил.	24.0	9.5	11.2	30.0	127.7	32.4	175.1	440.7	77.7	94.3	150.1
како % од БДП	%	0.7	0.3	0.3	0.9	3.6	0.9	4.9	12.8	2.1	2.0	2.8

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно со новата методологија препорачана од Светската банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити.

* Проценка или претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ОДДЕЛНИ ТРАНЗИЦИОНИ ЕКОНОМИИ

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Пазари во развој - Вкупно	4.6	6.6	4.3	4.6	9.5	6.7	4.9	4.4	-4.3	-4.9	-4.8	-4.9
Бугарија	4.3	5.6	5.5	5.5	2.3	6.1	4.4	3.5	-9.2	-7.5	-9.0	-8.5
Чешка Република	3.2	4.4	4.1	3.9	0.1	2.8	2.0	2.5	-6.1	-5.2	-3.5	-3.2
Естонија	6.7	7.8	7.0	6.0	1.3	3.0	3.9	2.8	-12.1	-12.7	-10.9	-9.9
Унгарија	2.9	4.2	3.4	3.6	4.7	6.8	4.0	3.6	-8.8	-8.8	-8.5	-8.0
Латвија	7.5	8.5	7.8	6.8	2.9	6.3	6.3	5.1	-8.2	-12.3	-10.5	-9.4
Литванија	9.7	6.7	6.8	6.5	-1.2	1.2	2.7	2.5	-7.0	-7.1	-8.1	-7.9
Полска	3.8	5.4	3.0	4.0	0.8	3.5	2.2	2.5	-2.2	-1.5	-1.0	-2.5
Романија	5.2	8.3	5.0	5.0	15.3	11.9	8.8	6.9	-6.8	-7.5	-7.9	-7.8
Словачка	4.5	5.5	5.0	5.4	8.5	7.5	2.7	2.7	-0.9	-3.5	-6.3	-6.4
Словенија	2.5	4.6	3.9	4.0	5.6	3.6	2.6	2.5	-0.4	-0.9	-1.6	-0.8
Кипар	1.9	3.7	3.8	4.0	4.1	2.3	2.5	2.5	-3.4	-5.8	-4.0	-3.2
Турција	5.8	8.9	5.0	5.0	25.2	10.3	8.4	6.9	-3.3	-5.1	-5.6	-5.3

1) Годишен просек.

2) Процент од БДП.

Извор: World Economic Outlook, IMF, Washington D.C., September 2005

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 2000–2004)

		Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, преработу- вачка индустрија и снабдување со ел. енергија, гас и вода	Градеж- ништво	Трговија на големо и трговија на мало	Хотели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посреду- вање, активности во врска со недвижен имот, изнајмување и импутирани станарини	Јавна управа и одбрана, социјална заштита, образо- вање, здравство и социјална работа	Импутиран и банкарс- ки услуги	Додадена вредност	Нето да- ноци на произ- водство	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
		A + Б	В + Г + Д	Ѓ	Е	Ж	З	С + И + Љ	Ј + К + Л + Н				
2000	I	2.4	16.3	4.1	37.7	-7.1	13.4	2.4	1.0	0.5	11.4	15.1	12.0
	II	3.6	17.1	-9.9	4.6	-14.8	11.1	2.5	1.3	0.8	5.6	9.0	6.1
	III	1.2	1.8	5.3	-8.7	-9.6	10.1	2.7	-0.8	1.9	0.6	3.9	1.0
	IV	-3.1	4.5	12.5	-12.7	-13.1	0.7	3.2	-1.1	3.7	-0.3	3.0	0.2
	00/99	1.0	9.4	2.6	3.0	-11.3	8.5	2.7	0.1	1.7	4.1	7.5	4.5
2001	I	-6.9	-2.8	0.7	-18.9	6.7	-4.8	3.0	-8.7	-6.9	-6.2	-6.9	-6.3
	II	-12.5	-4.7	-4.9	4.5	-7.1	-7.2	2.6	-5.1	-8.5	-3.8	-4.4	-3.9
	III	-13.3	-10.6	-22.9	4.4	-14.7	-11.1	1.4	0.8	-13.1	-6.2	-6.9	-6.4
	IV	-10.3	-0.5	-22.8	9.7	-0.1	-9.9	1.3	3.7	-13.5	-1.5	-2.2	-1.6
	01/00	-10.8	-4.6	-14.4	-0.8	-4.5	-8.3	2.1	-2.3	-10.5	-4.4	-5.1	-4.5
2002	I	-5.6	-10.1	-7.0	6.0	-1.0	-3.4	-2.8	10.0	-2.5	-1.8	1.1	-1.3
	II	-2.5	-3.5	0.7	4.6	16.1	-6.7	-4.1	4.7	1.7	-0.9	2.0	-0.4
	III	-1.6	-1.3	5.3	4.2	32.2	-0.5	-4.1	0.8	6.2	0.3	3.2	0.8
	IV	1.8	10.2	1.4	6.8	18.8	3.5	-3.7	-0.8	2.2	3.6	6.6	4.1
	02/01	-2.0	-0.8	0.6	5.4	16.7	-1.8	-3.7	3.5	1.8	0.4	3.3	0.9
2003 *	I	3.2	3.9	8.8	1.8	14.2	-2.7	-4.4	5.7	4.4	2.3	-0.5	1.8
	II	3.5	4.0	8.1	2.2	6.7	5.2	-3.7	6.5	-3.2	3.5	0.7	3.0
	III	6.5	15.0	13.8	1.1	11.1	0.5	-3.0	4.9	-4.3	5.9	3.1	5.4
	IV	6.2	-0.7	21.6	2.0	7.0	-0.9	-3.3	2.7	-1.6	1.7	-1.0	1.2
	03/02	4.8	5.0	13.3	1.8	9.6	0.4	-3.6	4.9	-1.2	3.3	0.6	2.8
2004*	I	4.5	0.7	2.7	13.3	-11.2	-7.6	11.5	0.0	10.4	3.4	3.4	3.4
	II	6.3	0.7	10.1	14.9	-8.4	-5.0	12.4	-0.4	13.2	4.8	4.8	4.8
	III	6.7	1.3	6.6	16.6	-14.2	-4.7	12.0	-1.3	13.7	4.6	4.6	4.6
	IV	7.3	-5.0	8.6	17.6	-10.7	-2.2	11.2	-0.8	12.6	3.4	3.4	3.4
	04/03	6.2	-0.8	7.4	15.7	-11.3	-4.8	11.8	-0.6	12.5	4.0	4.4	4.1
2005*	I	3.3	4.7	-9.7	5.9	3.8	6.4	0.2	0.5	-0.9	2.8	2.8	2.8
	II	2.4	13.0	-9.0	8.1	8.6	7.4	0.8	0.3	1.4	4.8	4.8	4.8
	III	1.5	5.9	-3.0	8.6	7.0	8.0	1.5	2.0	0.0	3.9	3.9	3.9

* Претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДНИОТ МЕТОД

Во милиони денари

По тековни цени

НКД	Назив	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ¹	Индекси
сектор								2004/2003
A	Земјоделство, лов и шумарство	23,094	23,756	22,933	24,509	28,672	30,073	4.9
Б	Рибарство	29	14	24	48	27	21	-22.2
В	Вадење на руди и камен	1,620	1,856	1,312	960	989	1,042	5.4
Г	Преработувачка индустрија	36,764	40,926	39,587	37,925	39,651	39,663	0.0
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	9,203	10,381	10,041	9,146	11,778	11,080	-5.9
Ѓ	Градежништво	10,880	13,361	11,801	11,893	13,537	14,736	8.9
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	22,383	25,402	26,076	27,348	28,282	36,000	27.3
Ж	Хотели и ресторани	3,984	3,463	3,410	4,088	4,653	4,172	-10.3
З	Сообраќај, складирање и врски	17,233	21,261	21,694	20,610	21,062	20,642	-2.0
С	Финансиско посредување	6,977	7,342	7,420	7,427	6,110	7,510	22.9
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	5,890	7,466	8,304	8,168	8,453	8,853	4.7
Ј	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	14,351	14,333	14,445	16,145	16,984	17,874	5.2
К	Образование	8,769	8,266	8,048	8,688	9,436	9,913	5.1
Л	Здравство и социјална работа	8,592	8,987	8,690	9,361	9,897	9,650	-2.5
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	4,967	5,217	5,548	5,553	5,503	5,984	8.7
	Импутирани станарини	9,597	10,465	10,631	10,792	13,732	15,662	14.1
	Минус: импутирани банкарски услуги	5,017	5,153	4,738	4,160	3,797	4,720	24.3
A.	Додадена вредност по основни цени	179,316	197,344	195,230	198,592	214,969	228,155	6.1
Б.	Нето даноци на производство	29,694	39,045	38,611	45,378	36,516	37,101	1.6
A + Б	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	209,010	236,389	233,841	243,970	251,485	265,256	5.5

1) Претходни податоци

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДНИОТ МЕТОД

	Во милиони денари					Во %				
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	236,389	233,841	243,970	251,486	265,257	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
(по тековни цени)										
Финална потрошувачка	218,986	221,771	242,795	243,853	261,723	92.6	94.8	99.5	97.0	98.7
Финална потрошувачка на домаќинствата	175,965	163,788	188,179	191,873	206,610	74.4	70.0	77.1	76.3	77.9
Финална јавна потрошувачка	43,021	57,983	54,616	51,980	55,112	18.2	24.8	22.4	20.7	20.8
Бруто-инвестиции	50,683	42,759	50,276	50,261	57,202	21.4	18.3	20.6	20.0	21.6
Инвестиции во основни средства	38,332	34,716	40,448	42,110	47,286	16.2	14.8	16.6	16.7	17.8
Пораст на залихи	12,351	8,043	9,828	8,151	9,916	5.2	3.4	4.0	3.2	3.7
Извоз на стоки и услуги	114,209	99,091	92,780	95,254	106,758	48.3	42.4	38.0	37.9	40.2
Извоз на стоки	87,161	78,625	71,994	73,800	82,635	36.9	33.6	29.5	29.3	31.2
Извоз на услуги	19,971	15,894	16,387	17,705	20,154	8.4	6.8	6.7	7.0	7.6
Набавки на нерезидентите во земјата	7,077	4,572	4,399	3,749	3,968	3.0	2.0	1.8	1.5	1.5
Увоз на стоки и услуги	147,489	129,780	141,881	137,882	160,426	62.4	55.5	58.2	54.8	60.5
Увоз на стоки	123,910	107,166	124,062	120,038	137,584	52.4	45.8	50.9	47.7	51.9
Увоз на услуги	23,579	22,614	17,819	17,844	22,842	10.0	9.7	7.3	7.1	8.6

Извор: Државен завод за статистика

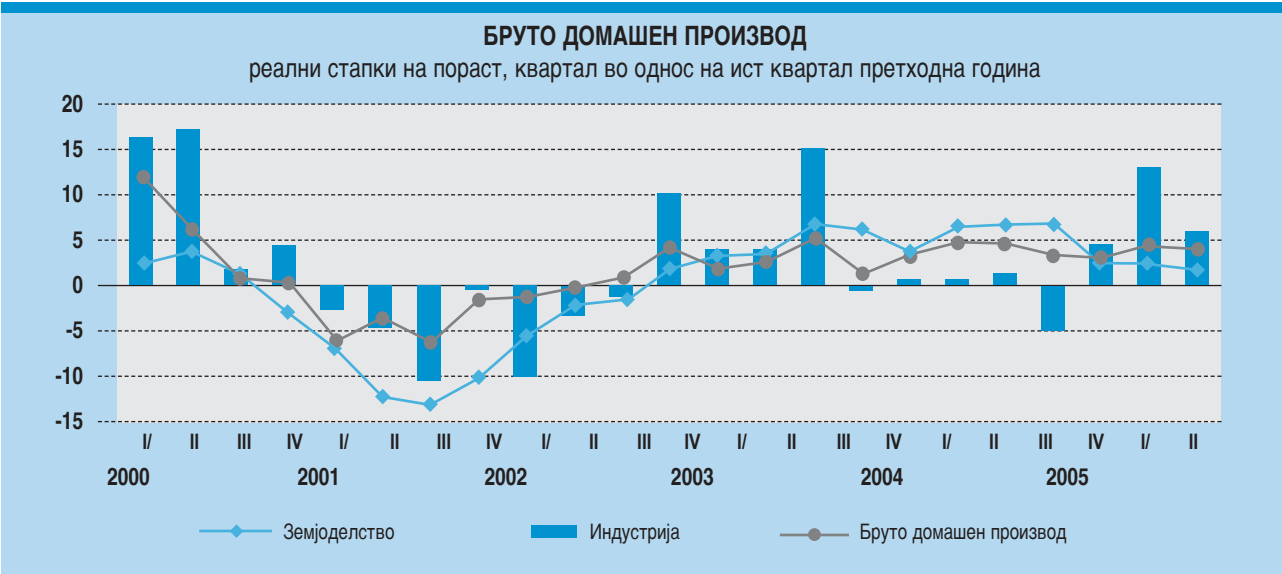
ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

	2000	2001	2002	2003	2004	2004				2005				
						K - 1	K - 2	K - 3	K - 4	K - 1	K - 2	K - 3	Септември	Октомври
РЕАЛЕН СЕКТОР														
Производство реални промени														
Бруто домашен производ	4.6	-4.5	0.9	2.8	2.9	2.4	3.7	3.4	2.1	2.8	4.8	3.9		
Индустриско производство	3.5	-3.1	-0.8	6.6	-2.1	-0.6	-0.7	-0.1	-6.3	4.8	13.0	6.0	9.4	3.3
номинални промени														
Инвестиции во машини и опрема	20.8	-16.9	16.4	-7.7	4.9	11.0	7.2	8.1	-4.2	5.7	4.8	-2.8		
Цени														
Трошоци на живот	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4	1.6	-0.5	-1.6	-1.3	-0.4	0.9	0.9	1.1	0.9
Цени на производители на индустриски производи	8.9	2.0	-0.9	-0.3	0.9	-1.5	0.5	2.2	2.6	1.9	2.3	4.5	5.0	4.3
Конкурентност на индустријата														
Продуктивност	6.0	0.5	3.0	13.1	3.9	-13.0	-8.9	-9.7	-12.5	15.2	15.9	-1.0	12.9	5.8
Трошоци за работна сила по единица производ	-4.7	-0.7	0.2	-10.3	0.7	20.5	12.0	13.4	26.7	-18.2	-21.4	-8.1	-11.7	-9.3
Реални трошоци за работна сила по единица производ	-12.5	-2.7	1.1	-10.1	-0.4	25.0	10.6	9.7	21.8	-21.3	-23.5	-10.5	-16.7	-13.7
Берзански цени на најважните извозни и увозни производи цени во САД\$														
Сурова нафта-брент	28.3	24.4	25.0	28.9	38.3	32.0	35.5	41.6	44.2	47.6	53.1	61.6	63.0	58.5
Јагнешко месо (ц/кг)	261.9	291.2	330.3	388.4	461.4	458.6	453.8	452.8	472.7	478.1	479.7	429.2	432.2	419.8
Никел	8,638.0	5,944.7	6,772.0	9,629.0	13,823.4	14,729.0	12,500.0	13,991.0	14,073.0	15,348.0	16,191.0	14,567.4	14,228.2	12,403.0
Бакар	1,813.0	1,578.3	1,559.0	1,779.0	2,866.0	2,731.0	2,790.0	2,850.0	3,093.0	3,268.0	3,379.0	3,756.6	3,857.8	4,060.0
Олово	45.4	47.6	45.3	51.5	88.7	84.4	81.1	93.2	95.9	97.8	100.4	89.2	93.3	100.5
Цинк	112.8	88.6	77.9	82.8	104.8	107.0	102.2	97.5	111.4	131.5	137.2	129.7	139.8	148.8
Ладно валани челични лимови	385.8	299.2	328.3	444.6	607.1	520.0	608.3	650.0	650.0	683.3	712.5	750.0	750	750.0
Топло валани челични лимови	295.8	216.5	246.7	320.2	502.5	401.7	508.3	550.0	550.0	583.3	612.5	650.0	650	650.0
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР														
номинални промени на доларски вредности														
Извоз на стоки (ФОВ)	11.0	-12.7	-3.7	22.2	22.4	22.1	11.5	31.0	32.3	31.7	39	14.3	18.0	15.1
Увоз на стоки (ЦИФ)	17.9	-19.4	16.3	15.3	25.9	13.8	18.6	28.4	35.8	13.8	24.6	8.8	18.1	9.8
Трговски биланс (милиони САД \$)	-771	-533	-849	-937	-1,230	-250.0	-347.4	-264.1	-264.7	-219.2	-380.0	-263.0	-96.1	-99.4
Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД \$)	-236	-38	-324	-277	-415	-107.4	-172.9	-5.8	-129.7	-21.4	-112.7	76.25	28.52	
Промена во девизните резерви (милиони САД \$) „-“ значи намалување	235.6	62.0	-40.5	168.8	82.3	-12.2	38.0	72.0	83.0	62.0	78.0	138.0	138.0	182.0
Надворешен долг средно. долго. (крај на период во милиони САД \$)	1,438.0	1,444.0	1,571.0	1,771.0	1,957.0	1,766.0	1,766.4	1,821.0	1,957.6	1,962.5	1,946.1	1,978.9	1,978.9	1,986.5
Курсеви (просечен)														
денар/ЕУРО	60.73	60.91	60.98	61.26	61.34	61.29	61.28	61.31	61.46	61.40	61.37	61.22	61.22	61.19
денар/САД \$	65.89	68.04	64.73	54.30	49.41	49.94	50.87	50.20	47.53	46.80	48.68	50.16	49.86	50.85

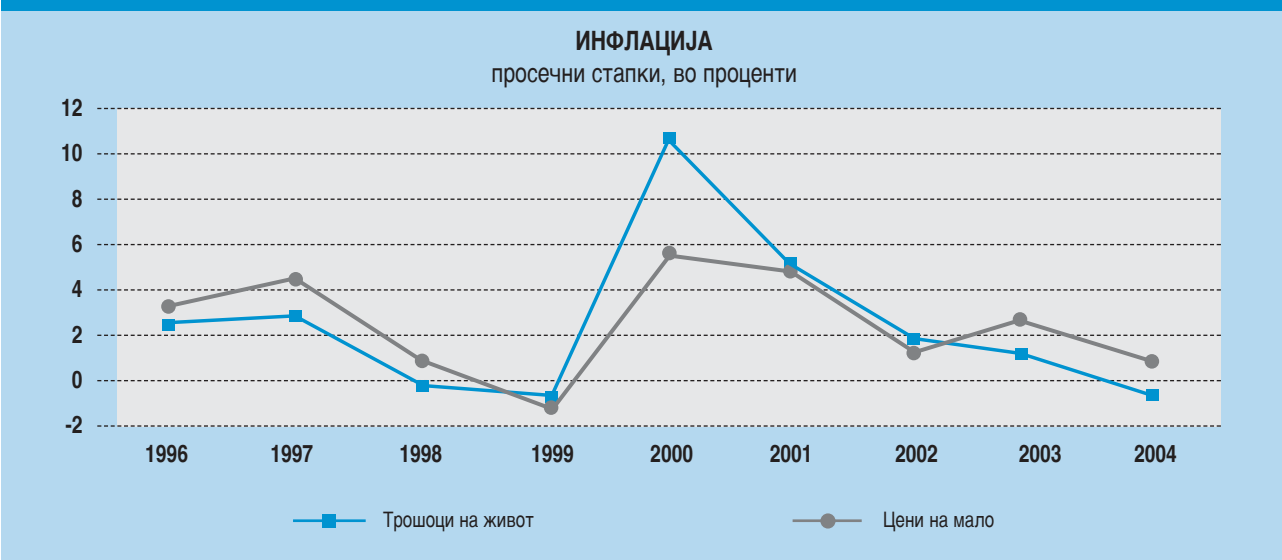
	2000	2001	2002	2003	2004	2004				2005				
						К – 1	К – 2	К – 3	К – 4	К – 1	К – 2	К – 3	Септември	Октомври
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ														
номинални промени														
Приходи	22.5	-10.3	10.1	-7.4	5.8	10.3	1.5	2.9	8.6	-9.0	5.8	27.3	9.4	9.0
Даночни приходи	22.1	-6.9	14.0	-9.6	6.8	5.7	5.0	6.7	9.9	-3.1	6.2	7.3	7.7	10.4
ДДВ	75.2	-1.8	19.8	3.2	21.6	25.3	16.8	18.7	25.8	-5.9	4.4	10.4	8.8	22.6
Расходи	12.7	27.0	-0.1	-13.8	0.3	5.2	3.0	-4.4	-1.7	5.6	0.6	6.2	15.3	0.0
Тековни расходи	1.8	31.9	17.2	-1.2	1.4	5.7	1.2	-2.8	1.9	3.6	-0.5	3.7	4.5	-1.2
Капитални расходи	94.5	28.3	11.8	-447.0	-3.4	-34.3	-38.4	-15.9	-22.8	42.2	11.4	32.7	231.8	12.0
Салдо на централниот буџет (во милиони денари)	6,285	-12,490	7,343	-2,551	371	1,002.0	-364.0	616.0	-882.0	-1,005.0	357.0	3593.0	18.0	515.0
Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)	5,905	-13,171	-13,019	-2,596	7	655.0	-635.0	654.0	-667.0	-1,035.0	750.0	3,501.0	-339.0	395.0
МОНЕТАРЕН СЕКТОР														
номинални промени (крај на период)														
Нето девизни средства	73.8	57.6	-19.1	5.3	4.7	10.3	4.9	3.0	4.7	4.0	13.4	10.0	10.0	11.5
Кредити на приватен сектор	17.2	7.3	12.7	15.8	18.7	18.9	25.9	24.4	18.7	16.9	12.3	10.5	10.5	10.1
Готови пари во оптик	16.6	48.5	0.0	0.3	-0.1	9.2	4.7	2.0	-0.1	2.0	0.5	1.3	1.3	1.6
M1	22.6	5.6	4.6	1.1	-1.1	9.1	8.6	2.3	-1.1	6.5	3.8	6.0	6.0	8.8
M2	29.4	61.9	-7.0	15.9	15.1	18.1	20.1	18.3	15.1	23.4	14.5	14.1	14.1	13.9
M4	25.6	56.7		13.2	15.3	15.4	18.9	16.7	15.3	21.4	21.5	13.7	13.7	13.3
Однос на девизните резерви спрема M1	165.0	188.2	150.5	150.7	162.0	161.7	166.9	153.3	162.0	167.6	178.0	192.0	192.0	194.6
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР														
Пазар на работна сила														
Стапка на невработеност (APC)	32.2	30.5	31.9	36.7	36.7	37.1	35.8	37.7	38.0	38.6	37.4	36.5	36.5	
Вкупно нововработени (крај на период)	101,996	90,308	110,401	79,921	112,013	25,648	51,190	80,235	112,013	27,845	63,873	102,114	18,494	14,411
Нововработени на неопределено време (крај на период)	63,987	63,346	74,341	49,661	63,538	16,153	31,870	47,135	63,538	16,801	36,212	59,363	10,135	6,502
Плати														
Номинални нето плати	5.5	3.5	6.9	4.8	4.0	4.0	4.4	3.4	4.0	3.0	2.2	2.2	2.9	1.4
Реални нето плати	-0.3	-1.9	5.0	3.6	4.4	2.4	4.9	5.0	5.4	3.4	2.0	1.3	1.8	0.5
Потрошувачка кошница	2.5	5.2	2.7	-0.7	-2.7	0.7	-2.8	-5.0	-3.9	-4.0	-3.3	-	0.3	
Социјална заштита														
Број на пензионери (крај на период)	241,221	247,200	249,421	254,267	260,075	254,333	256,917	258,360	260,075	260,879	260,879	262,833	262,833	262,855
Број на домаќинства кои примаат социјална помош (крај на период)	77,309	80,160	82,673	64,453		64,584	64,594	65,960	66,940	69,667	69,667	68,517	68,517	66,532
Број на лица кои примаат надомест за невработени (крај на период)	35,046	41,375	46,772	47,324	45,867	53,273	51,221	48,189	45,867	44,230	43,570	41,412	41,412	41,462

Извор: Државен завод за статистика, Народна банка на Република Македонија, Министерство за финансии, Министерство за труд и социјална политика, Агенција за вработување, World Development Prospects (Pink Sheets), пресметки на Министерството за финансии

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾ во милиони САД \$	3,389	3,351	3,390	3,458	3,575	3,730	3,899	3,723	3,755	4,546	4,842
Бруто домашен производ ¹⁾ (по глава на жител) во САД \$	1,742	1,705	1,709	1,732	1,781	1,848	1,924	1,830	1,859	2,243	2,382

- 1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. Притоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година и е извршена индексација со дефлаторот.
- 2) Претходни податоци

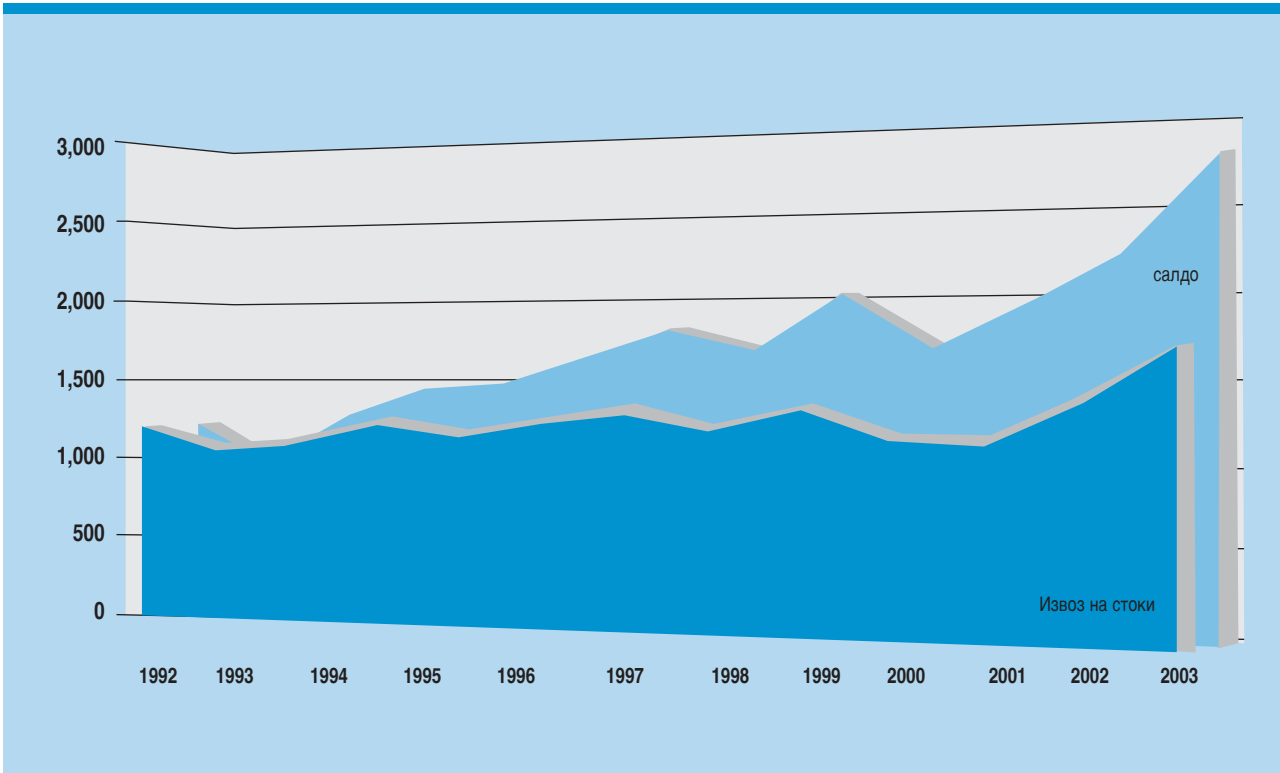
	просечни стапки во проценти								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Трошоци на живот	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4
Цени на мало	3.0	4.4	0.8	-1.1	10.6	5.2	1.4	2.4	0.9

	крај на година, во проценти								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Трошоци на живот	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9
Цени на мало	0.2	4.5	-1.0	2.3	10.8	1.2	2.2	2.9	-0.1

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

	во милиони САД \$												
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Извоз на стоки	1,199	1,055	1,086	1,204	1,147	1,237	1,292	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,674
Увоз на стоки (FOB)	1,206	1,013	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,917	2,211	2,793
Салдо	-7	42	-185	-223	-315	-386	-515	-496	-690	-524	-805	-852	-1,119

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА										
Вкупно				Германија			Србија и Црна Гора			
		Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
1999		1,191.3	1,776.2	-584.9	254.3	245.8	8.5	254.5	183.9	70.6
2000		1,322.6	2,093.8	-771.2	257.5	253.3	4.2	335.2	190.4	144.8
2001		1,155.0	1,687.6	-532.6	237.5	213.3	24.2	266.8	157.2	109.6
2002		1,115.5	1,995.2	-879.7	234.0	284.7	-50.7	246.4	185.2	61.2
2003		1,363.2	2,299.9	-936.7	278.3	303.8	-25.5	273.8	212.6	61.2
2004		1,673.6	2,903.4	-1,229.8	318.2	362.3	-44.1	348.8	244.8	104.0
2000	Q1	331.1	606.8	-275.7	66.1	80.9	-14.8	78.8	47.8	31.0
	Q2	317.7	481.0	-163.3	56.9	52.7	4.2	76.3	47.3	29.0
	Q3	345.1	470.6	-125.5	70.8	55.0	15.8	82.8	47.3	35.5
	Q4	328.7	535.4	-206.7	63.7	64.7	-1.0	97.3	48.0	49.3
2001	Q1	291.5	400.4	-108.9	69.0	52.8	16.2	62.3	34.9	27.4
	Q2	285.3	416.6	-131.3	52.9	59.0	-6.1	74.1	39.2	34.9
	Q3	295.7	378.9	-83.2	61.9	42.8	19.1	62.9	33.4	29.5
	Q4	282.5	491.7	-209.2	53.7	58.7	-5.0	67.5	49.7	17.8
2002	Q1	244.0	444.2	-200.2	60.9	56.4	4.5	47.2	38.2	9.0
	Q2	264.4	461.7	-197.3	54.0	70.5	-2.7	53.6	47.9	5.7
	Q3	289.1	497.1	-208.0	60.3	77.1	-10.4	55.8	47.9	7.9
	Q4	301.8	597.6	-295.8	57.0	89.2	-32.2	66.4	55.1	11.3
2003	Q1	293.7	531.7	-238.0	66.6	69.2	-2.6	47.2	50.4	-3.2
	Q2	355.8	580.9	-225.1	68.0	74.2	-6.2	76.4	54.8	21.6
	Q3	337.8	550.2	-212.4	72.0	71.0	1.0	74.7	53.5	21.2
	Q4	375.9	637.1	-261.2	71.7	89.4	-17.7	75.5	53.9	21.6
2004	Q1	366.0	616.1	-250.1	82.1	84.0	-1.9	57.9	48.2	9.7
	Q2	367.7	715.1	-347.4	63.1	90.0	-26.9	84.4	63.7	20.7
	Q3	442.7	706.7	-264.0	80.8	89.2	-8.4	98.7	63.2	35.5
	Q4	497.2	865.5	-368.3	92.2	99.1	-6.9	107.8	69.7	38.1
2005	Q1	482.0	701.2	-219.2	112.0	73.6	38.4	75.0	58.5	16.5
	Q2	511.3	891.1	-379.8	80.0	87.9	-7.9	122.3	69.2	53.1
	Q3	505.7	768.6	-262.9	84.8	78.7	6.1	128.9	66.8	62.1
2003	I	78.6	159.0	-80.4	18.7	22.6	-3.9	11.3	15.0	-3.7
	II	94.7	152.2	-57.5	21.9	21.7	0.2	15.5	15.4	0.1
	III	120.4	220.5	-100.1	26.0	24.9	1.1	20.4	20.0	0.4
	IV	117.3	190.3	-73.0	22.2	21.2	1.0	22.4	15.4	7.0
	V	119.9	208.4	-88.5	23.6	26.5	-2.9	27.3	23.2	4.1
	VI	118.6	182.2	-63.6	22.2	26.5	-4.3	26.7	16.2	10.5
	VII	124.3	194.8	-70.5	25.2	27.8	-2.6	27.2	18.0	9.2
	VIII	96.1	173.1	-77.0	22.2	20.5	1.7	23.1	18.3	4.8
	IX	117.4	182.3	-64.9	24.6	22.7	1.9	24.4	17.2	7.2
	X	124.7	214.0	-89.3	22.8	26.7	-3.9	28.9	18.8	10.1
	XI	122.7	198.8	-76.1	24.7	29.4	-4.7	22.6	15.7	6.9
	XII	128.5	224.3	-95.8	24.2	33.3	-9.1	24.0	19.4	4.6
2004	I	102.4	176.5	-74.1	27.3	21.8	5.5	14.5	11.2	3.3
	II	132.0	199.3	-67.3	28.0	32.6	-4.6	20.0	17.0	3.0
	III	131.6	240.3	-108.7	26.8	29.6	-2.8	23.4	20.0	3.4
	IV	125.2	238.2	-113.0	22.3	27.4	-5.1	26.4	22.5	3.9
	V	117.9	223.7	-105.8	19.5	29.2	-9.7	27.9	22.6	5.3
	VI	124.6	253.2	-128.6	21.3	33.4	-12.1	30.1	18.6	11.5
	VII	155.6	253.0	-97.4	31.5	32.3	-0.8	31.2	20.1	11.1
	VIII	137.5	223.0	-85.5	24.9	25.4	-0.5	34.1	21.4	12.7
	IX	149.6	230.7	-81.1	24.4	31.5	-7.1	33.4	21.7	11.7
	X	158.0	256.0	-98.0	24.4	31.5	-7.1	33.4	21.7	11.7
	XI	154.0	294.7	-140.7	26.8	24.9	1.9	33.0	21.4	11.6
	XII	185.2	314.8	-129.6	41.0	42.7	-1.7	41.4	26.6	14.8
2005	I	147.9	209.9	-62.0	43.3	21.7	21.6	19.0	15.8	3.2
	II	156.6	224.0	-67.4	35.5	25.7	9.8	22.4	16.7	5.7
	III	177.5	267.3	-89.8	33.2	26.2	7.0	33.6	26.0	7.6
	IV	174.6	312.6	-138.0	29.4	25.7	3.7	38.8	30.2	8.6
	V	179.2	284.5	-105.3	23.1	31.2	-8.1	42.8	19.0	23.8
	VI	157.5	294.0	-136.5	27.5	31.0	-3.5	40.7	20.0	20.7
	VII	184.5	256.8	-72.3	35.7	28.0	7.7	41.7	18.5	23.2
	VIII	144.8	239.4	-94.6	22.8	26.5	-3.7	42.3	21.6	20.7
	IX	176.4	272.4	-96.0	26.3	24.2	2.1	44.9	26.7	18.2
	X	181.8	281.2	-99.4	27.4	30.4	-3.0	50.2	24.3	25.9

во милиони САД \$											
САД			Италија			Грција			Русија		
Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
136.1	54.7	81.4	77.6	92.7	-15.1	85.9	164.5	-78.6	15.1	91.2	-76.1
165.6	83.0	82.6	90.8	111.1	-20.3	84.1	201.5	-117.4	10.3	191.8	-181.5
99.7	51.5	48.2	88.7	107.7	-19.0	101.4	184.0	-82.6	13.9	139.4	-125.5
77.4	58.7	18.7	81.9	118.6	-36.7	116.9	237.9	-121.0	14.4	125.4	-111.0
72.8	56.2	16.6	95.4	122.5	-27.1	179.8	300.2	-120.4	13.7	177.8	-164.1
70.3	46.8	23.5	134.9	170.2	-35.3	228.8	280.7	-51.9	19.7	255.7	-236.0
49.6	16.3	33.3	25.4	29.4	-4.0	19.7	43.1	-23.4	2.6	60.8	-58.2
48.6	16.5	32.1	27.4	29.3	-1.9	18.4	42.3	-23.9	2.7	38.6	-35.9
37.5	23.4	14.1	18.1	25.4	-7.3	23.5	55.3	-31.8	2.1	33.2	-31.1
29.9	26.8	3.1	19.9	27.0	-7.1	22.5	60.8	-38.3	2.9	59.2	-56.3
28.4	13.4	15.0	24.0	19.2	4.8	21.2	40.2	-19.0	2.8	53.4	-50.6
23.4	15.6	7.8	21.4	23.3	-1.9	24.3	38.7	-14.4	3.7	31.7	-28.0
26.9	11.7	15.2	24.3	29.5	-5.2	30.6	51.1	-20.5	3.3	26.9	-23.6
21.0	10.8	10.2	19.0	35.7	-16.7	25.3	54.0	-28.7	4.1	27.4	-23.3
18.0	18.2	-0.2	26.7	24.6	2.1	19.2	46.0	-26.8	3.4	49.4	-46.0
18.9	15.6	3.3	25.1	26.2	-1.1	27.6	49.4	-21.8	3.6	22.3	-18.7
16.5	10.7	5.8	21.2	29.4	-8.2	30.3	52.2	-21.9	3.5	13.3	-9.8
24.6	13.9	10.7	18.7	32.2	-13.5	35.6	56.3	-20.7	3.0	61.1	-58.1
16.7	13.8	2.9	26.9	21.6	5.3	35.1	98.4	-63.3	2.5	25.1	-22.6
13.8	19.1	-5.3	26.5	34.3	-7.8	52.1	76.4	-24.3	3.6	34.6	-31.0
16.0	11.1	4.9	21.6	29.3	-7.7	43.7	56.7	-13.0	3.4	53.5	-50.1
26.3	12.2	14.1	20.4	37.3	-16.9	48.9	68.7	-19.8	4.2	64.6	-60.4
14.8	13.4	1.4	24.6	31.7	-7.1	52.7	64.1	-11.4	3.9	68.7	-64.8
14.1	11.6	2.5	29.1	45.1	-16.0	55.1	73.0	-17.9	4.7	47.9	-43.2
21.8	10.2	11.6	38.9	44.9	-6.0	54.6	69.2	-14.6	5.5	78.7	-73.2
7.5	13.7	-6.2	43.6	37.2	6.4	74.1	66.3	7.8	5.2	70.5	-65.3
11.8	11.7	0.1	39.4	54.7	-15.3	80.3	76.7	3.6	5.1	99.7	-94.6
15.5	9.0	6.5	45.7	48.3	-2.6	80.9	72.1	8.8	5.3	112.9	-107.6
7.5	13.7	-6.2	43.6	37.2	6.4	74.1	66.3	7.8	5.2	70.5	-65.3
6.7	5.2	1.5	8.9	7.3	1.6	8.2	43.9	-35.7	0.5	1.8	-1.3
5.1	3.9	1.2	7.5	6.0	1.5	11.7	22.9	-11.2	0.5	2.1	-1.6
4.9	4.7	0.2	10.5	8.3	2.2	15.2	31.6	-16.4	1.5	21.2	-19.7
3.5	4.5	-1.0	8.9	10.4	-1.5	17.4	31.2	-13.8	1.0	9.6	-8.6
3.4	6.1	-2.7	7.9	11.8	-3.9	18.5	25.6	-7.1	1.1	17.1	-16.0
6.9	8.5	-1.6	9.7	12.1	-2.4	16.2	19.6	-3.4	1.5	7.9	-6.4
7.2	3.9	3.3	7.4	11.8	-4.4	16.9	22.4	-5.5	1.3	9.8	-8.5
4.5	3.1	1.4	6.4	9.0	-2.6	10.9	15.4	-4.5	1.1	23.2	-22.1
4.3	4.1	0.2	7.8	8.5	-0.7	15.9	18.9	-3.0	1.0	20.5	-19.5
5.7	4.4	1.3	5.5	11.3	-5.8	18.2	22.8	-4.6	2.3	24.6	-22.3
6.8	2.8	4.0	7.2	11.8	-4.6	15.9	21.0	-5.1	1.2	19.6	-18.4
13.8	5.0	8.8	7.7	14.2	-6.5	14.8	24.9	-10.1	0.7	20.4	-19.7
6.4	5.3	1.1	5.8	7.6	-1.8	12.5	17.7	-5.2	1.4	27.4	-26.0
4.6	3.8	0.8	8.0	10.0	-2.0	17.8	21.0	-3.2	1.2	17.3	-16.1
3.8	4.3	-0.5	10.8	14.1	-3.3	22.4	25.4	-3.0	1.3	24.0	-22.7
3.6	4.6	-1.0	12.0	13.8	-1.8	19.9	23.0	-3.1	1.7	27.3	-25.6
4.5	3.6	0.9	7.8	14.4	-6.6	17.1	24.7	-7.6	1.7	2.2	-0.5
6.0	3.4	2.6	9.3	16.9	-7.6	18.1	25.3	-7.2	1.3	18.4	-17.1
7.9	3.2	4.7	13.3	19.5	-6.2	21.2	29.2	-8.0	1.8	22.7	-20.9
5.9	3.5	2.4	13.1	11.0	2.1	13.7	17.3	-3.6	1.9	29.6	-27.7
8.0	3.5	4.5	12.5	14.4	-1.9	19.7	22.7	-3.0	1.8	26.4	-24.6
8.0	3.5	4.5	12.4	14.4	-2.0	21.6	23.2	-1.6	1.8	26.4	-24.6
4.4	4.6	-0.2	12.9	15.1	-2.2	23.7	24.9	-1.2	2.2	25.5	-23.3
7.2	3.5	3.7	17.0	19.0	-2.0	21.1	26.3	-5.2	1.6	8.5	-6.9
3.1	4.5	-1.4	12.3	9.6	2.7	20.2	18.6	1.6	1.0	25.9	-24.9
1.8	5.7	-3.9	13.8	10.2	3.6	26.8	21.0	5.8	1.7	23.4	-21.7
2.6	3.5	-0.9	17.5	17.4	0.1	27.1	26.7	0.4	2.5	21.2	-18.7
3.5	4.2	-0.7	10.3	16.4	-6.1	31.8	29.7	2.1	1.5	33.3	-31.8
4.4	3.7	0.7	16.9	20.2	-3.3	23.9	25.1	-1.2	1.9	22.4	-20.5
3.9	3.8	0.1	12.2	18.1	-5.9	24.6	21.9	2.7	1.7	44.0	-42.3
6.0	3.0	3.0	20.4	18.6	1.8	34.4	27.1	7.3	1.8	32.7	-30.9
4.5	3.0	1.5	10.8	14.8	-4.0	19.8	19.8	0.0	1.8	33.5	-31.7
5.0	3.0	2.0	14.5	14.9	-0.4	26.7	25.2	1.5	1.7	46.7	-45.0
3.9	2.4	1.5	14.5	16.5	-2.0	22.5	23.4	-0.9	1.3	53.8	-52.5

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

ОКТОМВРИ 2005 ГОДИНА

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ОКТОМВРИ 2005 ГОДИНА

- Пораст на индустриското производство за 3,3% на годишна основа, што придонесе за кумулативен пораст во периодот јануари–октомври од 7,6%;
- Зголемување на просечната искористеност на капацитетите во преработувачката индустрија на ниво од 64,5% (59% на почетокот на годината)
- Месечен пораст на трошоците на живот од 0,7%, со што просечната инфлација во првите десет месеци достигна 0,5%;
- Пораст на извозот на стоки во периодот јануари–октомври за 26% на годишна основа, со истовремен пораст на увозот за 15,2%;
- Дефицит во надворешно–трговската размена во првите десет месеци во висина од 961.6 милиони САД долари (речиси на исто ниво како и минатата година);
- Пораст на надворешниот долг за 8 милиони САД долари на месечна основа, при што истиот достигна износ од 1.986 милиони долари;
- Суфицит на Централниот Буџет во првите десет месеци од 2005 година во висина од 3.401 милиони денари;
- Зголемување на нивото на Бруто девизни резерви на месечна основа за 39 милиони долари, и на крајот на октомври достигна 1.096 милиони долари;
- Продолжување на трендот на намалување на бројот на регистрирани невработени лица, овојпат за 5,6% на годишна основа или за 22.664 лица (366.587 невработени лица).

1. РЕАЛЕН СЕКТОР

1.1. Индустриско производство

По минатомесечниот пораст, во октомври 2005 година индустриското производство повторно забележа пад на месечна основа, овојпат за 3.2%, што претставува своевидно изненадување имајќи го предвид вообичаениот сезонски карактер на македонската индустрија, односно редовното зголемување на производството во третиот квартал од годината. Една од основните причини за ваквиот резултат претставува намаленото производство во делот на прехранбените производи и пијалаци.

Во исто време, на годишна основа, индустриското производство забележа пораст од 3,3%, што придонесе за намалување на кумулативниот индекс кој во периодот јануари–октомври 2005 година изнесуваше 7,6% (намалување од 0.6 процентни поени во споредба со септемврискиот индекс). Притоа, во октомври 2005 година, пораст на производството на годишна основа е евидентиран во 13 од вкупно 24 индустриски гранки.

Анализирано на кумулативна основа, растот во овој период главно е концентриран во секторот на челичната индустрија (41,5%), производството на градежни материјали (17,7%), прехранбената индустрија (2,9%), дел од текстилната индустрија (производство на предмети за облека), производ-

ството на електрични машини и апарати 17,5%), како и производството на електрична енергија (2,7%). Во поглед на факторите на растот, кумулативот од 7,6% може да се разложи на следните гранки: Вадење руди и камен (0.5 процентни поени), преработувачка индустрија (6.6 процентни поени) и производство на електрична енергија (0.5 процентни поени). Во рамките на преработувачката индустрија, прехранбената учествува со 0.6 процентни поени, текстилната со 0.4, производството на нафта (0.5), градежни материјали (1.4), основни метали (2.5).

Како негативна карактеристика на десеттиот месец од 2005 година е високиот пад на десезонираното индустриско производство (на месечна основа), кое се добива кога индексот на индустриското производство ќе се „исчисти“ од влијанието на разните сезонски фактори присутни во текот на годината. Во исто време, циклусот на индустриското производство во октомври 2005 година, по период на континуиран 18 месечен пораст, за прв пат забележа движење во негативна насока. Резултатите од следните неколку месеци ќе покажат дали станува збор за краткотраен прекин во трендот, или за свртување на циклусот на индустриското производство во спротивна насока.

Сепак, до крајот на годината се очекува задржување на темпото на раст на индустријата, што се потврдува и преку очекувањата на менаџерите за обемот на производството во преработувачката индустрија во следните 3–4 месеци, кое се наоѓа на историски највисоко ниво, како и зголемувањето на просечното користење на капацитетите на компаниите. Ваквите ставови ја одразуваат довербата на менаџерите во поглед на перспективите на македонската економија, односно подобрување на деловното опкружување. Притоа, од почетокот на годината, оптимизмот на првите луѓе на македонските индустриски компании во поглед на идниот обем на производството е речиси двојно зголемен.

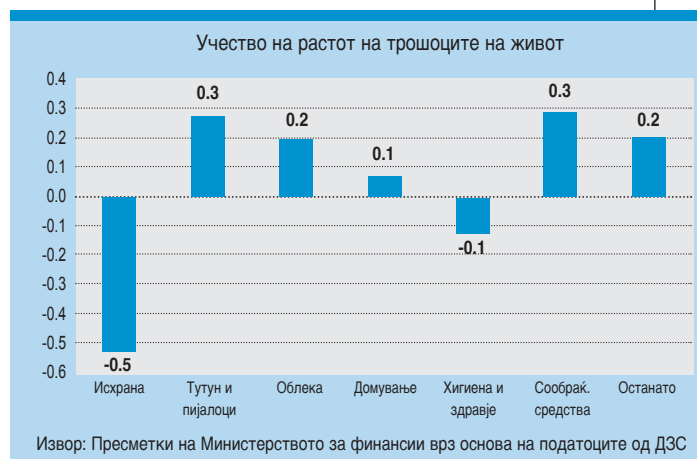
1.2. Цени

Во октомври 2005 година, трошоците на живот забележаа пораст на месечна основа од 0,7%, како редовно, сезонско зголемување на цените во последните месеци од годината. На годишна основа порастот беше поинтензивен и изнесуваше 0.9%. Месечниот пораст на трошоците на живот придонесе и за зголемување на просечната стапка на инфлација која за периодот јануари–октомври достигна ниво од 0,5%. Притоа, како карактеристика на октомврискиот индекс на трошоците на живот е порастот кај речиси сите групи на производи, со исклучок на групата сообраќајни средства и услуги.

На месечна основа, порастот на цените е генериран од зголемувањето кај групата храна и безалкохолни пијалаци во висина од 1,3%, главно како резултат на повисоките цени на зеленчукот и рибата. Во рамките на групата, забележителен сезонски пад од 0,6% забележа овошјето, додека сите останати подгрупи во оваа група забележаа благ пораст или се задржаа на исто ниво како претходниот месец. Пораст на цените на месечна основа е евидентиран и кај обувките (1%), групата покуќнина и мебел (0,5%), групата здравје (0,2%) и групата комуникации (1,4%). Во исто време, цените кај останатите групи на производи останаа речиси непроменети, со исклучок на цените во делот на сообраќајот каде е забележано намалување од 0,7%, главно како резултат на малиот пад на цените на нафтата и нафтените деривати.

Во рамките на самиот индекс на трошоците на живот, цените на услугите останаа непроменети, додека цените на стоките бележат зголемување од 0.8%.

Кумулативно, во периодот јануари–октомври 2005 година, просечната инфлација изнесуваше 0,5%, при што негативен придонес во растот на инфлацијата имаа групите исхрана (–0,5 процентни поени) и

хигиена и здравје (−0,1). Останатите групи забележаа позитивен придонес во растот на инфлацијата, а особено групите тутун и алкохолни пијалаци (0,3 процентни поени), сообраќајни средства (0,3), облека (0,2) и др.

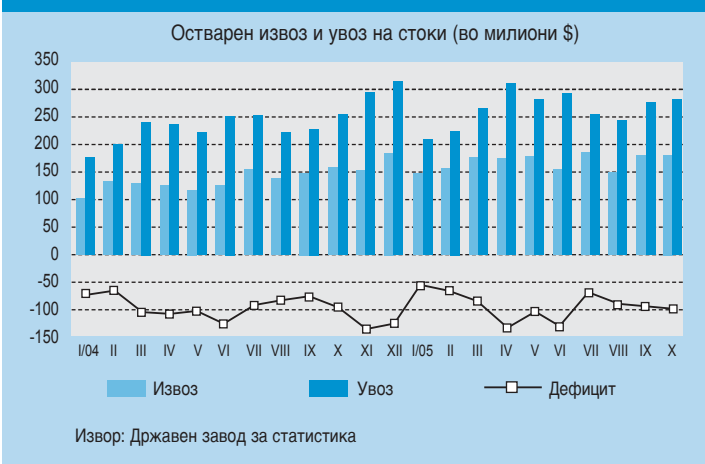
Во октомври 2005 година, индексот на цените на мало забележа понизок раст на месечна основа во споредба со индексот на трошоци на живот. Така, индексот на цени на мало во октомври 2005 година забележа зголемување од 0,3% во однос на претходниот месец, додека на годишна основа порастот е значително поголем и изнесува 2,8%. На кумулативна основа, во периодот јануари–октомври, цените на мало се повисоки за 2%. Притоа, намалување на цените е евидентирано во групата на земјоделските и прехранбените производи, додека останатите групи на производи бележат зголемување на малопродажните цени.

Во октомври 2005 година, цените на производителите на индустриски производи мируваа речиси кај сите категории, со исклучок на промената на цените во нафтениот сектор (пад од 3,5%), што придонесе за месечен пад на овој индекс од 0,5%. Во периодот јануари–октомври 2005 година, индексот на цени на индустриски производители забележа раст од 3,1%.

2. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

2.1. Надворешно-трговска размена

Надворешно–трговската размена во октомври 2005 година забележа зголемување на месечна основа од 3,2%, додека на годишна основа, НТР во октомври е зголемена за 11,9%. Во овие рамки, извозот на стоки е повисок за 3,1%, при речиси идентичен пораст на увозот на стоки за 3,2% во споредба со претходниот месец. Ваквите бројки придонесоа трговскиот дефицит во октомври да достигне 99,4 милиони САД долари, што е за 3.3 милиони долари повеќе дефицитот во претходниот

месец. Месечната покриеност на увозот со извоз е на истото ниво и изнесува 64,7%.

На кумулативна основа, во десетте месеци од 2005 година е забележано значајно зголемување на извозот на стоки од 26% на годишна основа, како резултат на зголемената економска активност на деловните субјекти во државата. Во истиот период, увозот на стоки е зголемен за 15,2%, што придонесе за речиси непроменето номинално ниво на дефицитот во размената со странство (961.6 милиони САД долари). Степенот на покриеност на увозот со извоз на стоки е подобрен за 5,5 процентни поени, при што тој изнесува 63,5%.

Анализирано по групи производи по СМТК, на месечна основа, зголемувањето на извозот е резултат пред се на зголемениот извоз на тутун и преработки од тутун и тоа за 7.8 милиони долари (или 176,2%) и извозот на нафта од 4.1 милиони долари (26,2%). Реализираниот извоз е помал кај железото и челикот за околу 6 милиони долари (или за 13,7%), како и кај извозот на облека за 1.7 милиони долари (4,1%).

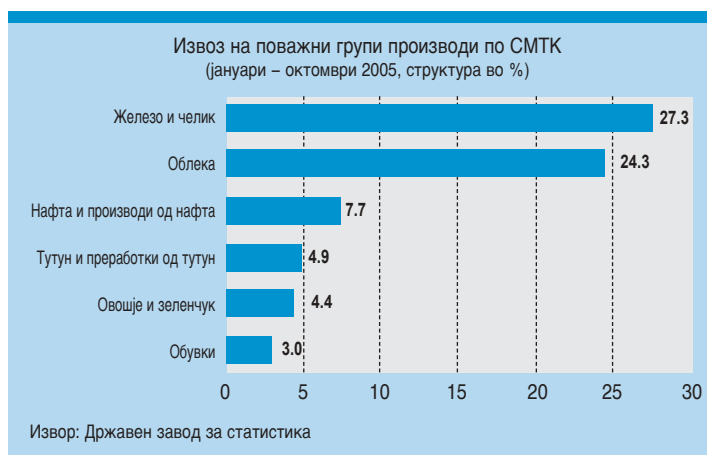
Гледано кумулативно, во десетте месеци од 2005 година извозот на железо и челик бележи зголемување од околу 142 милиони долари или 44,7%, извозот на нафта и производи од нафта е зголемен

Извоз на поважни групи производи (по СМТК) (во \$)						
	I - X/2004	I - X/2005	апсолутен пораст	стапки	учество во %	
					I - X/2004	I - X/2005
Железо и челик	317,685,279	459,693,474	142,008,195	44.7	23.8	27.3
Облека	402,483,307	408,698,444	6,215,138	1.5	30.2	24.3
Нафта и производи од нафта	54,364,970	128,918,530	74,553,561	137.1	4.1	7.7
Тутун и преработки од тутун	48,902,424	81,610,364	32,707,941	66.9	3.7	4.9
Овошје и зеленчук	53,275,808	74,297,653	21,021,845	39.5	4.0	4.4
Обувки	42,158,290	49,884,227	7,725,937	18.3	3.2	3.0
Вкупно Р. М.	1,334,306,388	1,680,783,475	346,477,087	26.0	100.0	100.0

Извор: Државен завод за статистика

за 74,6 милиони долари или за 137,1%, тутунот и преработките од тутун за 32,7 милиони долари или 66,9%, овошјето и зеленчукот за 21 милион долари или 39,5%, обувките за 7,7 милиони долари или 18,3% и облеката за 6,2 милиони долари или 1,5%.

Овие шест групи производи сочинуваат 71,6% од вкупниот извоз на државата.

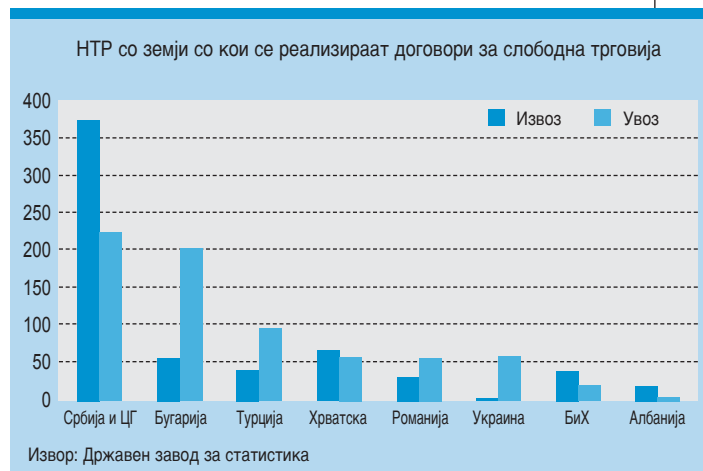

Во периодот јануари–октомври 2005 година, 53,3% од вкупно извезените стоки се пласирани на пазарот на Европска Унија, додека 45% од вкупно увезените стоки во Република Македонија се со потекло од оваа интеграција. Извозот на стоки во Европска Унија е поголем за 17,7%, а увозот за 3,8%. Србија и Црна Гора, Германија, Грција, Италија, Хрватска и Британските Девствени Острови се наши најголеми партнери, чие учество во вкупниот извоз изнесува 72,3%.

Главни увозни производи (според СМТК) во периодот јануари–октомври 2005 и понатаму се нафта и производи од нафта, текстилни предива, железо и челик, друмски возила и тн.

Во периодот јануари–октомври, увезена е нафта и нафтени деривати во вредност од 404.4 милиони долари, што претставува зголемување од 60,7% во однос на истиот период од мината година. Со оглед дека увезената количина, пак е зголемена за само

7,4%, се потврдува фактот дека главна детерминанта на увозот на нафта и нафтени деривати е исклучително високиот пораст на нивната цена на светските берзи (рефинериската цена на нафтата

од почетокот на годината е поголема за повеќе од 80%, додека цената на суровата нафта е зголемена за 60%). Од статистичките податоци може да се согледа дека доколку увезената нафта во периодот јануари–октомври 2005 се увезеше по цени од истиот период минатата година, увозот ќе беше околу 134 милиони долари помал (за истиот износ ќе беше помал и трговскиот дефицит).

Околу 31% од трговскиот дефицит на земјата во периодот јануари–октомври 2005 година е остварен во трговската размена со Бугарија, Турција, Романија и Украина.

Анализата на валутната структура на надворешно–трговската размена на Република Македонија во периодот јануари–октомври 2005 година покажува високо зголемување на извозот реализиран во евра, за околу 186 милиони евра, односно 22,7%, додека на страната на увозот порастот изнесува 98 милиони евра, односно 7,1%. Истовремено, трговијата во САД долари бележи зголемување на страната на извозот за околу 92 милиони долари или 29,6%, додека, заради сеуште „поефтиниот долар“ увозот е зголемен за 186 милиони долари или

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија (по валути)

салдо на тргов. размена	I - X 2004					I - X 2005					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
валута	000 т	износ на салдо во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	салдо во денари	структура во %	000 т	износ на салдо во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	салдо во денари	структура во %		
EUR	-406	-568,623,844	61.3141	-34,864,659,233	72.6	-54	-481,040,581	61.3167	-29,495,820,993	62.8	87,583,263	-15.4
USD	-1,134	-249,929,604	49.9636	-12,487,382,762	26.0	-1,148	-344,158,561	48.7927	-16,792,425,419	35.7	-94,228,957	37.7
EUR+USD	-1,540			-47,352,041,996	98.6	-1,202			-46,288,246,412	98.5		
Дефицит	-1,544			-48,016,868,559	100.0	-1,205			-46,975,477,849	100.0		-2.2

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

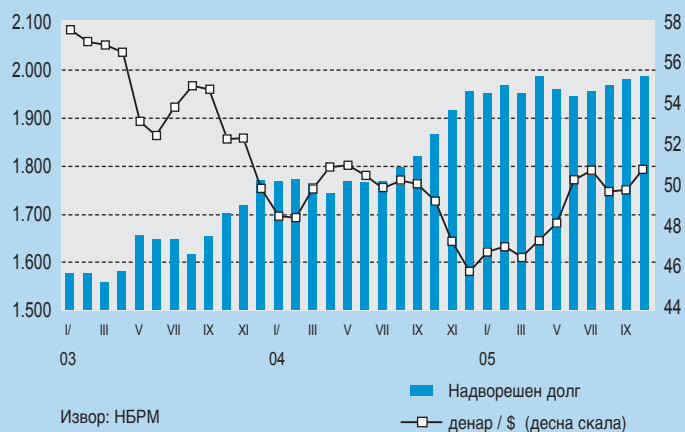
33,2%. Во анализираниот период, извозот на стоки на Република Македонија изразен во денарска противвредност забележа зголемување од 22,9%, додека вкупниот увоз во денарска вредност е зголемен за 12,4%.

Оствареното негативно салдо од надворешно-трговската размена е помало од тоа во 2004 година. Така, делот од дефицитот што е остварен во евра се намали за околу 88 милион евра (или за 15,4%), при истовремено зголемување на доларскиот дел на дефицитот за околу 94 милиони долари (или за 37,7%). Соодветно на ова, вкупниот денарски износ на трговскиот дефицит забележа намалување од 1 милијарди денари, односно 2,2%.

2.2. Надворешен долг

Надворешниот долг на Република Македонија врз основа на долгорочни кредити и заеми, на крајот на октомври 2005 година изнесуваше 1.987 милиони САД долари, и во однос на септември е зголемен за 8 милиони долари. Месечното зголемување на долгот, во најголем дел се должи на повисокото повлекување на средства во однос на отплатена главница на долгот.

Движење на надворешниот долг и курсот на САД\$

Структурата на долгот по кредитори и понатаму останува непроменета, при што повеќе од половина или 52,1% отпаѓа на мултилатералните кредитори, од кои најголем дел на ИДА, ИБРД, ЕИБ и ЕУ. Во структурата на долгот билатералните кредитори учествуваат со 10%.

Од аспект на валутната структура на долгот, која се однесува само на главницата на долгот, најзапамена валута и понатаму останува еврото со учество од 44,6%, потоа следи САД доларот со 30,7%, и специјалните права на влечење со учество 22,5%. Останатите валути имаат речиси безначајно

учество во структурата на главницата на надворешниот долг.

Врз основа на долгорочни кредити и заеми, во текот на октомври повлечени се средства во износ од 10.8 милиони долари. Од нив, 4.8 милиони потекнуваа од мултилатерални кредитори, додека остатокот од 5.8 милиони долари е повлечен од приватни банки и финансиски институции и 0.2 милиони долари од билатерални кредитори.

Новосклучените кредити со странски кредитори во октомври изнесуваа 26.7 милиони долари, од кои 15.5 милиони долари се склучени со мултилатерални кредитори (ИБРД и ЕБРД), а останатите од приватни банки, финансиски институции и нефинансиски приватен сектор.

Редовното и навремено сервисирање на обврските кон странство продолжи и во овој месец, при што отплатени се 12.5 милиони долари, од кои 8.7 милиони долари главница. Притоа, најголем дел се отплатени спрема мултилатералните кредитори (7.5 милиони долари), кон билатералните кредитори 0.6 милиони долари, а остатокот од 4.3 милиони долари е отплатено спрема приватните кредитори. Согласно Планот на отплата на Народната банка на Република Македонија, до крајот на годината досегашуваат за плаќање 31.2 милиони долари обврски спрема странство, од кои 24,1 милиони долари главница.

Користење на кредити и сервисирање на долгот

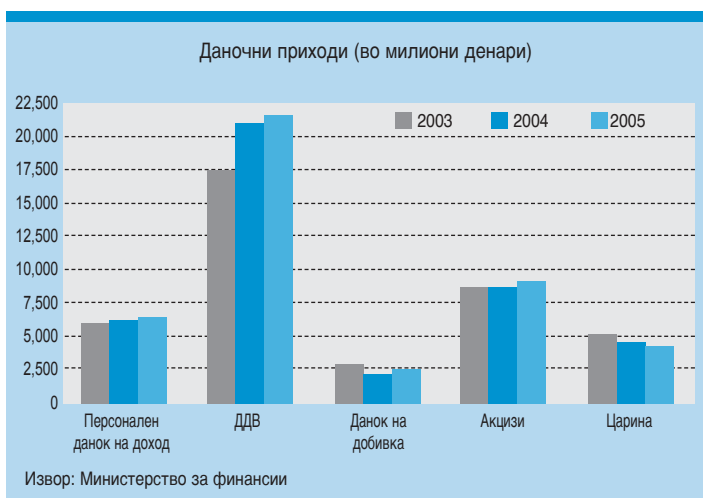

Состојбата на краткорочниот долг на крајот на октомври 2005 година изнесуваше 86,3 милиони долари. Притоа, во овој месец користени се краткорочни финансиски и стокови кредити во износ од 0.1 милиони долари, а отплатени се обврски спрема странство во висина од 0.3 милиони долари.

3. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

Во периодот јануари – октомври 2005 година, вкупните приходи на централниот Буџет се остварени во износ од 50.711 милиони денари, што претставува 8,1% повеќе во однос на истиот период од минатата година. Поголемото остварување на вкупните приходи пред сè се должи на зголемувањето кај сите даночни приходи (со исклучок на приходите од царини), но и на неданочните приходи, односно приходите од добивката на јавните финансиски институции во кои се вклучени средствата од добивката на Телеком за 2004 година во износ од 2.750 милиони денари.

Во рамките на вкупните приходи, даночните приходи бележат реализација од 44.961 милиони денари, што претставува зголемување од 4,3% во однос на остварувањето од истиот период во 2004 година. Учеството на данокот на додадена вредност во вкупните даночни приходи во овој период достигна 49,1%, односно заедно со акцизите изнесува 69,6%. Притоа, по основ на ДДВ вкупно се наплатени 22.077 милиони денари, што претставува зголемување за 5,2%, или 1.093 милиони денари повеќе во однос на истиот период од 2004 година.

Приходите од акцизи во овој период се повисоки за 5,6%, или за 500 милиони денари во споредба со истиот период лани, при што достигнаа износ од 9.206 милиони денари. Оваа година од 1 јануари 2005 година (согласно Законот за изменување и дополнување на законот за акцизи „Службен весник на РМ“ бр.96/04) е зголемена акцизата на патничките автомобили со работна зафатнина над 1.000 см³ (од 15.000 –550.000 денари), се воведе акциза на синтетички масла за подмачкување и се трансформира акцизата на минералните масла за подмачкување и зголемување на акцизната стапка за цигари.

Трендот на пораст на годишна основа продолжуви и кај приходите од персоналниот данок на доход и данокот на добивка. Во овој период, приходите од персоналеотот достигнаа износ од 6.479 милиони денари, односно 285 милиони денари, или 4,6% повеќе во однос на ланската година. Приходите од данокот на добивка во првите десет месеци се остварени во износ од 2.469 милиони денари, што во споредба со приходите остварени во истиот период од 2004 година претставува

Во периодот јануари – октомври 2005 година, забележителен е пад кај приходите од царина за 10%, предизвикано од намалувањето на царинските стапки согласно Договорот за пристапување кон СТО, како и договорите за слободна трговија. Имено, просечната пондерирана царинска стапка е намалена од 3,46% во 2004 година на 2,75% во 2005 година заклучно со октомври. Приходите од увозни давачки во овој период се остварени во износ од 4.202 милиони денари.

Во периодот јануари–октомври 2005 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваа 47.310 милиони денари, што е за 3,7% повеќе во однос на истиот период од 2004 година, односно вкупните расходи на централниот буџет се поголеми за 1.695 милиони денари.

Во вкупните расходи на Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваа со 37,9%. Во однос на истиот период лани средствата за плати и надоместоци се зголемени за 3,3% односно изнесуваат 17.922 милиони денари. Ова зголемување е резултат на зголемувањето на расходите за плати како резултат на примената на т.н. декомпресија на платите на државните службеници.

Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 5.471 милиони денари, односно повеќе за 2,1% во споредба со истиот период лани.

Во делот на трансферите (учество од 36,8% во вкупните расходи на Централниот Буџет), во овој период се потрошени 17.429 милиони денари односно се речиси еднакви во однос со 2004 година. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 6.353 милиони денари, или за 194 милиони денари помалку во однос на истиот период лани.

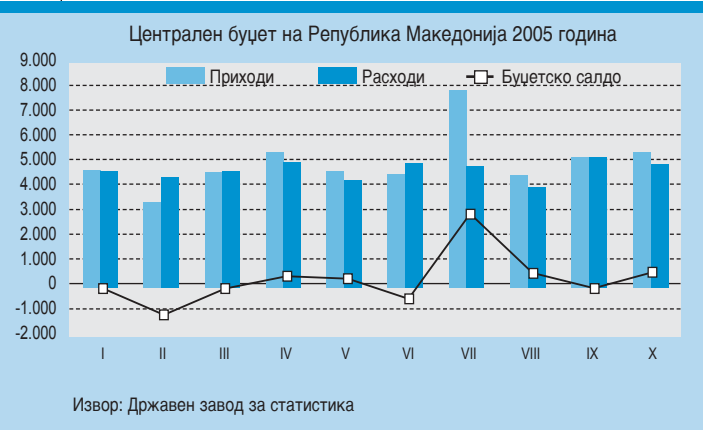
Во овој период средствата за капитални расходи се потрошени во износ од 4.426 милиони денари, овие расходи имаат извршување повеќе за 24,3% или за 865 милиони денари во споредба со потрошените средства за капитални трошоци во истиот период 2004 година.

забележа суфицит од 395 милиони денари), како и поволни движења на девизниот пазар (НБРМ во октомври 2005 година изврши нето откуп од 23.8 милиони САД долари).

Вкупните ликвидни средства на банкарскиот сектор забележаа значителен пораст од 18,4% како резултат на порастот како на парите во благајните од 3,3%, така и на средствата на жиро сметките од 23,1%. Од аспект на тековите на креирање и повлекување на ликвидност, јавната потрошувачка и нето девизната актива делуваа во насока на креирање на ликвидност, која беше неутрализирана преку поголемиот интерес за запишување на благајнички записи и зголемената побарувачка за готови пари. Сумарно, нето домашната актива делуваше во насока на повлекување на примарни пари во износ од 829 милиони денари, додека нето девизната актива делуваше во насока на креирање на примарни пари во износ од 1.6 милијарди денари, со што крајниот ефект беше креирани 851 милион денари.

На крајот од октомври 2005 година, на месечна основа, примарните пари забележаа пораст од 3,7%, како резултат на порастот на сите компоненти на примарните пари, односно готовите пари во оптек за 0,3%, парите во благајните за 3,3% како и средствата на жиро-сметките за 9,5%. Ваквите движења детерминираа раст кај монетарниот агрегат М1 од 0,1% на месечна основа. Во услови на пораст на краткорочните денарски депозити и незначителен пад на краткорочните девизни депозити, монетарниот агрегат М2 на месечна основа се зголеми за 1,3%. Значителниот раст на долгорочните девизни депозити детерминираше пораст кај најширокиот монетарен агрегат М4 од 1,2%.

Во октомври 2005 година, вкупниот депозитен потенцијал на комерцијалните банки забележа пораст од 1.8% на месечна основа. Од аспект на

Во периодот јануари-октомври 2005 година, ваквите движења во фискалната сфера придонесоа за остварување на суфицит на Централниот Буџет во висина од 3.401 милион денари.

4. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

4.1 Монетарни движења

Во октомври 2005 година, монетарната политика се спроведуваше во услови на дисциплинирана фискална политика (општиот владин буџет

Монетарни агрегати и нивни компоненти	III.05	IV.05	V.05	VI.05	VII.05	VIII.05	IX.05	X.05
Готови пари во оптек	13207	14191	13086	13390	14331	13385	13490	13528
Депозитни пари	13741	12920	13907	13752	13954	14040	14416	14411
Монетарен агрегат М1	26948	27111	26993	27142	28285	27425	27906	27939
Краткорочни денарски депозити	23336	24517	25593	26335	20936	19876	20732	22340
Краткорочни девизни депозити	42495	44185	44182	45462	46185	47263	48142	47789
Монетарен агрегат М2	92779	95813	96768	98939	95406	94564	96780	98068
Немонетарни депозити	4644	4604	5040	4902	5001	4872	4871	4932
денарски	3111	3107	3075	3093	3119	2891	3130	2908
девизни	1533	1497	1965	1809	1882	1981	1741	2024
Монетарен агрегат М4	97423	100417	101808	103841	100407	99436	101651	102872

Извор: Народна банка на Република Македонија

(месечна промена во милиони денари)	XII.04	III.05	VI.05	VII.05	VIII.05	IX.05	X.05
Повлекување на примарни пари	-188	-497	-2037	-3264	-2174	-2466	-829
Нето девизна актива							
Нето домашна актива		-200	-921	-3264	-1012	-817	410
Благајнички записи	-188	-297	-1116		-1162	-1649	-1239
Креирање на примарни пари	1846	396	1742	4287	849	2512	1680
Нето девизна актива	836	396	1742	1877	849	2512	1680
Нето домашна актива	1010						
Благајнички записи				2410			
Нето ефект	1658	-101	-295	1023	-1325	46	851

Извор: Народна банка на Република Македонија

валутната структура, растот беше детерминиран од порастот на денарските депозити од 5,8%, додека девизните депозити забележаа незначително намалување од 0,1%. Истовремено, анализата на депозитниот потенцијал според рочноста покажува раст како на краткорочните така и на долгорочните депозити. Кредитите на приватниот сектор во септември забележаа пораст од 1.3% на месечна и 21,5% на годишна основа, при што порастот е поинтензивен кај кредитите во странска валута. Доминантен придонес во порастот на кредитирањето имаат долгорочните кредити во денари насочени кон секторот население и долгорочните девизни кредити алоцирани кај корпоративниот сектор.

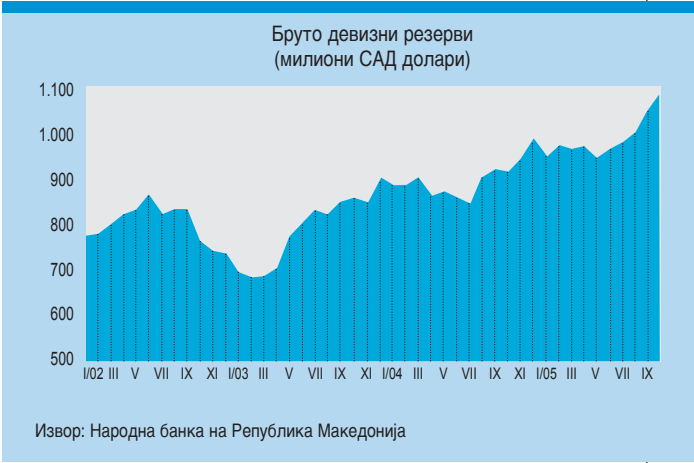
Каматната политика на комерцијалните банки не забележа некоја позначителна промена. Имено, просечните пондерирани каматни стапки за денарски кредити во октомври 2005 година изнесуваа 12.4% и во однос на претходниот месец претставува незначителен пораст. Истовремено, каматните стапки на девизните кредити изнесуваше 7,6% што претставува исто ниво како во претходниот месец. Просечните пасивни каматни стапки останаа на исто ниво од претходниот месец (5,7% и 1,3% респективно).

Депозитен потенцијал и кредити на приватен сектор	(во мил. денари)	Месечна промена	Годишна промена
Депозитен потенцијал	75061	1.8	15.3
Денари	25248	5.8	7.1
Во странска валута	49813	-0.1	19.9
Краткорочен	70129	1.8	16.1
Долгорочен	4932	1.3	4.6
Кредити на приватен сектор	66659	0.0	21.5
Денари	50433	1.3	10.4
Во странска валута	16226	1.3	76.8

Извор: Народна банка на Република Македонија

4.2. Бруто девизни резерви

Во октомври 2005 година, интервенциите на НБРМ на девизниот пазар беа во насока на креирање на примарни пари, при што во овој месец НБРМ откупи 24,9 милиони долари и продаде еден милиони долари, со што нето ефектот беше откупени 23,8 милиони долари. Ваквите случувања на девизниот пазар придонесоа, бруто девизните резерви на крајот на октомври 2005 година да достигнат 1.096 милиони САД долари и во однос на крајот на септември 2005 година се повисоки за 39 милиони долари.

5. ПАЗАР НА РАБОТНА СИЛА

5.1. Вработеност

Во периодот јануари–октомври 2005 година, во Агенцијата за вработување на Република Македонија се регистрирани 116.525 засновани нови работни односи, што веќе го надминува бројот на нови вработувања остварени во текот на цела 2004 година за 2,5 илјади. Притоа, 57% се вработувања на неопределено време. По септемврскиот рекорден број на нови вработувања од 18.494, и во октомври е остварен мошне висок број од 14.411 вработувања.

Вработувањата на лица од евиденцијата на Агенцијата за вработување односно од регистрираните невработени лица во октомври учествуваа со 23% од вкупните вработувања, додека останатите вработувања се директно од дотогаш неактивното население дефинирано како население кое претходно не барало работа преку Агенцијата.

Најголем број од новите вработувања според областа на претежната дејност на работодавецот се регистрирани во преработувачката индустрија (27,9%), потоа во трговијата (19,5%), сообраќај, складирање и врски (5,9%), како и во градежништвото (5,8%).

5.2. Невработеност

И во октомври 2005 година продолжи трендот на намалување на регистрираната невработеност започнат на почетокот на оваа година. Бројот на невработени лица изнесуваше 366.587 лица 5,8% или 22.664 лица на годишна основа.

Нето одливот од регистарот на Агенцијата за вработување е резултат на поголемиот одлив кој изнесува 8.740 во споредба со приливот на невработени лица, 8.438. Во рамките на приливот, учеството на лицата кои првпат се пријавиле како невработени во тој месец изнесува 34%, додека пак учеството на лицата на кои им престанал работниот однос е 40%. Околу 43% од одливот на невработени лица се однесува на лицата кои не се пријавиле во Агенцијата за вработување во утврдениот рок или одбиле одредена активна мерка (на пример, обука преку Агенцијата), додека пак 38% се лица кои нашле работа.

Според образовната структура, регистрираната невработеност е неповолна имајќи предвид дека 52% од невработените во октомври се неквалификувани или полуквалификувани, 24,1% со средно стручно образование, 17,4% се квалификувани и

високо квалификуваните работници, а оние со вишо и високо образование учествуваат со 6,5%. Најголем дел од невработените лица или 63% од вкупниот број се во таканаречената примарна возрасна група од 25–49 години (население кое е најспособно за работа), а 85% се долгорочно невработени дефинирано како невработеност над 1 година.

Според резултатите од Анкетата на работна сила, бројот на невработени лица во третиот квартал (К3) од 2005 година е намален за 5.879 лица во однос на претходниот квартал и изнесува 324.845. Со тоа, стапката на невработеност се намали за 0.9 процентни поени и изнесува 36.5%. Истовремено реализиран е апсолутен пораст на бројот на вработени лица и тоа за 32.670 лица, односно стапката на вработеност е зголемена за 0.7 процентни поени и во К3 2005 година истата изнесува 55.3%. Зголемување од 4,1% на годишна основа, односно 35.105 лица е евидентирано и активностои население.

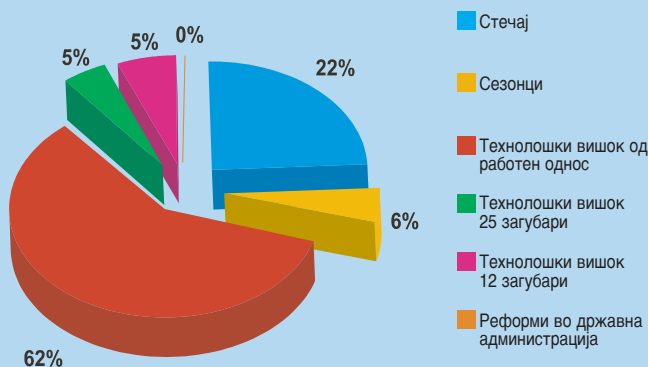
5.3. Корисници на паричен надоместок за невработеност и право на здравствено осигурување

Во октомври 2005 година, 41.462 лица користеле паричен надоместок во случај на невработеност, што претставува 11,3% од евидентираниите невработени лица. Во однос на претходниот месец, бројот на корисници на паричен надоместок е зголемен за 0,1%, додека на годишно ниво е намален за 10,4%. Месечното зголемување се должи на порастот на бројот на лица на сезонски работници кои добиваат паричен надоместок, како и корисниците по основ на технолошки вишок од Македонски железници.

Од вкупниот број на регистрирани невработени лица во октомври 2005 година, 66,8% користеле бесплатно здравствено осигурување од Агенцијата за вработување. Притоа, остварено е апсолутно зголемување на бројот на корисници на оваа бенефиција за околу 500 лица поради порастот кај сезонските работници, технолошкиот вишок од загубари, како и кај осигурениците по други основи. На годишна основа, бројот на корисници на здравствено осигурување е намален за 0,7%.

Структура на невработени лица корисници на паричен надоместок

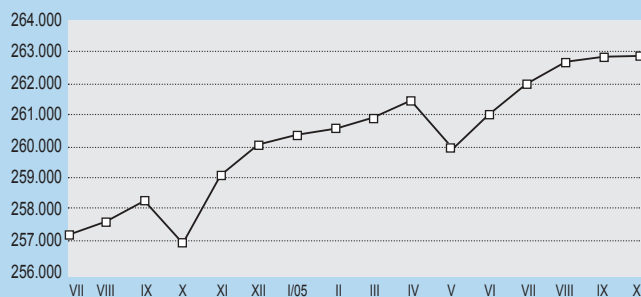
Извор: Агенција за вработување

5.4. Корисници на пензии и социјална помош

По континуираниот пораст на бројот на пензионери во последните четири месеци, во октомври 2005 година, согласно последните податоци на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, евидентирани се 262.855 пензионери, што претставува незначителен мал пораст, или попрецизно кажано минимално зголемување од 22 лица. На годишна основа, овој број е поголем за 5.841 лица, односно за 2,3%. За исплата на пензиите, во овој месец се потрошени 1.906 милиони денари.

Во поглед на висината на просечната пензија, во последните месеци не се забележани поголеми промени, при што во октомври 2005 година просечната пензија изнесуваше 7.474 денари, што е на приближно исто ниво на претходниот месец а и на истиот месец од 2004 година. Соодносот на просечната пензија за октомври со просечната исплатена нето плата во септември 2005 година изнесуваше 58,9%.

Вкупен број на пензионери (по месеци)

Извор: Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија

Во октомври 2005 година, за исплата на социјална помош се потрошени 148.4 милиони денари за 66.532 домаќинства. Споредбено со септември ова година, ова претставува намалување од 1.985 лица или 2,9%, додека на годишна основа нивниот број зголемен за 2,0%.

Овој пад делимично е резултат на зголемените контроли од страна на стручните лица од локалните центри за социјална заштита а дел од потребата за обновување на потребната документација за социјална помош. Структурно гледано, најмногу корисници на овој вид на помош има во Скопје (20,7%), следуваат Тетово (11,4%), Куманово (11,1%), Прилеп (8,3%), итн.

Исто така, во овој месец продолжи неповолната тенденција на континуиран пораст на бројот на корисници на постојана парична помош и туѓа нега. Имено, за постојана парична помош се потрошени 15 милиони денари за 4.975 корисници, додека за 22.271 лица корисници на помош за туѓа нега се потрошени 77.1 милиони денари.

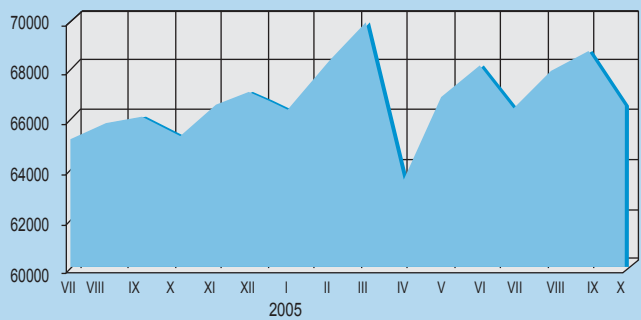
5.5. Просечна нето-плата

По минималните флукуации на висината на просечната нето-плата по работник во последните неколку месеци, во септември 2005 година, просечната нето-плата забележа месечно намалување и изнесуваше 12.685 денари, што во однос на претходниот месец претставува номинален пад од 0,3% и реален од 0,9%. Анализирано по сектори, минимален месечен пораст на платите е регистриран во земјоделство (0,4%), додека пад е забележан во индустрија (1,6%) и услуги (1,1%).

Во овој месец, најголем пораст е регистриран во одделот „Воздушен сообраќај“ (за 65,1%). Овој пораст се должи на неисплатената бруто-плата на дел од вработените од овој оддел во септември 2005 година. Во месец август, дел од вработените од овој оддел добиле плата со заостанати исплати (за јули и август 2005 година) и овој износ на масата на исплатената нето-плата влијае на сегашниот пораст од 65,1%.

Највисоките плати се исплатуваат во секторот „Финансиско посредување,“ (26.269 денари), додека најниска плата се исплатува во „Градежништво,“ (10.117 денари).

Корисници на социјална помош

Извор: Министерство за труд и социјална политика

Просечни нето-плати (годишни промени, %)

Извор: Државен завод за статистика

На годишна основа, номиналната и реалната просечна плата регистрираа стапка на пораст од 2,9%, односно 1,8%. Во септември 2005 година, само

16,9% од вработените во Република Македонија не примиле плата, што значи помалку за 0,3 процентни поени од претходниот месец.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Надворешниот долг на Република Македонија врз основа на долгорочни кредити и заеми, на крајот на октомври 2005 година изнесуваше 1.986 милиони САД долари и на месечна основа е зголемен за 8 милиони долари. Порастот на надворешниот долг во најголем дел се должи на повисокиот износ на повлечени средства од отплата-та на главницата на долгот.

Структурата на надворешниот долг и понатаму останува речиси непроменета, при што и овој месец повеќе од половина од долгот (52,1%) отпаѓа на мултилатералните кредитори (ИДА, ИБРД, ЕИБ, ЕУ). Приватните кредитори опфаќаат 37,%, а во овие рамки Лондонскиот клуб опфаќа 30%. Учеството на билатералните кредитори во структурата на долгот изнесува 10%.

Од аспект на валутната структура на долгот, која се однесува само на главницата на долгот, и во октомври најзастапена валута е еврото со учество од околу 45%, потоа следи САД доларот со 30%, и специјалните права на влечење со учество од околу 23%. Останатите валути имаат речиси безначајно учество во структурата на главницата на долгот.

Во текот на овој месец, по основ на одобрени кредити резидентите користеле средства во износ од 10.8 милиони САД долари. Од овие средства, 4.8 милиони долари се однесуваат на повлечени средства од мултилатерални кредитори. Од приватни банки и финансиски институции

користени се 5.8 милиони долари, и само 0.2 милиони долари од билатерални кредитори.

Сервисирањето на обврските продолжува да се извршува редовно и навремено, при што во текот на октомври оваа година отплатени се 12.4 милиони долари (8.7 милиони долари главница). Притоа, спрема мултилатералните кредитори платени се 7.5 милиони долари, кон билатералните кредитори 0.6 милиони долари и 4.3 милиони долари спрема приватни банки и финансиски институции.

Новосклучените кредити во октомври оваа година изнесуваа 26.7 милиони долари, и во однос на предходниот месец двојно се зголемени. Од овие нови кредити 15.5 милиони долари се склучени со мултилатерални кредитори (ИБРД, ЕБРД) и 11.2 милиони долари со приватни банки, финансиски институции и нефинансиски приватен сектор.

До крајот на годината (односно во последните два месеца), согласно планот на отплата на Народна банка на Република Македонија, достасуваат обврски за плаќање кон странските кредитори во износ од 31.2 милиони долари, од кои 24.1 милиони долари главница.

Во поглед на краткорочниот надворешен долг на Република Македонија, истиот на крајот на октомври оваа година изнесуваше 86.3 милиони САД долари. Притоа, во овој месец користени се финансиски и стокови кредити во износ од само 0.1 милион долари, додека платените обврски изнесуваа 0.3 милиони долари.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ¹													
	(милиони САД долари)												
	12/31/1998	12/31/1999	12/31/2000	12/31/2001	12/31/2002	12/31/2003	12/31/2004	3/31/2005	6/30/2005	7/31/2005	8/31/2005	9/30/2005	10/31/2005
Официјални кредитори	1,004	1,031	1,033	980	1,048	1,198	1,313	1,270	1,236	1,230	1,227	1,243	1,244
Мултилатерала	684	714	716	688	756	926	1,062	1,041	1,014	1,019	1,016	1,035	1,036
IMF	114	113	82	71	67	68	62	61	53	53	52	67	66
IBRD	115	117	123	124	145	181	224	215	225	224	224	223	224
IFC	55	57	57	33	18	20	9	8	7	7	7	7	6
IDA	179	222	250	255	295	358	388	378	366	367	367	365	364
EIB	54	68	67	75	102	116	148	143	132	135	138	141	140
EUROFIMA	22	17	17	14	12	8	8	8	7	7	7	7	7
CEDB	5	5	7	6	14	17	23	22	20	21	21	20	21
EBRD	90	72	72	61	32	36	65	78	83	83	78	83	86
EU	48	40	37	44	65	112	122	116	109	109	110	109	109
IFAD	1	2	3	4	5	7	10	11	12	12	12	13	13
EAR	0	0	1	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0
Билатерала	320	317	316	292	292	272	252	230	222	211	211	208	208
Приватни кредитори	394	407	405	464	501	572	644	685	710	725	733	735	742
Лондонски клуб	243	250	253	262	254	234	233	228	228	222	222	222	222
Останати	151	157	152	202	247	328	412	457	482	503	511	513	520
Банки и финан. инстит.	27	26	32	143	181	211	250	241	244	263	271	275	264
Претпријатија	124	131	120	59	66	117	162	216	238	240	240	238	256
ВКУПНО	1,398	1,438	1,438	1,444	1,549	1,770	1,957	1,955	1,946	1,955	1,960	1,978	1,986

Извор: Државен завод за статистика

1) Долгорочен и среднорочен долг

ОТПЛАТА НА ДОЛГОТ ПО КРЕДИТОРИ
(јануари – октомври 2005 год.)

(во милиони САД долари)	Вкупно	Главница	Камата
Вкупно (главница и камата)	207,0	158,8	48,2
Официјални кредитори	110,3	84,0	26,3
Мултилатерала	64,1	45,3	18,8
IMF	8,8	7,9	0,9
IBRD	13,5	8,8	4,7
IFC	3,2	2,8	0,4
IDA	4,8	2,4	2,4
EIB	13,8	9,1	4,7
EUROFIMA	0,2	0,0	0,2
CEDB	0,4	0,0	0,4
EBRD	16,7	13,8	2,9
EU	2,1	0,0	2,1
IFAD	0,1	0,0	0,1
EAR	0,5	0,5	0,0
Билатерала	46,2	38,7	7,5
Репрограм 1995	27,8	22,5	5,3
Нерепрограмиран долг	0,0	0,0	0,0
Репрограм 2000	9,2	9,0	0,2
Новосклучени кредити	9,2	7,2	2,0
Приватни кредитори	96,7	74,7	22,0
Лондонски клуб	17,8	10,5	7,4
Останати	78,9	64,3	14,6
Банки и финансиски институции	51,7	42,0	9,7
Претпријатија	27,2	22,3	4,9

Извор: Народна банка на Република Македонија

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ - ПО КРЕДИТОРИ

во милиони долари

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Вкупно (Среднорочен и долгорочен)	1,062	1,123	1,141	1,380	1,438	1,436	1,444	1,549	1,770	1,957
Мултилатерални	399	468	490	687	714	715	688	756	926	1,061
IMF	69	80	103	114	113	82	71	67	68	62
IBRD / IDA	178	206	237	296	339	373	379	441	539	612
IFC	5	2	0	56	57	57	33	18	20	9
EIB	82	76	37	54	68	67	75	102	116	148
EBRD	15	69	83	90	72	72	62	32	37	65
EUROFIMA	40	29	25	23	17	17	14	12	8	8
Совет на Е.Р.банка	10	6	5	5	5	7	6	14	17	23
EU				48	41	37	44	65	112	122
IFAD				1	2	3	4	5	7	10
Билатерални кредитори	412	402	377	289	317	316	292	292	272	252
Приватни кредитори	251	253	274	404	407	405	464	501	572	644
Комерцијални банки	229	229	241	243	250	253	262	254	243	232
Останато	22	24	33	161	157	152	202	247	329	412
Вкупно (без ММФ)	993	1,043	1,038	1,266	1,325	1,335	1,373	1,482	1,702	1,895
Краткорочен долг				60	55	52	63	64	42	71

Извор: Народна банка на Република Македонија

ВКУПЕН НАДВОРЕШЕН ДОЛГ ПО ДОЛЖНИЦИ *

во милиони долари

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Вкупен надворешен долг	1,118	1,139	1,437	1,490	1,489	1,506	1,640	1,832	2,034	2,072
Јавен сектор	1,012	1,007	1,222	1,305	1,330	1,222	1,321	1,474	1,603	1,512
Влада	774	775	890	975	1,066	1,052	1,135	1,256	1,351	1,274
Влада (обврски на Влада)	766	767	864	932	1,018	1,010	1,095	1,215	1,309	1,230
Фонд за патишта			18	33	48	42	41	41	42	44.9
Здравствен фонд	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0
Останати	7	7	7	7	0	0	0	0	0	0
НБМ	80	99	114	113	96	71	67	69	63	66
Јавни претпријатија	158	133	218	217	168	99	119	149	189	172
Приватен сектор	106	132	215	185	159	284	319	358	431	561
Банки	84	92	110	93	66	97	110	89	73	124
Претпријатија	22	40	105	92	93	187	209	269	358	437

Извор: Државен завод за статистика

* Краткорочен, среднорочен и долгорочен долг

ВАЛУТНА СТРУКТУРА НА НАДВОРЕШНИОТ ДОЛГ
(структурата се однесува само на главницата)

Валута	12/31/2004	1/31/2005	2/28/2005	3/31/2005	4/30/2005	5/31/2005	6/30/2005	7/31/2005	8/31/2005	9/30/2005
DKK	6,264,755	5,783,201	5,783,201	5,783,201	5,783,201	5,783,201	5,783,201	5,301,646	5,301,646	5,301,646.00
во USD	1,145,800	1,012,968	1,023,085	1,004,818	1,006,351	939,703	944,838	859,525	865,861	856,991
%	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04
JPY	297,582,450	289,148,252	289,148,252	261,980,284	262,601,308	302,227,634	302,251,070	293,816,872	507,409,518	479,600,081
во USD	2,870,533	2,798,311.00	2,743,724	2,437,148	2,497,447	2,817,610	2,645,549	2,614,325	4,551,032	4,256,488
%	0,15	0,15	0,14	0,13	0,13	0,15	0,14	0,14	0,24	0,22
SEK	5,308,682	5,037,906	5,037,906	4,144,892	4,144,892	4,144,892	4,144,892	3,874,116	3,874,116	2,981,102
во USD	801,058	722,631	731,053	587,433	584,994	563,822	566,903	498,146	503,329	383,728
%	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02
CNF	38,124,204	38,753,310	38,753,310	38,244,435	38,166,945	38,166,945	39,878,833	43,480,584	44,180,584	43,663,334
во USD	33,590,802	32,672,495	33,073,240	31,908,550	32,166,583	30,822,271	30,990,724	33,690,687	34,693,401	33,811,217
%	1,74	1,74	1,73	1,68	1,69	1,64	1,64	1,76	1,80	1,73
GBR	1,050,618	987,382	985,754	968,879	965,284	963,616	961,935	898,616	963,297	944,398
во USD	2,016,452	1,858,425	1,881,338	1,822,933	1,846,079	1,691,466	1,700,710	1,576,522	1,718,628	1,668,955
%	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,09	0,09	0,08	0,09	0,09
USD	607,905,524	594,860,852	598,704,521	593,314,602	588,808,133	590,568,882	606,610,770	592,873,628	592,685,515	587,718,761
во USD	607,905,524	594,860,852	598,704,521	593,314,602	588,808,133	590,568,882	606,610,770	592,873,628	592,685,515	587,718,761
%	31,47	31,61	31,38	31,23	30,95	31,42	31,96	31,03	30,78	30,11
EUR	604,626,427	610,598,810	317,754,239	632,129,170	637,362,416	653,366,319	682,977,542	700,190,491	705,316,331	728,326,854
во USD	822,534,287	795,914,810	813,274,241	818,164,146	825,830,369	874,107,781	819,553,485	846,740,122	859,146,356	878,581,262
%	42,58	42,29	42,63	43,07	43,42	43,36	43,37	44,31	44,62	45,01
SDR	296,835,757	297,963,905	297,740,170	298,001,253	297,334,872	296,253,429	296,026,024	295,912,238	295,448,306	306,795,625
во USD	460,988,020	451,963,905	456,134,580	450,227,952	449,303,796	436,962,075	429,334,913	431,961,825	431,306,106	444,689,395
%	23,86	24,02	23,91	23,70	23,62	23,25	22,72	22,60	22,40	22,78
AUD	131,685	131,685	131,685	131,685	131,685	131,685	131,685	131,685	1,312,685	131,685
во USD	102,141	101,889	103,046	101,513	103,003	187,794	188,967	100,130	98,415	100,343
%	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Вкупно	1,931,954,617	1,881,906,288	1,907,668,829	1,899,569,095	1,902,146,755	1,879,406,776	1,889,678,316	1,910,914,910	1,925,543,643	1,952,067,140

СЕРВИСИРАЊЕ НА ОБВРСКИ (ГЛАВНИЦА И КАМАТА)

(милиони САД долари)

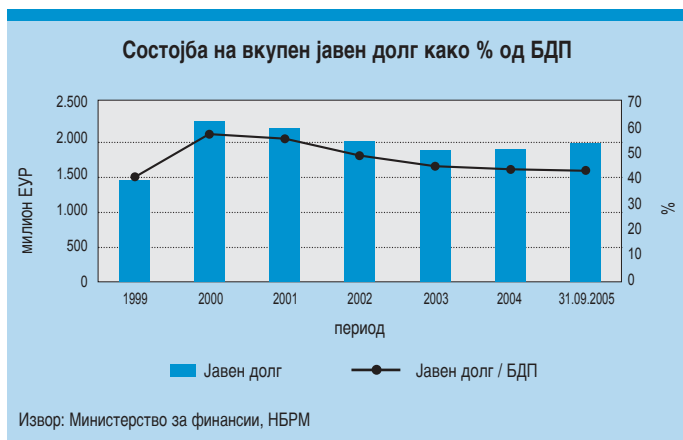
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ПО КРЕДИТОРИ										
Главница	33	47	53	86	103	111	144	184	186	196
Мултилатерални	29	29	27	29	43	49	66	82	53	55
ИМФ	1	1	0	2	17	19	8	9	22	20
ИБРД / ИДА	19	15	6	6	0	6	4	6	8	12
ИФЦ	8	3	1	0	3	3	27	20	3	5
ЕИБ	0	2	8	2	3	3	3	3	6	9
ЕБРД	0	1	8	14	15	15	19	38	9	8
ЕУРОФИМА	0	7	2	5	4	1	4	4	5	0
Совет на Е.Р. банка	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
ЕУ	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
ИФАД	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	0	13	18	30	13	15	44	35	43	47
Париски клуб	0	0	17	26	11	11	28	29	36	/
Тајван	0	0	0	0	0	0	10	0	0	/
Останати	0	0	1	4	3	3	6	6	7	/
Комерцијални кредитори	4	5	9	27	46	48	34	66	85	95
Лондонски клуб	0	0	0	0	0	0	0	8	10	10
Останати	4	5	9	27	46	48	34	59	75	84
Камата	13	32	72	57	52	54	60	51	50	45
Мултилатерални	12	18	43	0	26	27	27	23	21	21
ИМФ	2	3	3	3	3	3	2	1	1	1
ИБРД / ИДА	8	7	6	5	8	9	10	9	9	9
ИФЦ	1	1	0	0	5	5	4	2	1	1
ЕИБ	0	4	28	3	4	3	4	4	5	5
ЕБРД	0	2	4	5	4	5	5	4	2	2
ЕУРОФИМА	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Совет на Е.Р. банка	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
ЕУ	0	0	0	2	1	1	2	2	2	2
ИФАД	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	0	13	28	21	8	8	17	13	13	0
Париски клуб	0	0	27	20	8	7	15	11	11	/
Тајван	0	0	0	0	0	1	1	1	0	/
Останати	0	0	1	1	1	1	2	1	2	/
Комерцијални кредитори	1	1	1	16	17	18	16	15	16	16
Лондонски клуб	0	0	0	10	9	9	10	10	6	5
Останати	1	1	1	6	9	9	6	5	10	11
Вкупно (главница и камата)	47	79	125	143	155	165	205	235	237	241
ПО ДОЛЖНИЦИ										
Главница	0	47	53	86	103	111	142	181	186	
Влада		8	8	19	18	17	50	50	67	
Посебни фондови		0	0	0	0	4	5	5	4	
Останати		40	45	68	85	90	87	126	116	
Камата	0	32	72	57	52	54	60	51	50	
Влада		15	30	37	26	27	39	35	32	
Посебни фондови		0	0	0	0	4	4	3	3	
Останати		17	42	20	26	22	17	12	15	
Вкупно (главница и камата)	0	79	125	143	155	165	202	232	231	

Извор: Народна банка на Република Македонија

СТРАТЕГИЈА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЈАВЕН ДОЛГ

1.1. Карактеристики на портфолиото на јавниот долг на Република Македонија

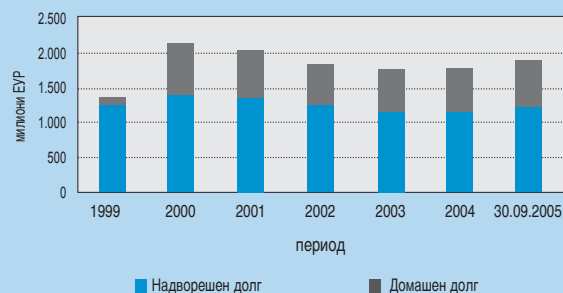
Вкупниот јавен долг на Република Македонија се состои од обврските на јавниот сектор по основ на надворешното и домашно задолжување. На крајот од 2004 година, вкупниот јавен долг изнесуваше 1.841 милион евра, од кој 64% беше надворешен долг, а 36% домашен долг. Учеството на вкупниот јавен долг во БДП во 2004 година изнесуваше 43,8%, односно 1,3 процентен поен помалку во однос на претходната година; заклучно со септември 2005 година, оваа стапка изнесува 45%. Движењето на вкупниот долг на јавниот сектор и на индикаторот јавен долг/БДП во периодот од 1999 до 31.09.2005 година се прикажани во графикон број 1.

Детални податоци за последните движења на состојбата на вкупниот долг на јавниот сектор се прикажани во графикон број 2, додека податоците прикажани во Табела број 1 го даваат односот на вкупниот јавен долг во домашна валута во однос на долгот во странска валута. Во табелата исто така се вклучени и проекциите за движењата на јавниот долг за периодот од 2005 до 2009 година.

Најголемиот дел од јавниот долг, односно 94%, е деноминираан во странска валута, додека 6% е деноминираан во домашна валута (МКД). Од аспект на валутната структура, малку повеќе од половина, односно 51% од вкупниот долг е деноминираан во евра; 23% од должничкото портфолиото се деноминираан во американски долари (графикон број 3). Долгот деноминираан во ЕУР го сочинуваат поголем

Структура и движење на јавниот долг во периодот од 1999 до 30/09/2005 година

Извор: Министерство за финансии, НБРМ

дел од структурните обврзници (Обврзницата за старо девизно штедење, Обврзница за приватизација на Стопанска банка, Обврзница за денационализација), кредити од Европската комисија, ЕИБ, ЕБРД, и дел од кредитите од Париски клуб на кредитори. Долгот деноминираан во долари во најголем дел го сочинуваат: долгот кон Лондонскиот клуб на доверители и дел од долгот кон Парискиот клуб на доверители, како и кредитите земени од ИБРД и ИДА. Долгот кон Меѓународниот Монетарен Фонд и поголемиот дел од долгот кон ИДА гласи во валута специјални права на влечење (СПВ). Во домашна валута гласат државните записи и структурната обврзница издадена за рехабилитација на банкарскиот сектор т.н. Голема обврзница и обврзницата за селективни кредити.

Структурата на каматните стапки е врамнотежена, со тоа што 56% од портфолиото на јавниот долг е со фиксни каматни стапки, додека 44% со флукуиращи стапки (во овој процент влегува и долгот со рок на доспевање од 12 или помалку месеци).

Домашен јавен долг

Домашниот јавен долг на Република Македонија го сочинуваат обврските на јавниот сектор по основ на структурни обврзници, континуирани државни хартии од вредност, долгот на општините и долгот на државните претпријатија.¹

Најголем дел (скоро 95%) од домашниот долг го сочинуваат таканаречените структурни обврзници.

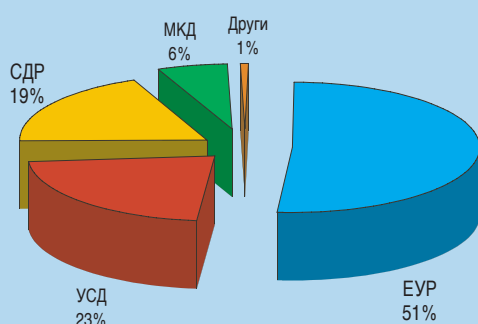
Состојба на долгот на јавниот сектор за периодот 1999 до 2008 година (по валута)

во милиони ЕУР

	реализација						проекција				
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Вкупен јавен долг	1,403	2,234	2,128	1,944	1,844	1,842	1,825	1,902	1,965	1,935	1,884
Во странска валута	1,290	2,082	2,011	1,835	1,718	1,687	1,709	1,742	1,754	1,664	1,545
– Надворешен долг	1,290	1,443	1,395	1,268	1,179	1,178	1,213	1,258	1,288	1,282	1,247
– Домашен долг	0	639	616	567	539	509	496	484	466	382	298
Во домашна валута	114	152	117	109	126	155	116	160	212	271	340

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

Валутна структура на вкупниот јавен долг

Овие обврзници беа издадени со цел решавање на структурните проблеми во периодот на транзиција. Остатокот од домашниот јавен долг го сочинуваат државни записи кои се емитираат за финансирање на буџетот – (графикон број 4.)

Движење и структура на домашен јавен долг

Извор: Министерство за финансии, Сектор за управување со јавен долг

Заклучно со 30 септември 2005 година, 92,31% од вкупниот домашен долг е деноминиран во странска валута, во евра.²

Република Македонија, заклучно со 30 септември 2005 година има издадено вкупно пет структурни обврзници:

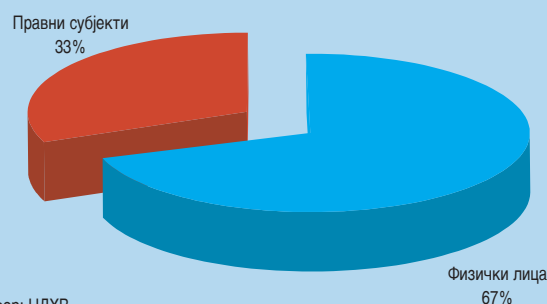
1) Обврзници за санација на Стопанска банка АД Скопје (голема обврзница) – во 1995 година Агенцијата за санација на банки³, во име и за сметка на Република Македонија, издаде обврзница за санација и реконструкција на Стопанска банка;

2) Обврзница за селективни кредити – издадена за отплата на селективни кредити на Народна банка пребиена со износот од дел од неплатените побарувања во Банката;

3) Обврзница за приватизација на Стопанска банка – издадена при процесот на приватизација на Стопанска банка АД Скопје. Со оваа обврзница државата ги презема побарувањата на четири македонски претпријатија од портфолиото на Стопанска банка;

4) Обврзници за старо девизно штедење – издадени како надоместок на лицата кои имаа заробени девизни депозити во банките во Република Македонија по нејзиното осамостојување;

Сопственичка структура на обврзниците

Извор: ЦДХВ

5) Обврзници за денационализација – издадени како надоместок за имотот кој во периодот од 1945 до 1990 година беше национализиран од страна на државата. Република Македонија ќе спроведе шест

1) Пресметките според ГФС методологијата го вклучува и долгот на Народна Банка на Република Македонија. Имајќи предвид дека Министерството за финансии во моментот не располага со податоци за внатрешниот долг на општините и на јавните претпријатија, истите не се вклучени во пресметките за внатрешниот долг.

2) Девизниот курс ЕУР/МКД на 30.09.2005 е 1ЕУР = 61,1642 МКД. Плаќањата на долгот деноминиран во ЕУР се намирава во денари.

3) Денес Агенцијата е во состав на Министерството за финансии, организирана како Сектор за управување со капитал.

Домашен долг - инструменти, услови

Намени за кои обврзниците се издадени	Износ на издавање	Валута на издавање и договор	Година на издавање	Година на плаќање на I рата	Година на плаќање на последна рата	Рок на достасување	Каматна стапка	Дата на плаќање на главница	Дата на плаќање на камата	Состојба на долг 31 Декември 2004	Состојба на долгот 30 Септември 2005 ⁴
Обврзница за санација на Стопанска банка	МКД 6 Милијарди	МКД	1996	1996	2010	15	Во зависност од есконтната стапка (6.5%)	1 Април	Секој месец	31.87	26.59
Обврзница за селективни кредити	МКД 1,039 Милијарди	МКД	1996	–	2020	25	Без камата	–	–	16.95	16.97
Обврзница за старо девизно штедење	ЕУР 546.5	Евро дено-минирано во МКД	2000	1.04.2002	1.10.2011	10	2% годишно	1.04 & 1.10	1.04 & 1.10	357.64	332.03
Стопанска Банка Приватизативон Бонд	ЕУР 120.15 милиони	Евро дено-минирано во МКД	2001	31.03.2002	31.12.2014	14	ЕУРИБОР + 1 процентен поен	31.03, 31.06, 30.09, 31.12	31.03, 31.06, 30.09, 31.12	85.82	81.53
Обврзница за денационализација – прва емисија	ЕУР 2.5 милиони	Евро дено-минирано во МКД	2002	1.06.2003	1.06.2012	10	2% годишно	1.06.2003	1.06.2003	0.99	0.87
Обврзница за денационализација – втора емисија	ЕУР 39.5 милиони	Евро дено-минирано во МКД	2003	1.06.2004	1.06.2013	10	2% годишно	1.06.2004	1.06.2004	28.23	25.00
Обврзница за денационализација – трета емисија	ЕУР 47 милиони	Евро дено-минирано во МКД	2004	1.06.2005	1.06.2014	10	2% годишно	1.06.2005	1.06.2005	36.39	31.82
Обврзница за денационализација – четврта емисија	ЕУР 58 милиони	Евро дено-минирано во МКД	2005	1.06.2006	1.06.2015	10	2% годишно	1.06.2006	1.06.2006	0	53.68
Вкупно										557.88	568.49

Извор: Министерство за финансии– Сектор за управување со јавен долг

емисии на обврзници за денационализација. Од 2002 година заклучно со 30.09.2005 година издадени се вкупно четири емисии.

Од аспект на сопственичката структура, 67% од структурните обврзници се во сопственост на

4) Износите заклучно со 30 септември 2005 се пресметани по курс од ЕУР = 61.22.64 ден

физичките лица, а останатите 33% се сопственост на правни лица– (графикон број 5).

Деталните карактеристики на обврзниците се резимирани во табелата подолу:

Дел од структурните обврзници (Обврзницата за старо девизно штедење и Обврзниците за денационализација) котираат на Македонската берза за хартии од вредност и со нив се тргува. Меѓутоа, со оглед на фактот дека овие обврзници беа издадени за порамнување на одредени обврски на државата, и не беа дизајнирани да бидат привлечни инструменти со кои може да се тргува, обврзниците се релативно неликвидни и тргувањето е недоволно.

Во табелата број 4 подолу е прикажан обемот на обврзници со кои се тргува, а на графиконот број 6 се прикажани последните трендови. Карактеристиките на овие обврзници се специфични поради законската можност граѓаните покрај можноста да тргуваат со нив, овие обврзници да ги користат и за други намени кои се утврдени со закон.

Тргување со државните хартии од вредност на македонската берза во периодот од крај на 2003 година до третиот квартал од 2005 година

во милиони ЕУР

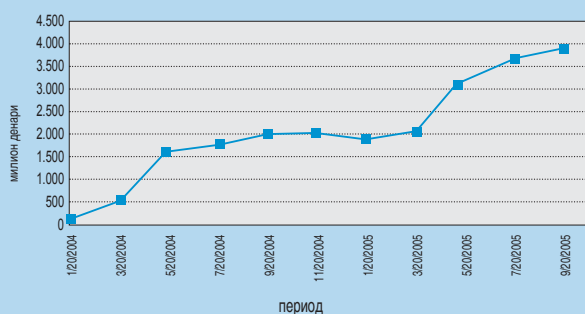
	Декември 2003	2004				2005		
		K1-2004	K2-2004	K3-2004	K4-2004	K1-2005	K2-2005	K3-2005
Обврзница за старо девизно штедење	1.19	1.69	1.43	1.20	1.61	7.84	1.10	1.14
Обврзница за денационализација I емисија	0.03	0.06	0.06	0.02	0.02	0.22	0.01	0.01
Обврзница за денационализација II емисија	0.93	1.13	0.56	0.27	1.56	6.35	0.42	0.22
Обврзница за денационализација III емисија	0.00	2.57	4.91	3.87	2.81	17.78	0.85	0.58
Обврзница за денационализација IV емисија	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	6.17	4.04

Извор: Веб страница на Македонска берза за хартии од вредност (www.mse.com.mk)

2. Континуирани државни хартии од вредност (државни записи)

Според стратегијата за развој на пазарот на државни хартии од вредност, во 2004 година, владата до денес има издадено тримесечни, шестмесечни и 12 месечни државни записи. Во ноември 2005 година за првпат ќе биде издадена 2-годишна обврзница, односно прва континуирана државна обврзница.

Состојба на државни записи

Извор: Министерство за финансии

Континуирани државни хартии од вредност се издаваат по пат на аукција според претходно објавен календар. Календарот, кој опфаќа период од шест месеци е јавно достапен на веб-страницата на Министерството за финансии (www.finance.gov.mk)

Државните записи се краткорочни државни хартии од вредност деноминирани во денари. Состојбата на издадените државни записи заклучно октомври, 2005 година изнесува 4.066 милијарди денари.

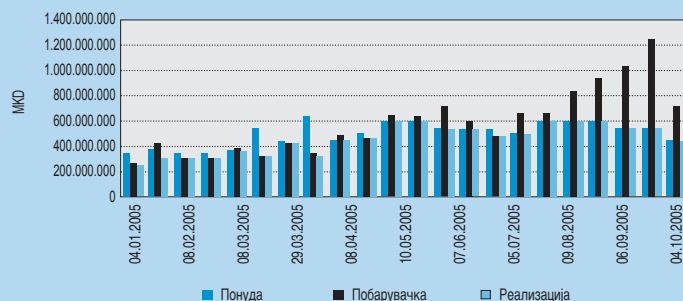
Во период од Јануари до Октомври 2005 година, вкупно беше понудено износ од 12.155 милиони МКД на 3, 6, и 12-месечни државни записи. Побарувачката за овој износ беше поголема и изнесуваше 14.110 милиони МКД, додека реализацијата изнесуваше 11.008 милиони МКД.

На последната аукција на 3-месечни државни записи беше понудено износ од 420 милиони МКД додека побарувачката беше скоро двојно поголема и изнесуваше 712 милиони МКД.

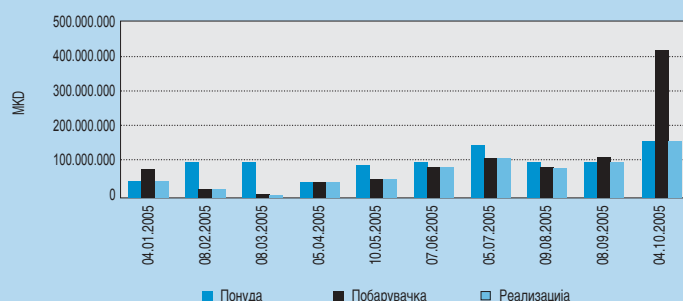
Кај 6-месечните државни записи на последната аукција беше забележан најголем интерес и во споредба со понудата, побарувачката беше значително поголема, односно од 160 милиони МКД понудени државни записи, побарувачката изнесуваше 416,14 милиони МКД.

Движењето на понудата, побарувачката и реализацијата на 3, 6, и 12 месечни државни записи е прикажано на следните графикои. Прилог графикон бр. 8, 9, 10.

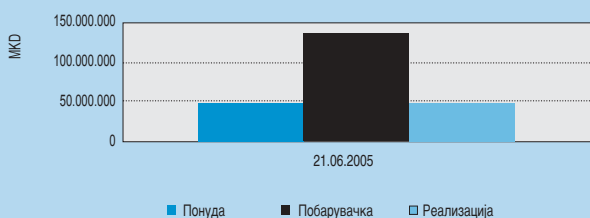
Понуда и побарувачка на 3-месечни државни записи на аукциите одржани во 2005

Понуда и побарувачка на 6-месечни државни записи на аукциите одржани во 2005

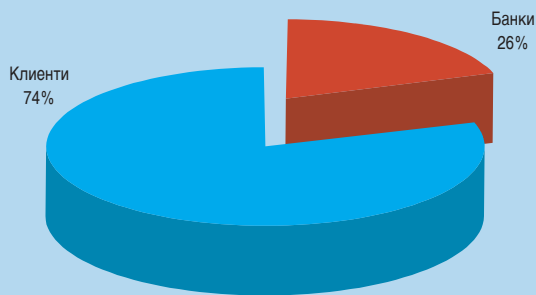

Понуда и побарувачка на 12-месечни државни записи на аукциите одржани во 2005

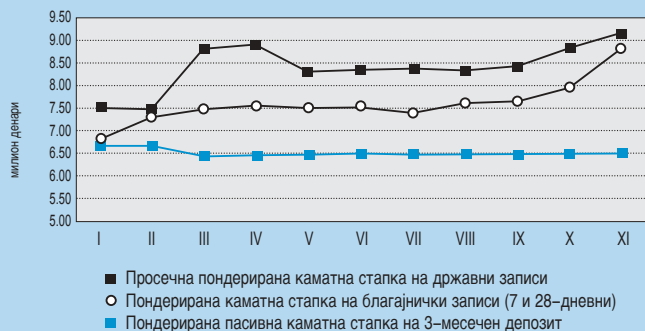
Структурата на државните записи според сопственоста значително флукутираше меѓу банките и клиентите од една до друга аукција. На почетокот, на првите неколку аукции, доминираа банките, што беше очекувано во првичната фаза од развојот на пазар на државни хартии од вредност. И покрај промотивната кампања за новиот финансиски инструмент, како безризичен инструмент чија исплата ја гарантира државата, сепак, пошироката јавност очигледно не беше доволно упатена, што резултираше во зна-

Структура на трезорски записи заклучно со 5.10.2005 година

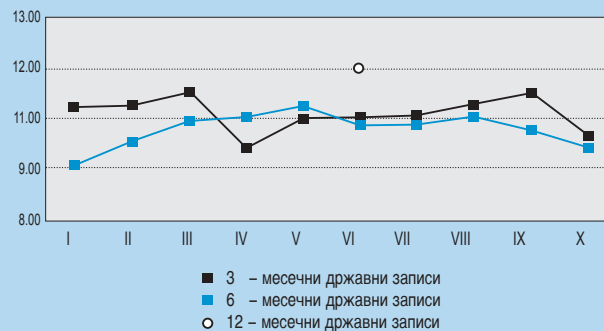
Извор: Министерство за финансии

Пондерирани каматни стапки на државните записи, благајничките записи и пасивна каматна стапка на тримесечен депозит за 2004 година

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на Република Македонија

Просечна каматна стапка на 3, 6 и 12 месечни државни записи

чително поголемо учество на банките на првите неколку аукции – дури за 50% поголемо од учеството на клиентите.⁵

Меѓутоа, во втората половина од 2004 и во текот на 2005, клиентите, правните лица и поединци се пренасочија кон пазарот на државни хартии од вредност и како резултат на тоа, учеството на клиенти во сопственичката структура на државните записи драстично се зголеми, а учеството на банките значително се намали. Сопственичката структура, гледана кумулативно, во октомври, 2005 година е следнава – учеството на банките во побарувачката за 3-месечни, 6-месечни и 12-месечни државни записи е 26%, додека клиентите учествуваат со 74%. (прикажано на графиконот бр.11).

На графиконот подолу е прикажан трендот на каматните стапки на 3-месечните државни записи, благајничките записи и депозитите во банките.

Каматните стапки на државните записи од нивното воведување се одредуваат пазарно, односно, тие се детерминирани од понудата и побарувачката на аукциите. Спротивно на тоа, нивото на каматните стапки на благајничките записи досега беа фиксно определувани од страна на НБРМ. Со новата одлука на НБРМ од 26.10.2005 година, Народна Банка на Република Македонија дотогашниот тендер со неограничен износ го замени со тендер со каматни стапки. Ваквата промена значи дека каматната стапка и на овој должнички инструмент во иднина ќе се определува на пазарот.

Движењето на каматните стапки на државните записи во текот на 2005 година бележи континуирано опаѓање која пред се се должи на зголемената побарувачка на пазарот. На аукциите на 3-месечните државни записи најниската каматна стапка беше 9%, додека највисоката каматна стапка за овој период беше 11%. Според тоа, просечната каматна стапка на 3-месечни државни записи бележи опаѓање од 10,24% во месец септември на 9,8% во месец октомври. Истотака, и кај 6-месечните државни записи

има континуиран пад на каматните стапки при што просечната каматна стапка на последната аукција беше 10,6%.

Движењето на просечните каматни стапки на 3, 6 и 12 месечни државни записи заклучно октомври 2005 година е прикажано на следниот графикон. Прилог графикон бр.13.

– Тргување со државните записи на Македонската берза за хартии од вредност е во голема мера ограничено од причина што провизиите за извршените трансакции се високи. Поради тоа се промовира поликвиден пазар на државни хартии од вредност – Пазар преку шалтер.

Пазар преку шалтер

Со цел промовирање на државните записи како ликвиден инструмент, Народна банка на Република Македонија во соработка со Министерството за Финансии во април 2005 година донесе Правилникот за начинот и постапката за тргување и порамнување на трансакциите со хартии од вредност на пазарот преку шалтер (Службен весник на Република Македонија бр.24/2005). Со усвојување на овој правилник, официјално започна да функционира пазарот преку шалтер (ОТС) на кој се тргува со државните записи. На овој начин, Министерството за финансии очекува со развојот на секундарното тргување, каматните стапки на државните хартии од вредност да се намалуват, поради тоа што ликвидносниот ризик на државните хартии од вредност досега се должеше на високите трансакциони трошоци за нивното тргување на Македонската берза за хартии од вредност. За тргувањето на пазарот преку шалтер во моментот не се наплатуваат трансакциони трошоци, бидејќи ниту НБРМ, ниту Централниот депозитар за хартии од вредност не наплатуваат провизија за нивните услуги. Банките инволвирани во трансакциите остваруваат добивла само од разликите (спредовите) помеѓу куповната и продажната цена.

Резултатите од активноста на банките на пазарот преку шалтер во последните неколку месеци се задоволителни (од почетокот на функционирањето на пазарот преку шалтер, досега се реализирани вкупно 13). Во натамошниот период се очекува уште поголем развој на секундарното тргување како резултат на зголемување на нето емисиите на државните хартии од вредност како и на продолжување на нивната рочноста.

Истотака, во Министерството за финансии во тек е процес на финализирање на новиот Правилник

за издавање и исплата на државни хартии од вредност со кој ќе бидат опфатени како државните записи така и државните обврзници. Агентот на Министерството за финансии, НБРМ, го финализира процесот на доградување на електронскиот систем со цел истиот да се подготви за издавање на првата државна обврзница.

Надворешен јавен долг

Надворешниот јавен долг на Република Македонија се состои од обврски на општата државна власт (централната државна власт, фондовите и општините), државните претпријатија и централната банка кон мултилатералните, билатералните и приватните кредитори од странство.

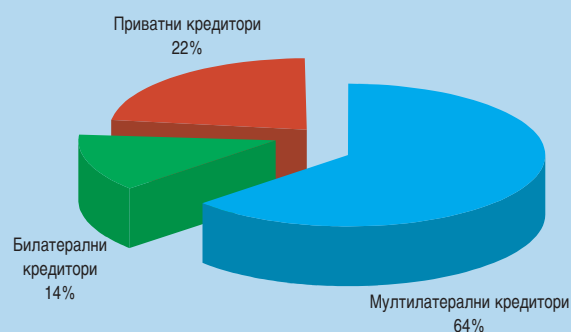
Мултилатералните обврски вклучуваат кредити од ИБРД, ИДА, ЕИБ, Европската комисија, и ЕБРД.

Парискиот клуб на доверители сочинува најголем дел од **билатералниот** долг, кој беше репрограмиран во 1995 и 2000 година.

Долгот кон **приватните доверители** го опфаќа долгот кон Лондонскиот клуб кој беше репрограмиран во 1998 година во рамки на Новиот финансиски договор, а како резултат на што беше издадена Обврзницата Ц (Bready bond).

Структурата на надворешниот долг по категорија кредитор е резимирана во графикон број 14, додека расчленувањето меѓу мултилатералните кредитори е прикажано во графикон број 15.

Структура на надворешен јавен долг по кредитори

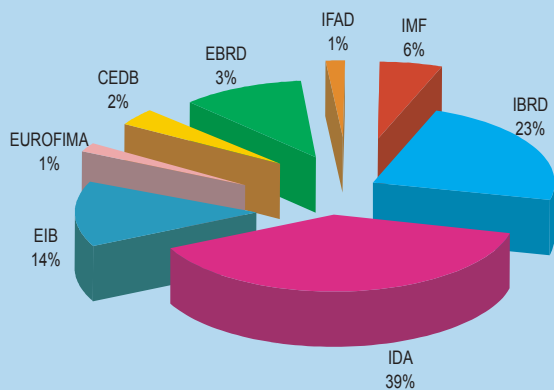

Извор: Министерство за финансии

Во графикон број 16 е прикажана дистрибуцијата на обврските по основ на надворешниот долг по јавниот сектор по категорија должник.

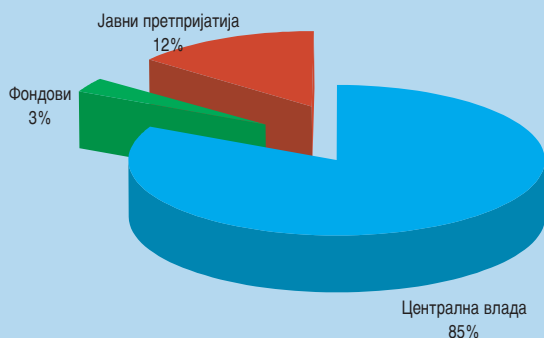
Просечниот период на доспевање на вкупниот надворешен долг е 17, 4 години.

Структура на надворешен јавен долг според мултилатерални кредитори

Извор: Министерство за финансии

Структура на јавен надворешен долг по должници (заклучно со 30.09.2005 година)

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Гаранции

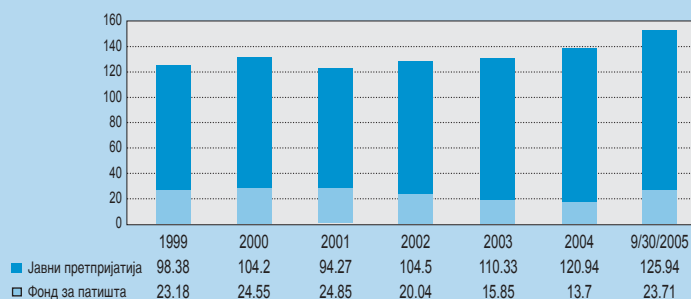
Според одредбите на Законот за буџет („Службен весник на Република Македонија“, број 79/90, 3/94, 71/96, 46/00, 11/01 и 93/01), Владата на Република Македонија има право да издаде гаранции за обврски на правни лица на Република Македонија врз основа на заемите земени од земјата и странство. Постапката за издавање гаранции е регулирана и со Законот за јавен долг („Службен весник на Република Македонија“ број 62/2005), кој беше донесен од Парламентот во јули 2005 година. Овој закон подетално ја регулира постапката за издавање, сервисирање и откажување на гаранциите, како и критериу-

мите што треба да ги исполнат проектите за чие финансирање е потребно издавање државна гаранција.

Според гореспоменатите закони, досега, Владата на Република Македонија има издадено гаранции на јавни фондови и јавни претпријатија што користеле заеми од странски заимодавачи.

Износот на гарантираниот надворешен јавен долг во периодот од 1999 до 30.09.2005 година континуирано се зголемува. Заклучно со 30.09.2005 година, состојбата на издадени надворешни гаранции изнесува 149,65 милиони евра. Во вкупниот износ на јавен

Износот на гаранции издадени по надворешен јавен долг за периодот од 1999 до 30.09.2005

надворешен долг гарантиран од владата, во текот на овој период, доминираат гаранциите издадени на странски заеми користени од јавни претпријатија – графикон бр.17

Во досегашната практика, главните должници, со некои исклучоци како што се ЈП Стандард Дебар и ЈП Македонски железници за кои е активирана гаранција која паѓа на товар на буџетот, другите субјекти редовно ги сервисираат обврските по странските заеми. Износот на активираните гаранции за двете претпријатија е околу 6.43 милиони ЕУР односно 4.26% од вкупно издадените гаранции.

Во врска со гаранциите по домашен долг, владата во претходните години им издаде гаранции на правни лица што користеа кредити од домашни комерцијални банки. Потенцијалниот долг на државата врз основа на домашни гаранции на 30.09.2005 година изнесува 70 милиони денари (1,14 милиони евра). Според тоа, во структурата на издадените државни гаранции повеќе доминираат странските гаранции со 99%, додека домашните гаранции учествуваат само со 1%.

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(милиони денари)

	2001	2002	2003	Вкупно 2004	Буџет 2005	I	II
ВКУПНИ ПРИХОДИ	52,829	58,160	53,881	56,982	56,502	4,746	3,422
Даночни приходи	47,716	54,389	49,163	52,526	52,321	4,535	3,238
Персонален данок на доход	7,248	7,513	7,502	7,707	7,931	526	648
Данок на добивка	3,006	2,624	3,271	2,361	2,571	145	302
ДДВ	17,132	20,521	21,175	25,757	25,623	2,460	1,320
Акцизи	10,830	10,715	10,564	10,335	10,965	1,044	605
Увозни давачки	6,111	6,336	6,140	5,815	4,731	289	315
Други даноци	275	340	476	548	500	71	48
Данок на финансиски трансакции	3,111	6,336	31	0	0	0	0
Комунални даноци	3	4	4	4	0	0	0
Неданочни приходи	4,349	3,170	4,040	3,844	3,561	162	157
Профит од јавни финансиски институции	1,847	1,057	1,807	1,595	1,661	40	0
Административни даноци и такси	1,061	1,092	1,369	1,463	1,390	103	128
Други административни такси	486	205	370	257	300	17	17
Други неданочни приходи	32	35	495	529	210	2	12
Капитални приходи	349	601	555	600	620	49	27
Странски донации	415	0	0	11	0	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	65,575	65,503	56,432	56,611	59,206	4,693	4,462
Тековни трошоци	44,017	51,591	50,984	51,726	53,467	4,195	4,215
Плати и надоместоци	16,407	18,338	20,234	20,944	21,757	1,777	1,791
Стоки и услуги	6,358	8,715	6,914	6,832	7,352	515	647
Трансфери	16,950	20,576	21,105	21,840	21,859	1,549	1,710
Фонд за ПИОМ	5,215	6,538	7,305	8,054	7,705	675	668
Завод за вработување	3,548	4,111	4,360	5,438	5,494	469	448
Други трансфери	2,349	3,404	3,264	3,056	7,269	332	514
Трошоци за бегалци	582	391	259	272	100	0	10
Структурни реформи	239	1,387	1,659	732	634	29	23
Реформа на јавната администрација	944	442	528	527	657	44	47
Каматни плаќања	4,212	3,401	2,443	2,052	2,499	354	67
Камати по домашен долг	1,066	1,179	950	930	1,069	26	25
Камати по надворешен долг	3,146	2,222	1,493	1,123	1,430	328	42
Гаранции	90	561	288	58	0	0	0
Капитални трошоци	7,723	8,636	5,037	4,886	5,739	498	247
Инвестиции во постојани средства	3,589	2,718	1,737	2,187	3,428	498	128
Капитални трансфери	2,211	2,476	2,796	2,368	1,919	0	119
Резерви	546	418	0	0	0	0	0
Меѓународни финансиски институции	35	22	18	18	42	0	0
Телеком проекти	1,342	3,002	486	313	0	0	0
Трошоци поврзани со кризата	13,835	5,276	412	0	0	0	0
БУЏЕТСКИ ДЕФИЦИТ / СУФИЦИТ	-12,746	-7,343	-2,551	371	-2,704	53	-1,040
ФИНАНСИРАЊЕ	12,746	7,343	2,551	-371	2,704	-53	1,040
Прилив	19,272	13,430	10,585	6,761	10,037	821	1,082
Приходи од приватизација	10,837	5,177	4,673	459	1,041	65	200
Странски донации	0	2,641	2,560	1,044	816	0	0
Капитализација	604	0	0	0	0	0	0
Странски заеми	763	1,548	3,773	2,081	2,636	0	0
Депозити	5,399	4,029	-422	1,268	3,044	832	828
БИС	1169	0	0	1,909	2,500	-76	54
Одлив	6,526	6,087	8,034	7,132	7,333	874	42
Отплата на главница	3,550	6,087	8,034	7,132	7,333	874	42
Надворешен долг	3,543	3,602	3,682	2,932	2,919	874	42
Домашен долг	7	2,485	4,352	4,201	4,414	0	0
Обврзници	2,976	0	0	0	0	0	0

Извор: Министерство за финансии

(милиони денари)											
III	K-1	IV	V	VI	K-2	VII	VIII	IX	K-3	X	Вкупно 2005
4,658	12,826	5,443	4,673	4,574	14,690	7,981	4,525	5,256	17,762	5,433	50,711
4,397	12,170	5,160	4,265	4,358	13,783	4,960	4,212	4,742	13,914	5,094	44,961
660	1,834	762	586	704	2,052	690	605	656	1,951	642	6,479
633	1,080	220	197	183	600	272	162	189	623	166	2,469
1,965	5,745	2,779	1,968	2,020	6,767	2,468	1,868	2,316	6,652	2,913	22,077
668	2,317	843	1,009	924	2,776	1,022	1,104	1,066	3,192	921	9,206
422	1,026	499	459	483	1,441	461	429	445	1,335	400	4,202
49	168	57	46	44	147	47	44	70	161	52	528
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
225	544	238	373	189	800	2,984	126	151	3,261	306	4,911
42	82	43	205	4	252	2,816	6	6	2,828	127	3,289
156	387	159	143	157	459	133	100	125	358	144	1,348
24	58	22	23	24	69	18	18	19	55	23	205
3	17	14	2	4	20	17	2	1	20	12	69
36	112	45	35	27	107	37	187	363	587	33	839
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4,676	13,831	5,054	4,302	4,977	14,333	4,870	4,061	5,295	14,226	4,918	47,308
4,447	12,857	4,403	4,009	4,496	12,908	4,475	3,822	4,398	12,695	4,422	42,882
1,805	5,373	1,783	1,839	1,815	5,437	1,832	1,622	1,820	5,274	1,838	17,922
741	1,903	632	448	577	1,657	481	392	494	1,367	544	5,471
1,767	5,026	1,748	1,642	1,874	5,264	1,718	1,697	1,945	5,360	1,779	17,429
688	2,031	670	669	607	1,946	592	603	590	1,785	591	6,353
472	1,389	469	472	468	1,409	446	435	435	1,316	400	4,514
535	1,381	520	437	732	1,689	615	582	854	2,051	730	5,851
14	24	23	11	11	45	1	19	13	33	6	108
18	70	23	17	17	57	16	24	19	59	19	205
40	131	43	36	39	118	48	34	34	116	33	398
134	555	240	80	230	550	444	111	139	694	261	2,060
65	116	212	62	159	433	44	42	77	163	239	951
69	439	28	18	71	117	400	69	62	531	22	1,109
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
229	974	651	293	481	1,425	395	239	897	1,531	496	4,426
128	754	416	97	242	755	119	124	196	439	241	2,189
101	220	222	123	232	577	251	115	701	1,067	255	2,119
0	0	8	58	0	66	25	0	0	25	0	91
0	0	5	15	7	27	0	0	0	0	0	27
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-18	-1,005	389	371	-403	357	3,111	464	-39	3,536	515	3,403
18	1,005	-389	-371	403	-357	-3,111	-464	39	-3,536	-515	-3,403
483	2,386	1,283	-148	1,015	2,150	-2,353	-219	512	-2,060	1,107	3,583
0	265	95	0	136	231	72	0	0	72	30	598
0	0	0	0	0	0	386	0	0	386	0	386
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	0	1,007	1,008	0	414	0	414	1	1,423
-60	1,600	468	-271	-191	6	-3,043	-694	378	-3,359	954	-799
543	521	719	123	63	905	232	61	134	427	122	1,975
465	1,381	1,672	223	612	2,507	758	245	473	1,476	1,622	6,986
465	1,381	1,672	223	612	2,507	758	245	473	1,476	1,622	6,986
333	1,249	0	0	110	110	711	245	342	1,298	58	2,715
132	132	1,672	223	502	2,397	47	0	131	178	1,564	4,271
0	0	0	0	370	370	0	0	0	0	0	370

БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

	2002	2003	2004	2005	2006
	Завршна сметка	Завршна сметка	Завршна сметка	Ребаланс	Буџет
ВКУПНИ ПРИХОДИ	71.981.222.938	68.406.577.974	68.257.596.556	77.127.000.000	81.749.000.000
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	58.896.097.958	56.784.247.919	56.534.423.095	58.596.000.000	59.940.000.000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	54.389.136.894	49.166.396.854	52.527.458.366	53.318.000.000	56.840.000.000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	10.137.596.496	10.772.545.343	10.068.869.008	10.802.000.000	11.236.000.000
Персонален данок од доход	7.513.310.320	7.502.459.597	7.706.705.300	8.231.000.000	8.051.000.000
Данок од добивка	2.624.286.176	3.270.085.746	2.362.163.708	2.571.000.000	3.185.000.000
Домашни даноци на стоки и услуги	31.235.879.140	31.741.066.910	36.093.219.422	37.082.000.000	40.136.000.000
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	20.521.036.109	21.175.919.119	25.756.854.524	26.325.000.000	28.334.000.000
Акцизи	10.714.843.031	10.565.147.791	10.336.364.898	10.757.000.000	11.802.000.000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	6.336.011.440	6.141.579.944	5.814.503.205	4.867.000.000	4.848.000.000
Увозни давачки	5.230.636.743	4.909.408.470	4.597.751.176	3.861.000.000	3.817.121.000
Други увозни давачки и такси	1.105.374.697	1.232.171.474	1.216.752.029	1.006.000.000	1.030.879.000
Други даноци	0	51.094	0	0	0
Даноци од специфични услуги	3.359.937	3.894.080	5.216.895	0	0
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	340.562.742	475.513.109	545.887.314	567.000.000	620.000.000
Данок на финансиски трансакции	6.335.727.139	31.746.374	237.478	-	-
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	4.506.961.064	7.617.851.065	4.006.964.729	5.278.000.000	3.100.000.000
Претприемачки приход и приход од имот	931.379.088	1.963.471.700	1.752.484.628	3.388.000.000	1.100.000.000
Такси и надоместоци	1.091.976.541	1.366.943.949	1.465.138.734	1.390.000.000	1.500.000.000
Други владини услуги	205.764.069	370.052.922	257.196.740	300.000.000	300.000.000
Други неданочни приходи	2.277.841.366	3.917.382.494	532.144.627	200.000.000	200.000.000
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	7.193.569.639	4.081.105.548	3.341.846.311	1.120.000.000	16.227.000.000
Продажба на капитални средства	6.244.440.021	4.002.729.305	3.158.721.234	920.000.000	16.027.000.000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	949.129.619	78.376.243	183.125.077	200.000.000	200.000.000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	3.808.557.430	3.651.554.878	4.932.545.381	1.213.000.000	540.000.000
Трансфери од други нивоа на власт	1.167.411.039	1.136.220.479	3.888.654.831	397.000.000	0
Донации од странство	2.641.146.391	2.515.334.399	1.043.890.550	816.000.000	540.000.000
ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ	480.521.896		1.908.760.868	3.229.000.000	3.000.000.000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.969.000.000	2.042.000.000
Меѓународни развојни агенции	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.969.000.000	2.042.000.000
ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА (наплата) НА ЗАЕМИ	18.354.261	123.097.537	10.520.580	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	71.700.272.895	64.462.761.283	63.743.917.129	77.127.000.000	81.749.000.000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	56.314.747.304	51.104.920.817	51.667.851.725	46.616.257.000	49.295.088.000
Плати, наемнини и надоместоци	18.337.661.335	20.233.542.216	20.943.062.394	21.860.882.000	22.668.904.000
Стоки и останати услуги	13.991.420.289	7.325.808.770	6.833.422.972	7.502.952.000	7.326.925.000
Тековни трансфери	20.586.832.339	21.101.506.628	21.838.665.402	14.104.523.000	14.602.763.000
Тековни трансфери до единиците на локална самоуправа	-	-	-	812.900.000	1.819.000.000
Каматни плаќања	3.398.833.341	2.444.063.205	2.052.700.957	2.335.000.000	2.877.496.000
СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	-	-	-	2.885.462.000	2.111.209.000
СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ	-	-	-	4.057.856.000	3.633.264.000
КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	8.366.132.516	4.687.684.918	4.867.347.044	16.376.425.000	12.543.385.000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД					
ХАРТИИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	7.019.393.075	8.670.155.548	7.208.718.360	7.191.000.000	14.166.054.000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	931.369.212	637.002.773	76.445.946	0	0
Амортизација (отплата на главнина)	6.088.023.863	8.033.152.776	7.132.272.414	7.191.000.000	14.166.054.000

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ

	Завршна сметка 2000	Завршна сметка 2001	Завршна сметка 2002	Буџет 2003	Буџет 2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
	во милиони денари					структура					% од БДП				
ВКУПНО	57,689	68,521	71,700	67,490	66,666	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	24.4	29.3	29.4	26.9	24.8
Општи јавни услуги	12,985	7,767	15,434	8,735	8,057	22.5	11.3	21.5	12.9	12.1	5.5	3.3	6.3	3.5	3.2
Работи во врска со одбраната и услуги	4,613	14,351	5,491	5,897	6,056	8.0	20.9	7.7	8.7	9.1	2.0	6.1	2.3	2.3	2.4
Јавен ред и безбедност	5,741	10,222	6,912	7,528	7,687	10.0	14.9	9.6	11.2	11.5	2.4	4.4	2.8	3.0	3.1
Образование и услуги	8,055	7,767	8,909	9,043	8,956	14.0	11.3	12.4	13.4	13.4	3.4	3.3	3.7	3.6	3.6
Здравствени услуги	314	338	365	334	379	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2
Социјална заштита и социјална сигурност	14,410	14,295	16,628	17,005	17,630	25.0	20.9	23.2	25.2	26.4	6.1	6.1	6.8	6.8	7.0
Домување и одржување на урбаната средина	303	301	709	430	426	0.5	0.4	1.0	0.6	0.6	0.1	0.1	0.3	0.2	0.2
Рекреативни и културни активности и услуги	1,346	1,320	1,506	1,432	1,475	2.3	1.9	2.1	2.1	2.2	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Активности со гориво и енергија	5	5	5	10	10	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Земјоделство, регулатива и операции	743	826	938	902	1,539	1.3	1.2	1.3	1.3	2.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.6
Рударство, индустрија и градежништво	264	65	37	41	63	0.5	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Транспорт и комуникации, активности и услуги	2,297	2,152	2,082	2,322	2,316	4.0	3.1	2.9	3.4	3.5	1.0	0.9	0.9	0.9	0.9
Други различни услуги	2,843	1,408	2,440	2,505	1,919	4.9	2.1	3.4	3.7	2.9	1.2	0.6	1.0	1.0	0.8
Мулти функционални трошоци	593	578	758	354	400	1.0	0.8	1.1	0.5	0.6	0.3	0.2	0.3	0.1	0.2
Поддршка на стратешки приоритети	-	-	-	-	348	-	-	-	-	0.5	-	-	-	-	0.1
Трансакциите во врска со јавниот долг кои не се класифицираат по функции	3,177	7,127	9,487	10,952	9,407	5.5	10.4	13.2	16.2	14.1	1.3	3.0	3.9	4.4	3.7

Забелешка: Функционалната класификација на расходите на централниот буџет е подготвена според меѓународните стандарди.

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ 2004 ГОДИНА

КОНСОЛИДИРАН БУЏЕТ НА ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ И ВОН-БУЏЕТСКИТЕ ФОНДОВИ

	Вкупно 2003	К - 1	К - 2	К - 3	К - 4	Вкупно 2004
ВКУПНИ ПРИХОДИ	84,087	21,210	21,649	21,826	23,491	88,176
Даночни приходи и придонеси	77,055	19,126	20,072	20,191	21,870	81,259
Даноци	49,840	12,707	13,139	13,152	14,189	53,188
Персонален данок на доход	7,502	1,738	1,923	1,930	2,116	7,707
Данок на добивка	3,271	958	506	522	375	2,361
ДДВ	21,175	6,103	6,479	6,025	7,150	25,757
Акцизи	11,241	2,501	2,618	3,161	2,716	10,996
Увозни давачки	6,140	1,228	1,496	1,397	1,694	5,815
Други даноци	507	178	116	116	138	552
Придонеси	27,215	6,419	6,933	7,039	7,681	28,072
Фонд за ПИОМ	17,574	4,131	4,445	4,520	4,944	18,040
Завод за вработување	1,224	290	315	317	347	1,270
Фонд за здравство	8,417	1,997	2,173	2,202	2,390	8,762
Неданочни приходи	6,331	1,909	1,418	1,498	1,481	6,306
Профит од јавни финансиски институции	1,807	794	302	356	164	1,616
Административни такси	1,369	358	375	337	393	1,463
Партиципација за здравствени услуги	485	154	142	120	146	562
Други административни такси	370	64	69	59	65	257
Други неданочни приходи	693	200	70	179	287	737
Надоместоци за Фондот за патишта	1,607	340	460	446	426	1,672
Капитални приходи	576	175	158	127	140	600
Странски донации	2	0	0	0	0	0
Приход од отплата на заеми	123	0	0	11	0	11
ВКУПНИ РАСХОДИ	86,748	20,554	22,284	21,173	24,159	88,169
Тековни трошоци	81,125	19,758	20,894	19,570	21,914	82,136
Плати и надоместоци	20,881	5,237	5,476	5,236	5,492	21,440
Стоки и услуги	8,708	2,177	1,994	1,640	2,390	8,200
Трансфери	48,518	11,779	12,828	12,080	13,439	50,125
Социјални трансфери	45,490	11,376	12,088	11,447	11,951	46,861
Фонд за ПИОМ	24,008	6,223	6,260	6,252	6,386	25,121
Завод за вработување	2,438	768	911	829	780	3,289
Социјална помош	3,986	974	1,001	983	1,034	3,993
Структурни реформи	1,022	24	4	0	3	31
Реформа на јавната администрација	8	0	0	0	0	0
Здравствена заштита	14,028	3,386	3,912	3,382	3,747	14,428
Други трансфери	2,769	358	696	589	1,348	2,992
Трошоци за бегалци	259	44	43	44	140	272
Каматни плаќања	2,730	539	596	584	594	2,312
Камати по домашен долг	950	81	377	113	358	930
Камати по надворешен долг	1,780	457	218	471	236	1,383
Гаранции	288	28	1	30	-1	58
Капитални трошоци	5,623	796	1,390	1,603	2,244	6,033
БУЏЕТСКО САЛДО	-2,661	655	-635	654	-667	7
ФИНАНСИРАЊЕ	2,661	-655	635	-654	667	-7
Прилив	10,923	760	3,210	858	2,859	7,687
Приходи од приватизација	3,678	88	0	81	290	459
Странски донации	2,560	490	0	0	554	1,044
Странски заеми	4,191	1,462	201	789	1,167	3,618
Депозити	473	-1,803	1,763	-196	842	606
Денарска сметка	1,774	-1,803	1,763	-196	842	606
Екстерна сметка	-1,301	0	0	0	0	0
Државни записи	524	1,238	177	-29	1,909	
Продажба на акции	21	0	8	8	35	51
Одлив	8,262	1,416	2,575	1,512	2,191	7,694
Отплата на главница	8,262	1,416	2,575	1,512	2,191	7,694
Надворешен долг	3,910	1,280	304	1,342	416	3,344
Домашен долг	4,352	136	2,271	169	1,775	4,351

I	II	III	K - 1	IV	V	VI	K - 2	VII	VIII	IX	K - 3	X	Вкупно 2005
6.806	6.013	7.276	20.095	8.302	7.065	7.241	22.608	10.739	7.038	7.862	25.639	7.991	76.332
6.441	5.670	6.792	18.904	7.821	6.446	6.830	21.097	7.527	6.532	7.157	21.216	7.468	68.685
4.594	3.284	4.436	12.314	5.210	4.323	4.411	13.944	5.021	4.278	4.808	14.107	5.148	45.514
526	648	660	1.834	762	586	704	2.052	690	605	656	1.951	642	6.479
145	302	633	1.080	220	197	183	600	272	162	189	623	166	2.469
2.460	1.320	1.965	5.745	2.779	1.968	2.020	6.767	2.468	1.868	2.316	6.652	2.913	22.077
1.103	651	707	2.461	893	1.067	977	2.937	1.083	1.170	1.132	3.385	975	9.759
289	315	422	1.026	499	459	483	1.441	461	429	445	1.335	400	4.202
71	48	49	168	57	46	44	147	47	44	70	161	52	528
1.848	2.386	2.356	6.590	2.611	2.123	2.419	7.153	2.506	2.254	2.349	7.109	2.320	23.171
1.188	1.538	1.504	4.230	1.669	1.346	1.554	4.569	1.614	1.443	1.496	4.553	1.476	14.828
84	118	110	312	119	95	111	325	113	101	108	322	105	1.064
576	730	742	2.048	823	682	754	2.259	778	710	745	2.233	739	7.279
315	316	446	1.078	436	584	383	1.403	3.175	319	342	3.836	490	6.807
40	0	43	83	44	211	5	260	2.816	7	14	2.837	127	3.307
103	128	156	387	159	143	157	459	133	100	125	358	144	1.348
34	45	48	127	45	40	37	122	28	22	20	70	18	337
17	17	24	58	22	23	24	69	18	18	19	55	23	205
21	23	40	84	24	13	14	51	21	9	23	53	28	216
101	103	136	340	142	153	146	441	158	163	141	462	150	1.393
49	27	36	112	45	35	27	107	37	187	363	587	33	839
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
6.937	6.887	7.541	21.365	7.661	6.722	7.590	21.973	7.549	6.719	8.311	22.579	7.596	73.513
6.402	6.706	7.374	20.481	7.188	6.426	7.058	20.672	7.049	6.276	7.014	20.339	7.000	68.492
1.791	1.833	1.849	5.473	1.840	1.865	1.856	5.561	1.876	1.661	1.863	5.400	1.879	18.312
611	787	953	2.351	787	532	711	2.030	580	474	563	1.617	627	6.624
3.644	4.019	4.429	12.092	4.262	3.934	4.223	12.419	4.149	4.030	4.428	12.607	4.177	41.295
3.593	3.801	4.187	11.582	4.051	3.744	3.875	11.670	3.867	3.787	3.883	11.537	3.765	38.554
2.022	2.110	2.163	6.294	2.125	2.121	1.994	6.240	2.049	2.047	2.055	6.151	2.041	20.726
257	266	260	783	268	252	248	768	244	238	233	715	225	2.491
296	315	354	965	346	271	409	1.026	374	381	358	1.113	300	3.404
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.018	1.110	1.411	3.539	1.313	1.100	1.224	3.637	1.200	1.121	1.237	3.558	1.199	11.933
51	208	228	487	188	179	337	704	281	224	532	1.037	406	2.633
0	10	14	24	23	11	11	45	1	19	13	33	6	108
356	67	143	566	299	95	268	662	444	111	160	715	317	2.260
26	25	65	116	212	62	159	433	44	42	77	163	239	951
330	42	78	450	87	33	109	229	400	69	83	552	78	1.309
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
535	181	167	883	473	296	532	1.301	501	443	1.297	2.241	596	5.022
-131	-874	-265	-1.270	641	343	-349	635	3.190	319	-449	3.060	395	2.820
131	874	265	1.270	-641	-343	349	-635	-3.190	-319	449	-3.060	-395	-2.820
1.005	916	768	2.689	1.175	-120	1.068	2.123	-2.432	-74	922	-1.584	1.371	4.599
65	200	0	265	95	0	136	231	72	0	0	72	30	598
0	0	0	0	0	0	0	0	386	0	0	386	0	386
14	0	12	26	14	46	1.022	1.082	0	426	283	709	207	2.024
1.001	662	213	1.876	347	-289	-156	-98	-3.123	-561	482	-3.202	1.012	-412
1.001	662	213	1.876	347	-289	-156	-98	-3.123	-561	482	-3.202	1.012	-412
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-76	54	543	521	719	123	63	905	232	61	134	427	122	1.975
1	0	0	1	0	0	3	3	1	0	23	24	0	28
874	42	503	1.419	1.816	223	719	2.758	758	245	473	1.476	1.766	7.419
874	42	503	1.419	1.816	223	719	2.758	758	245	473	1.476	1.766	7.419
874	42	333	1.249	144	0	179	323	711	245	342	1.298	202	3.072
0	0	170	170	1.672	223	540	2.435	47	0	131	178	1.564	4.347

ПЛАТЕН БИЛАНС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(годишни податоци)¹

(во милиони долари)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	I-05	II-05	III-05	IV-05	V-05	VI-05	VII-05	VIII-05	IX-05	I-X-05
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ	-339.85	-286.14	-269.29	-32.46	-75.28	-235.43	-357.81	-152.28	-414.82	-8.23	2.61	-15.30	-62.56	-24.11	-25.98	36.89	10.84	28.52	-57.32
Стоки, нето	-314.67	-386.13	-515.09	-495.81	-690.41	-523.23	-804.34	-851.48	-1112.08	-53.63	-58.21	-78.78	-125.15	-93.57	-124.51	-61.96	-84.80	-85.30	-765.91
Извоз, f.o.b.	1,147.44	1,236.81	1,291.52	1,189.98	1,320.73	1,153.33	1,112.15	1,359.04	1,672.43	147.85	156.46	177.41	174.60	179.24	157.39	184.30	144.67	176.17	1,498.09
Увоз, f.o.b. ²	-1,462.11	-1,622.94	-1,806.61	-1,685.79	-2,011.14	-1,676.56	-1,916.49	-2,210.52	-2,784.51	-201.48	-214.67	-256.19	-299.75	-272.81	-281.90	-246.26	-229.47	-261.47	-2,264.00
Услуги, нето	-156.16	-137.74	-59.60	41.83	47.05	-15.79	-22.13	-2.56	-54.39	1.37	-0.97	-4.11	-8.65	-9.42	1.09	4.65	3.41	3.30	-9.33
Доход, нето	-51.35	-54.90	-44.82	-42.15	-45.44	-39.46	-29.78	-32.33	-39.23	-2.03	3.35	-0.73	-5.63	-9.55	-6.82	-22.17	-20.66	-2.13	-66.37
од кој: камата, нето	-56.42	-54.88	-44.34	-41.41	-39.15	-33.59	-18.64	-31.88	-26.22	-4.99	-0.72	-4.34	-3.30	-0.60	-2.18	-3.78	-2.14	-4.77	-26.82
Тековни трансфери, нето	182.34	292.63	350.21	463.66	613.53	343.06	498.45	734.09	790.88	46.06	58.44	68.32	76.87	88.43	104.26	116.37	112.89	112.65	784.29
Официјални	51.58	7.46	37.39	72.69	132.30	48.65	100.50	103.36	70.07	1.47	7.38	2.88	3.07	4.18	8.58	14.22	3.99	1.85	47.62
Приватни	130.76	285.17	312.82	390.97	481.23	294.41	397.95	630.73	720.81	44.59	51.06	65.44	73.80	84.25	95.68	102.15	108.90	110.80	736.67
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА	318.23	327.15	281.84	-128.46	11.28	178.23	376.87	169.97	407.01	11.74	-1.01	15.23	65.17	25.19	19.71	-36.31	-7.29	-31.22	61.21
Капитална сметка, нето	0.00	0.00	-1.79	0.00	0.31	1.30	8.26	-6.69	-4.61	-0.04	0.09	-0.05	0.30	0.17	-0.61	0.30	0.18	-0.24	0.10
Капитални трансфери, нето	0.00	0.00	0.00	0.00	0.31	3.64	9.92	-6.60	-4.61	-0.04	0.09	-0.05	0.30	0.17	-0.61	0.30	0.18	-0.24	0.10
Официјални	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.64	9.92	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Други	0.00	0.00	0.00	0.00	0.31	0.00	0.00	-6.60	-4.61	-0.04	0.09	-0.05	0.30	0.16	-0.61	0.30	0.18	-0.24	0.09
Стекнување/располагање со нефинансиски средства	0.00	0.00	-1.79	0.00	0.00	-2.34	-1.66	-0.09	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Финансиска сметка, нето	318.23	327.15	283.63	-128.46	10.97	176.93	368.62	176.66	411.62	11.78	-1.10	15.28	64.87	25.02	20.32	-36.61	-7.47	-30.98	61.11
Директни инвестиции, нето	11.23	15.74	117.72	31.80	176.23	442.32	77.72	94.26	155.85	15.73	9.27	11.14	7.12	8.93	17.61	3.70	13.76	0.08	87.34
Портфолио инвестиции, нето	0.31	2.08	7.79	0.14	-0.09	0.36	0.35	3.39	14.82	1.52	3.31	11.66	2.80	1.10	0.88	2.41	13.95	1.35	38.98
Други инвестиции, нето	300.78	341.14	226.66	-32.01	85.05	-183.27	159.98	129.97	260.42	-14.34	3.91	-2.81	62.18	15.13	24.00	-0.98	-19.17	22.22	90.14
Трговски кредити, нето	76.94	267.44	45.39	7.13	146.54	-125.08	83.1	82.95	170.05	-26.98	-25.04	-7.34	40.73	22.95	21.19	-41.69	-11.16	13.16	-14.18
Заеми, нето	41.51	75.39	219.87	54.83	13.51	-107.31	8.19	23.47	59.82	3.95	4.95	8.57	30.09	13.20	37.44	4.36	-20.70	20.81	102.67
Валутни и депозити, нето	113.77	-9.81	-40.62	-135.01	-122.53	27.09	44.69	2.85	-3.66	7.63	23.07	-7.01	-12.19	-22.39	-36.74	33.90	11.43	-15.29	-17.59
од кои: монетарна власт, нето	0.00	0.00	0.00	-21.20	-0.19	-77.08	68.79	17.77	26.44	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.41	0.00	1.18	0.00	0.00	0.77
комерцијални банки, нето	61.37	-29.14	-28.77	-51.28	-93.26	-272.39	112.17	-54.59	-105.08	2.06	24.80	-5.21	-13.13	-17.37	-30.41	38.76	13.68	-3.22	9.96
население, нето	52.40	19.33	-11.85	-62.52	-29.08	376.56	-136.27	39.68	74.97	5.57	-1.73	-1.80	0.94	-4.61	-6.33	-6.04	-2.25	-12.07	-28.32
Други, нето	68.56	8.12	2.03	41.04	47.53	22.03	24.00	20.69	34.22	1.06	0.93	2.97	3.55	1.37	2.11	2.45	1.26	3.54	19.24
Бруто официјални резерви																			
(„-“ значи зголемување) ³	5.91	-31.81	-68.54	-128.39	-250.22	-82.48	130.57	-50.96	-19.47	8.87	-17.59	-4.71	-7.23	-0.14	-22.17	-41.74	-16.01	-54.63	-155.35
ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ	21.62	-41.02	-12.55	160.92	64.00	57.19	-19.07	-17.70	7.81	-3.41	-1.60	0.09	-2.59	-0.89	6.27	-0.61	-3.55	2.70	-3.59

1. Ревидирана временска серија – претходни податоци

2. Увозот е прикажан на ф.о.б. паритет согласно В-тото издание на Прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на ц.и.ф. – ф.о.б. факторот како процент од увозот ц.и.ф. по години изнесува: 1993–20%, 1994–20%, 1995–20%, 1996–14%, 1997–10%, 1998–5.02%, 1999–4.86%, 2000–3.90%, 2001–4.20%, 2002–3.80%, 2003–4.06% и 2004–4.06%

3. Без монетарно злато и курсни разлики; Добиените средства од сукцесијата на поранешна СФРЈ во Мај 2003 година не се платно билансна трансакција, поради што истите се вклучени само во состојбите на девизните резерви, а не и во промените

Фонд за пензиско и инвалидско осигурување

Приходите што ги оствари Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во периодот јануари–октомври 2005 година се на ниво помало само за 0,3% во однос на истиот период мината година и изнесуваат 23.479 милиони денари. Најголем дел од приходите, односно 60,4% претставуваат приходи по основ на придонеси од плати, каде е остварен пораст од 2%. Приходите од Буџетот на Републиката учествуваат со 28,6% во вкупните приходи и се намалени за 2,5% во споредба со истиот период лани, додека пак приходите од Агенцијата за вработување за осигурување на невработените лица корисници на паричен надоместок се намалени за 10,3% и нивното учество во вкупните приходи изнесува 5,6%.

Расходите на Фондот во изминатите десет месеци од 2005 година изнесуваа 23.766 милиони денари и се приближно на нивото од истиот период лани. Најголем дел од вкупните расходи, односно 87,2% е потрошен за исплата на пензии на корисниците. Притоа, 93% од пензиите се исплатени за редовни пензии, а нивниот пораст изнесува 2%. Расходите за придонес за здравствена заштита учествуваат со 10,7% во вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување.

Дефицитот на Фондот за Пензиско и инвалидско осигурување во десетте месеци од 2005 година изнесува 287 милион денари.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан–окт.
ПРИХОДИ	20,717	21,229	22,883	24,289	25,811	28,191	28,983	23,479
Придонес од плати	13,373	14,316	15,722	15,671	15,784	16,882	17,204	14,173
Придонес од доходот	239	311	311	331	283	307	383	320
Приходи од Буџетот на Републиката	3,618	3,266	4,174	5,744	6,961	7,741	8,486	6,727
Приходи од приватен сектор	400	439	404	377	409	394	412	305
Приходи од индивидуални земјоделци	74	65	58	41	61	71	41	29
Приходи од акцизи	691	632	804	716	688	677	661	553
Придонес од Заводот за вработување за невработени лица	961	868	1,101	1,126	1,404	1,536	1,719	1,304
Други приходи	122	45	74	73	29	65	57	50
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	619	245	68	209	192	42	21	18
Приходи по основ на нови вработувања	419	841	167	0	0	0	0	0
Пренесени приходи од претходна година	201	201	0	0	0	476	0	0
РАСХОДИ	20,521	20,669	22,940	24,697	25,889	27,740	29,132	23,766
Пензии	17,730	17,756	19,774	21,278	22,255	24,008	25,121	20,726
Редовни пензии	16,912	16,977	18,948	19,041	19,982	21,667	22,824	19,281
Воени пензии	464	458	505	514	518	499	509	402
Земјоделски пензии	354	321	321	297	262	234	217	151
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	0	1,167	1,136	1,131	1,027	455
Предвременно пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	0	112	103	121	88	66
Предвременно пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	0	148	254	262	247	179
Предвременно пензионирање според Законот од 2004 година								63
Надоместок за телесно оштетување	63	69	72	72	83	80	82	69
Надоместоци од инвалидско осигурување	98	95	94	91	76	98	97	89
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	15	13	12	7	9	6	6	4
Придонес за здравствена заштита	2,321	2,450	2,672	2,805	2,934	3,184	3,349	2,554
Надоместок на стручната служба	133	132	141	153	165	172	170	128
Други расходи	161	154	175	254	222	192	257	144
Капитални средства	–	–	–	37	145	0	50	52
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	196	560	-57	-408	-78	451	-149	-287

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за здравствено осигурување

Во изминатите десет месеци од 2005 година **приходите** на Фондот за здравствено осигурување изнесуваа 12.036 милиони денари, што е само за 1% повеќе во однос на истиот период претходната година. Во структурата на приходите, најголемо учество (60,5%) имаат придонесите за здравствено осигурување, каде е реализиран пораст од 2,8%. Придонесите од Пензискиот фонд учествуваат со 21,2% во вкупните приходи и се на ниво од десетте месеци минатата година, додека придонесите кои ги плаќа Агенцијата за вработување за невработените лица

учествуваат со 14,2% во приходите и истите се зголемени за 3,4%.

Истовремено, **расходите** на Фондот за здравствено осигурување во периодот јануари-октомври 2005 година изнесуваа 12.198 денари, односно се зголемени за 1,8% во однос на истиот период лани. Амбулантните трошоци и трошоците за болничко лекување имаат најголемо учество во расходите (87,8%).

Во десетте месеци од 2005 година, Фондот за здравствено осигурување реализираше **дефицит** од 162 милиони денари.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан-окт.
ПРИХОДИ	11,087	12,068	12,790	12,295	13,656	14,698	14,886	12,036
Придонеси	6,736	7,363	7,745	7,528	7,823	8,418	8,762	7,279
Придонеси од Пензискиот Фонд	2,309	2,417	2,649	2,616	3,075	3,184	3,349	2,554
Придонеси од Заводот за вработување	1,037	1,350	1,941	1,554	1,763	1,849	1,998	1,717
Придонеси од Министерството за труд	45	0	0	48	54	64	41	53
Други приходи	851	938	455	70	734	1,064	676	396
Приходи по договори за сини картони	109	0	0	0	0	0	0	35
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	-	-	-	166	111	29	60	2
Пренесен вишок од претходната година	0	0	0	313	96	91	1	0
РАСХОДИ	13,689	11,692	12,463	12,205	13,611	14,678	14,722	12,198
Амбулантни трошоци	5,303	2,491	2,486	2,505	4,430	5,132	5,959	6,117
Болничко лекување	4,702	5,482	5,737	5,919	4,929	5,038	5,098	4,591
Трошоци по програми	214	125	105	306	123	21	0	0
Лекови	1,214	1,249	1,681	1,555	1,305	1,868	2,006	0
Забна заштита	638	667	687	522	521	630	0	0
Ортопедски трошоци	208	154	143	111	134	150	280	135
Лекување во странство	290	161	70	90	144	221	117	115
Друг вид лекување (надоместоци)	719	801	694	769	832	968	941	972
Администрација	326	288	250	268	360	309	254	224
Опрема и одржување	36	39	90	44	656	219	23	44
Други трошоци	41	234	200	48	23	32	27	0
Кредити и камати	0	0	321	71	154	90	17	0
РАЗЛИКА								
Дефицит/суфицит	-2,602	376	326	90	45	21	164	-162

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Агенција за вработување

Агенцијата за вработување во периодот јануари–октомври 2005 година, оствари вкупни **приходи** од 5.816 милиони денари, што претставува намалување од 6,9% во однос на лани. Истовремено, приходите од придонеси се зголемени за 3,8%, а дотациите од Буџетот и покрај тоа што имаат најголемо учество во структурата на приходите (81,6%) се намалени за 8,8%. Во самата структура на дотациите од Буџетот, 81,8% се по основ на покривање на дефицитот на Агенцијата.

Во десетте месеци од 2005 година **расходите** на Агенцијата за вработување изнесуваат 5.818 милиони

денари, што е за 5,5% помалку во однос на истиот период лани. Расходите за функција изнесуваат 5.637 милиони денари, или 96,9% од вкупните раходи и се намалени за 5,7%. Од овие расходи 36,2% се наменети за исплата на паричен надоместок на невработените лица, а само 8,6% се трошоци за активни мерки (за поттикнување на вработеноста и надоместок за преквалификација). На расходите за стручна служба отпаѓаат 3,1% од вкупните расходи и се на истото ниво како лани.

Агенцијата за вработување во десетте месеци од 2005 година, оствари **дефицит** од 2 милиони денари.

АГЕНЦИЈА ЗА ВРАБОТУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан–окт.
ПРИХОДИ	4,260	4,129	5,119	4,827	5,918	6,241	7,456	5,816
Приходи од придонеси	990	1,058	1,121	1,136	1,180	1,224	1,270	1,065
Придонес од плати	969	1,037	1,098	1,113	1,178	1,223	1,155	951
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	22	21	22	23	2	0	24	19
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	0	0	1	4	4
Придонес од претходната година	0	0	0	0	0	0	88	91
Дотации од Буџетот на Републиката	3,261	3,066	3,990	3,677	4,726	5,002	6,163	4,743
За покривање на дефицитот на Републикиот завод за вработување	2,737	2,575	3,470	3,170	3,742	3,958	4,522	3,882
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	524	490	516	481	944	980	988	361
Реформа на јавната администрација	–	–	–	26	19	3	61	20
По други основи	0	0	3	26	21	61	592	480
Други приходи	9	6	8	13	12	16	23	8
РАСХОДИ	4,264	4,135	5,110	4,749	5,868	6,214	7,325	5,818
Расходи за функцијата	4,084	3,970	4,913	4,571	5,658	6,005	7,102	5,637
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	2,073	1,755	1,875	1,879	2,273	2,377	2,697	2,042
Придонеси за здравствено осигурување	1,039	1,347	1,936	1,555	1,763	1,849	1,998	1,717
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	972	868	1,102	1,138	1,453	1,557	1,729	1,307
Средства за вработување на инвалидни лица	–	–	–	–	128	121	58	89
Исплата според Закон за поттикнување на вработеноста	–	–	–	–	–	61	592	458
Надоместок за преквалификација	–	–	–	–	41	40	29	24
Расходи за стручната служба	180	165	198	178	210	209	223	181
Основни плати и наемнини	99	105	118	116	124	134	132	110
Надоместоци	14	17	19	18	22	20	20	16
Стоки и останати услуги	43	34	54	43	42	51	68	55
Тековни трансфери	0	0	0	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	0	0	1	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	24	8	6	2	22	4	3	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	-4	-6	9	78	50	27	132	-2

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за магистрални и регионални патишта

Фондот за магистрални и регионални патишта во периодот јануари–октомври 2005 година наплати **приходи** во износ од 2.624 милиони денари, што претставува 7,4% помал износ од истиот период лани. Најголемо учество од 45,7% во вкупните приходи имаат приходите од Буџетот, кои се намалени во однос на лани за 16,7%, додека износот на средства од годишен надоместок за патни моторни возила е намален за 1,4% и претставува 26,5% од вкупните приходи.

Расходите на Фондот за патишта во периодот јануари–октомври 2005 година изнесуваат 2.765 милиони денари. Најголем дел од трошоците (40,3%) се направени во делот на инвестициите. За одржување на патиштата потрошени се 960 милиони денари, што претставува зголемување од 13,7% во однос на претходната година. За студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци потрошени се од 4,9% од вкупните расходи.

Фондот за патишта во десетте месеци од 2005 година оствари **дефицит** од 141 милион денари.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан–окт.
ПРИХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,012	3,434	3,668	3,299	2,624
Приходи од Буџет	668	924	1,590	1,655	1,305	1,603	1,610	1,200
Надоместок за употреба на патишта што ги користат странските моторни возила	49	54	82	73	87	82	77	73
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	524	518	746	704	761	797	853	696
Надоместок за употреба на автопат	468	492	537	375	381	728	741	625
Странски кредит	939	1,793	538	1,098	862	418	9	0
Други приходи	12	13	14	21	2	39	9	30
Грант	–	–	–	87	36	1	0	0
РАСХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,013	3,420	3,661	3,889	2,765
Инвестиции	1,203	1,985	1,662	1,756	1,250	1,107	1,753	1,113
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	0	179	286	289	205	156	135
Одржување на патиштата	784	790	952	926	900	1,063	1,081	960
Отплата на кредити	264	148	212	299	304	424	242	200
Средства за локални патишта	321	386	502	596	528	666	611	332
Останати трошоци	89	142	0	0	0	46	45	25
Обврски од претходната година	0	342	0	0	0	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	0	150	149	150	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / суфицит	0	0	0	-1	14	7	-590	-141

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Македонска берза на долгорочни хартии од вредност

Берзански показатели - октомври 2005 година

Во октомври 2005 година на Македонската Берза за хартии од вредност прометот остварен по пат на класичното тргување изнесуваше 679,12 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 19,88%. Прометот остварен преку блок трансакции на Берзата во овој месец изнесува 59 милиони денари и во однос на претходниот месец е значајно зголемен. Во октомври 2005 година немаше тргување со акции и удели од државниот сегмент. Вкупниот промет остварен на Македонската Берза во октомври 2005 година како резултат на класичното тргување и блок трансакциите изнесуваше 738,13 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 24,21%.

Просечниот дневен промет во октомври 2005 година изнесуваше 39,94 милиони денари и во однос на септември е поголем за 12,83%. Вкупниот број на трансакции на Македонската Берза во октомври 2005 година изнесува 3.178 трансакции за 17 дена тргување и во однос на претходниот месец бележи пораст за 10,46%. Во анализираниот период просечниот дневен број на трансакции изнесува 187 и во однос на септември е помал за 4,47%.

Во вкупниот промет на Берзата остварен преку класичното тргување кој во октомври изнесуваше 679,12 милиони денари, прометот со акциите изнесува 581,89 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува пораст за 43,29%. Прометот на државните обврзници во анализираниот период изнесува 97,23 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 39,39%.

Доколку се анализира вкупниот промет на државните обврзници на Република Македонија во октомври 2005 година може да се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење изнесува 12,9 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесуваше 76,60% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец е поголема за 1,94 процентни поени. Во анализираниот период прометот на обврзниците за денационализација од првата емисија изнесуваше 145,74 илјади денари, нивната просечна цена беше 68% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец е помала за 0,70 процентни поени.

Обврзниците за денационализација од втората емисија се продаваа по просечна цена од 69% од нивната номинална вредност, која во однос на сеп-

БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - ОКТОМВРИ 2005 ГОДИНА

	Септември	Октомври	Промени
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	566,503,263	679,122,932	19.9
АКЦИИ	406,091,318	581,892,903	43.3
ОБВРЗНИЦИ	160,411,945	97,230,029	-39.4
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	35,406,454	39,948,408	12.8
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	179	187	4.5
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	5,016,000	59,008,254	-
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	22,765,229	-	-
АКЦИИ	20,687,018	-	-
УДЕЛИ	2,078,148	-	-
ВКУПНО	594,284,492	738,131,186	24.2
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	238,463	995,205	317.3
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	233,586	404,702	73.3
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	228	590,503	-
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	4,649	-	-
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	3,944,789	2,352,027	-40.4
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	2,862	3,171	10.8
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	1	7	-
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	14	-	-
ВКУПНО	2,877	3,178	10.5
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (акции)	50,883,677,737	50,290,360,296	-1.2
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА-АКЦИИ	34,343,378,482	33,469,488,741	-2.5
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	16,540,299,255	16,820,871,555	1.7
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	22,130,700,860	21,390,564,640	-3.3
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	73,014,378,597	71,680,924,936	-1.8
МБИ-10	2,577.15	2,464.04	-4.4
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	57	57	0.0
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	16	17	6.3

тември оваа година е поголема за 1,65 процентни поени, а нивниот вкупен промет во октомври изнесува 2,26 милиони денари. Вкупниот промет на обврзниците за денационализација од третата емисија изнесуваше 11,23 милиони денари, а просечната цена на овие обврзници изнесуваше 68% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пораст за 1,85 процентни поени.

При тргувањето со државните обврзниците за денационализација од четвртата емисија во октомври 2005 година се оствари промет од 70,67 милиони денари, а нивната просечна цена изнесуваше 67,11% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пораст од 1,52 процентни поени.

Официјалниот берзански индекс (МБИ-10) како индикатор на движењето на цените на акциите во октомври 2005 година изнесува 2.464,04 денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 4,39%.

На официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во октомври 2005 година остварен е промет во вредност од 614,59 милиони денари, што претставува 83,26% од вкупниот промет на Берзата. На неофицијалниот пазар на Берзата во анализираниот период реализиран е вкупен промет од 123,53 милиони денари, што претставува 16,74% од вкупниот промет на Берзата.

Вкупниот промет на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во октомври 2005 година изнесуваше 517,36 милиони денари, при што најзабележително беше тргувањето со акциите на: Комерцијална Банка Скопје-обични со застапеност од 26,50% во прометот, Карпош Скопје со застапеност од 19,80% во прометот и на Топлификација Скопје со застапеност од 7,97% во прометот на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза.

Во октомври 2005 година најголем пораст на просечната цена на акциите во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: РЖ Институт Скопје, чиј просечен пораст изнесуваше 115,37%, а просечната цена по акција изнесуваше 127,69 денари, на Комерцијална банка Скопје-приоритетни чиј просечен пораст на цената на акциите изнесуваше 24,44%, а просечната цена по акција изнесуваше 4.087,74 денари. Исто така и цената на обичните акции на Комерцијална банка Скопје во анализираниот период порасна за 24,43%, и истата во октомври 2005 година изнесуваше 4.090,63 денари.

Најголем пад на просечната цена на акциите во октомври 2005 година во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: КИБ Куманово чија просечна цена на акциите беше помала за 26,39% и изнесуваше 662,50 денари, Технометал Вардар Скопје чија просечна цена на акциите беше помала за 5,87% и истата изнесуваше 802 денари и

на Македонија Турист Скопје, чија просечна цена на акциите беше помала за 4,10% во однос на претходниот месец и истата изнесуваше 2.615,17 денари.

Во октомври 2005 година пазарната капитализација на акции на Македонската берза за хартии од вредност изнесуваше 50,29 милијарди денари и во однос на претходниот месец е намалена за 1,17%.

Пазарната капитализација на обврзниците на Македонската берза за хартии од вредност во анализираниот период изнесува 21,39 милијарди денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 3,34%. Вкупната пазарна капитализација на Македонската берза во октомври 2005 година изнесува 71,68 милијарди денари и во однос на септември е намалена за 1,83%.

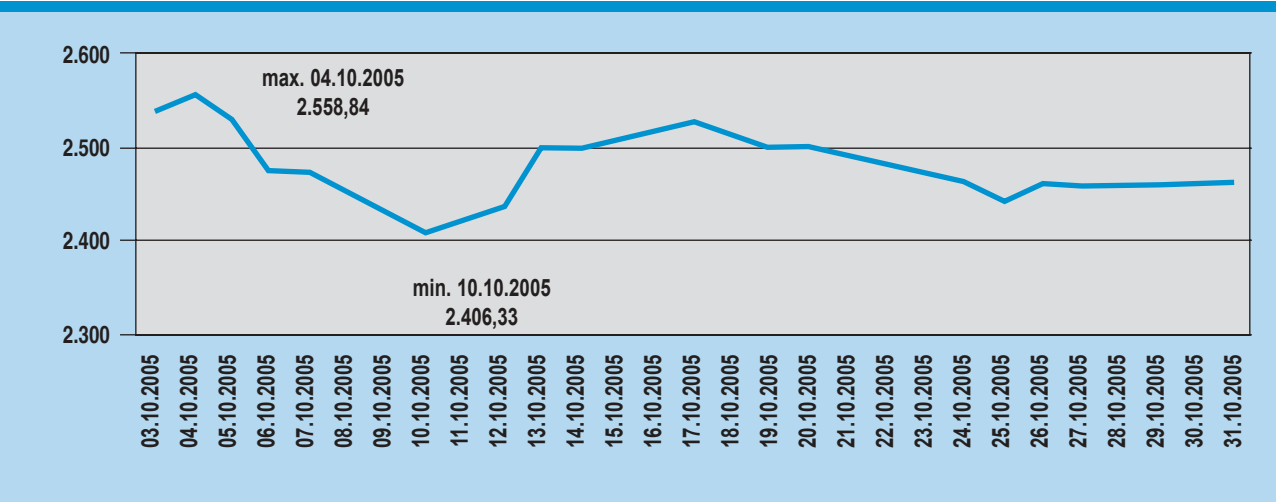
Во октомври 2005 година доколку се анализира дивидендниот принос на 10-те акционерски друштва со најголемо учество во прометот на официјалниот пазар на Македонската Берза се доаѓа до констатација дека акциите на Стопанска банка Битола имаат највисок дивиденден принос по акција во износ од 6,46%, потоа акциите на Охридска банка Охрид, кои имаат дивиденден принос од 6,15% и акциите на Топлификација АД Скопје кои имаат дивиденден принос од 4,97%.

При анализата на сопственичката структура на капиталот на акционерските друштва се забележува дека од десетте најликвидни акционерски друштва на Македонската Берза за хартии од вредност во октомври 2005 година најголема застапеност на странски инвеститори во вкупната главнина на акционерските друштва има во: Топлификација АД Скопје со застапеност од 23,30% странски капитал, Комерцијална Банка АД Скопје со застапеност од 19,75% странски капитал во вкупната главнина на друштвото и Охридска банка Охрид со застапеност од 11,63% странски капитал во вкупната главнина на друштвото.

Во вкупниот прометот остварен на официјалниот пазар на Македонската Берза во октомври 2005 година странските инвеститори учествувале со 13,47% и ова нивно учество во однос на претходниот месец е зголемено за 0,42%. Учеството на странските инвеститори во вкупниот прометот остварен при продавање на берзата во анализираниот период изнесува 6,36%, додека нивното учество во вкупниот промет остварен при купување на Македонската Берза изнесува 18,24%.

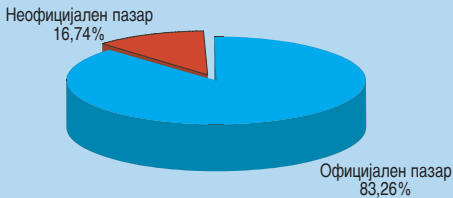
Македонска берза АД Скопје

БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ			
	СЕПТЕМВРИ 2005	ОКТОМВРИ 2005	ПРОМЕНА ВО %
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	566,503,263	679,122,932	19.9
АКЦИИ	406,091,318	581,892,903	43.3
ОБВРЗНИЦИ	160,411,945	97,230,029	-39.4
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	35,406,454	39,948,408	12.8
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	179	187	4.5
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	5,016,000	59,008,254	-
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	22,765,229	-	-
АКЦИИ	20,687,018	-	-
УДЕЛИ	2,078,148	-	-
ВКУПНО	594,284,492	738,131,186	24.2
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	238,463	995,205	317.3
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	233,586	404,702	73.3
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	228	590,503	-
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	4,649	-	-
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	3,944,789	2,352,027	-40.4
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	2,862	3,171	10.8
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	1	7	-
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	14	-	-
ВКУПНО	2,877	3,178	10.5
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА АКЦИИ	50,883,677,737	50,290,360,296	-1.2
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА-АКЦИИ	34,343,378,482	33,469,488,741	-2.5
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	16,540,299,255	16,820,871,555	1.7
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	22,130,700,860	21,390,564,640	-3.3
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	73,014,378,597	71,680,924,936	-1.8
МБИ-10	2,577.15	2,464.04	-4.4
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	57	57	0.0
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	16	17	6.3

Структура на прометот во октомври 2005 година

Пазарен сегмент	Промет (денари)	Промет (Еур)	%	Број на транс.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	614,596,956	10,044,269	83.26	2,765
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	123,534,230	2,018,975	16.74	413
ВКУПНО	738,131,186	12,063,244	100.00	3,178

10 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ОСТВАРЕН ПРОМЕТ НА ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР

Хартија од вредност	Мах (денари)	Мин (денари)	Просечна цена (денари)	Кол.	Промет во (денари)	Промет во (евра)	% Учество прометот	Бој на транс.	Пазарна капи- тализац. (ден.)
Комерцијална банка Скопје	4,400	3,600	4,091	33,551	137,080,807	2,240,179	26.49	492	8,021,465,750
Карпош Скопје	4,800	800	3,800	21,362	102,429,600	1,674,312	19.80	4	239,289,600
Топлификација Скопје	3,700	3,380	3,595	11,413	41,254,944	673,988	7.97	159	1,579,500,000
Алколоид Скопје	4,600	3,900	4,283	7,746	33,311,914	544,347	6.44	248	5,868,232,402
Макпетрол Скопје	17,800	16,200	16,923	1,674	28,023,356	458,076	5.42	131	1,966,685,000
РЖ Макстил Скопје	30	30	30	585,018	25,154,474	411,242	4.86	2	438,688,320
Стопанска банка Битола	7,800	6,800	7,364	2,978	21,444,258	350,526	4.15	74	2,652,229,005
Гранит Скопје	292	281	285	56,836	16,110,885	263,324	3.11	218	870,950,376
Комерцијална банка Скопје прио	4,400	3,801	4,088	3,763	15,745,921	257,219	3.04	104	560,997,192
Тетекс Кредитна банка Скопје	333	150	242	40,719	13,486,227	220,384	2.61	2	249,880,869
Останати				99,853	83,324,541	1,361,603	16.10	581	11,021,570,227
Вкупно				864,913	517,366,927	8,455,199	100.00	2,015	33,469,488,741

3 акции со најголем пораст

Акција	Септември 2004 Просечна Цена	Октомври 2005 Просечна цена	% на
	(денари)	(денари)	промена
РЖ Институт	59.29	127.69	115.37
Комерцијална банка Скопје приор	3,284.78	4,087.74	24.44
Комерцијална банка Скопје	3,287.40	4,090.63	24.43

3 акции со најголемо опаѓање

Акција	Септември 2004 Просечна Цена	Октомври 2005 Просечна цена	% на
	(денари)	(денари)	промена
КИБ Куманово	900.00	662.50	-26.39
Технометал Вардар Скопје	852.00	802.00	-5.87
Македонија Турист Скопје	2,726.94	2,615.17	-4.10

Преглед на тргување со обврзници

	МАХ (%)	МИН (%)	Последна просечна дневна цена	Последен датум на тргување	Обем (НВ во Евра)	Промет (денари)	Промет (Евра)	Принос до достасување на обврзницата*
Обврзници на РМ – старо девизно штедење (РМ01)	77.00	73.00	75.23	10/31/2005	279,886	12,902,323	210,876	11.08%
Обврзници на РМ за денационал. прва емисија (РМДЕН01)	68.00	68.00	68.00	10/5/2005	3,500	145,740	2,380	13.00%
Обврзници на РМ за денационал. втора емисија (РМДЕН02)	70.00	67.30	68.47	10/31/2005	53,973	2,265,534	37,031	11.40%
Обврзници на РМ за денационал. трета емисија (РМДЕН03)	69.00	66.00	67.42	10/31/2005	271,908	11,238,450	183,674	10.88%
Обврзници на РМ за денационал. четврта емисија (РМДЕН04)	67.50	65.10	66.26	10/31/2005	1,742,760	70,677,981	1,155,109	10.41%

* Моделот на калкулација на приносот до достасување е прилагоден на карактеристиките на обврзниците. Датум на пресметување е 30.09.2005 година, со последната просечна цена на тргување на обврзниците

Показатели за котираните друштва од МБИ - 10

Друштво	Коефициент цена	Дивиденден	Учество на странски	Учество на странски	% Промена
	по акција ²⁾	принос	на инвеститори Септември 2005 ³⁾	на инвеститори Октомври 2005 ³⁾	
Алкалоид Скопје	22.03	1.72%	6.64%	6.64%	0.00%
Гранит Скопје	6.34	3.53%	5.21%	5.29%	0.08%
Европа Скопје	49.83	0.00%	8.53%	10.13%	1.60%
Комерцијална банка Скопје	10.14	2.40%	19.88%	19.75%	-0.13%
Македонијатурист Скопје	11.30	3.27%	2.77%	2.78%	0.01%
Макпетрол Скопје	14.95	0.00%	1.36%	1.74%	0.38%
Охридска банка Охрид	12.77	6.15%	11.58%	11.63%	0.05%
Скопски пазар Скопје	7.67	1.97%	0.26%	0.26%	0.00%
Стопанска банка Битола	11.76	6.46%	8.67%	8.98%	0.31%
Топлификација Скопје	16.11	4.97%	22.53%	23.30%	0.77%

1) Показателите се пресметани со користење на податоци од ревидираните извештаи за 2004 година и исплатената дивиденда за 2004 година

2) Цена на акција на 31.10.2005/ Добивка по акција

3) Состојба на 31.10.2005 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната главнина на друштвото

4) Состојба на 31.10.2005 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната номинална вредност на обврзниците

5) Состојба на 31.10.2005 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата

Странски инвеститори на Официјалниот пазар на Берзата³⁾

	Странски правни лица Октом. 2005	Странски физички лица Октом. 2005	Вкупно странски инвеститори Октом. 2005	Вкупно странски инвеститори Септ. 2005	Промена во %
Акции	14.46%	0.86%	15.32%	14.79%	0.53%
Обврзници ⁴⁾	4.59%	5.50%	10.09%	9.85%	0.24%
Вкупно официјален пазар	10.98%	2.49%	13.47%	13.05%	0.42%

Учество на странски инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата

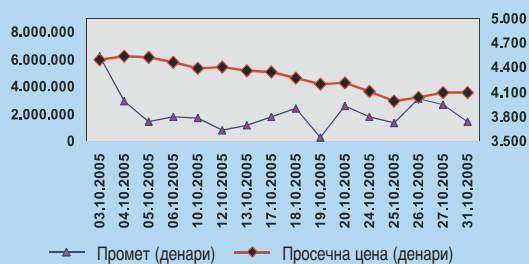
	Купување	% на учество	Продавање	% на учество	ВКУПНО
Октомври 2005	134,635,128	18.24%	46,945,143	6.36%	181,580,271

Промет по членки

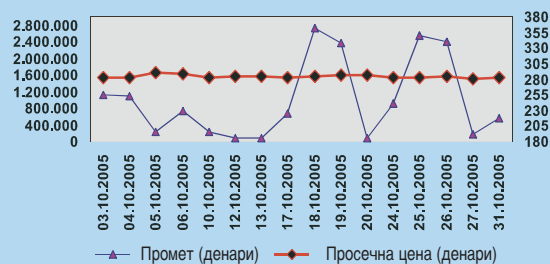
Членка	Шифра	Класично тргување	Класично тргување %	Држава	Држава %	Блокови	Блокови %	Вкупно
Комерцијална банка АД	КБ	320,669,329	23.61	0	0	17,068,180	14.46	337,737,509
Тутунскаброкер АД	ТН	296,952,599	21.86	0	0	15,848,800	13.43	312,801,399
МАК Брокер АД	МК	208,907,289	15.38	0	0	0	0.00	208,907,289
Тетекс-Кредитна банка АД	ТК	125,256,356	9.22	0	0	0	0.00	125,256,356
Фершпед Брокер АД	ФР	29,766,836	2.19	0	0	74,402,948	63.04	104,169,784
Илирика Инвестментс АД	ИЛ	99,669,964	7.34	0	0	0	0.00	99,669,964
ИНВЕСТБРОКЕР	МИ	86,738,635	6.39	0	0	5,648,800	4.79	92,387,435
Стопанска банка АД	СБ	56,319,330	4.15	0	0	0	0.00	56,319,330
Силекс банка АД	СЛ	29,366,323	2.16	0	0	0	0.00	29,366,323
Бро-дил АД	БД	26,094,268	1.92	0	0	0	0.00	26,094,268
УНИ банка АД	БЛ	20,005,664	1.47	0	0	5,047,780	4.28	25,053,444
Охридска банка АД	ОХ	20,954,897	1.54	0	0	0	0.00	20,954,897
Битола брокер АД	ББ	20,645,929	1.52	0	0	0	0.00	20,645,929
Поштел Брокер АД	ПТ	16,898,446	1.24	0	0	0	0.00	16,898,446
Вкупно		1,358,245,864	100.00	0	100	118,016,508	100.00	1,476,262,372

*) Кај класичното тргување и тргувањето со блок трансакциите се применува двојно пресметување (и при купување и при продавање), со цел да се опфати учеството на брокерските, куќи во прометот и при вкргстените транскации. Со оглед на тоа што од 13-ти јуни 2003 година од продажна страна при тргувањето со акции и удели во сопственост на државата се јавува Македонската берза АД Скопје, нема да важи правилото на двојно пресметување кај државата, туку ќе се земе предвид тргувањето од куповната страна.

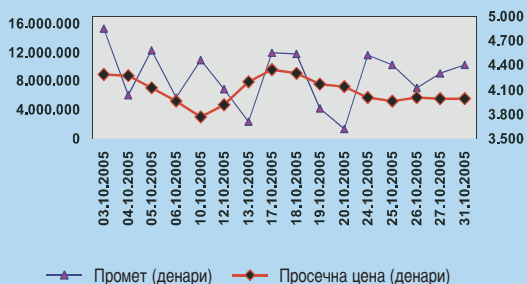
АЛКАЛОИД АД СКОПЈЕ

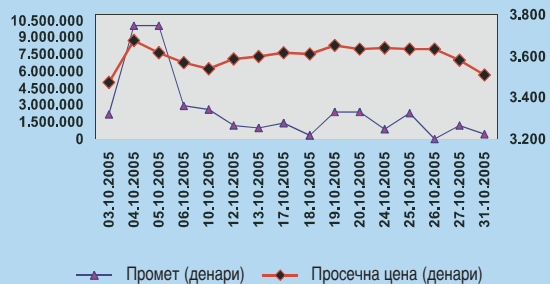
ГРАНИТ АД СКОПЈЕ

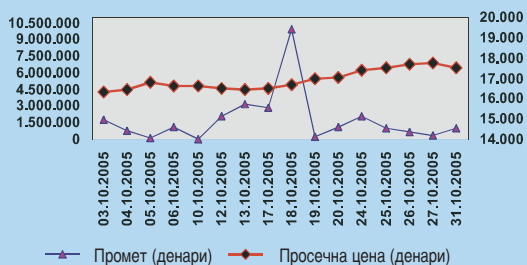
КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА АД СКОПЈЕ

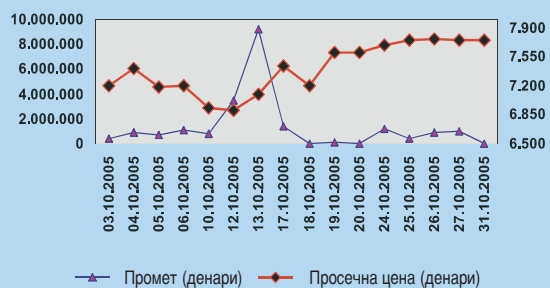
ТОПЛИФИКАЦИЈА АД СКОПЈЕ

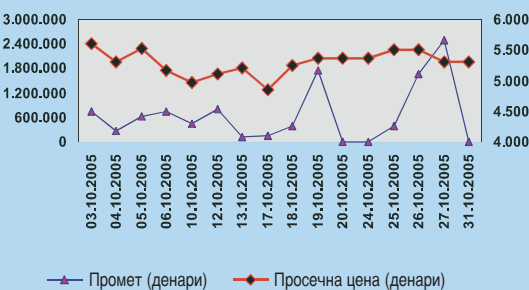
МАКПЕТРОЛ АД СКОПЈЕ

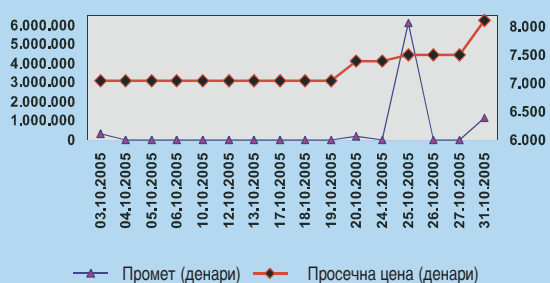
СТОПАНСКА БАНКА АД БИТОЛА

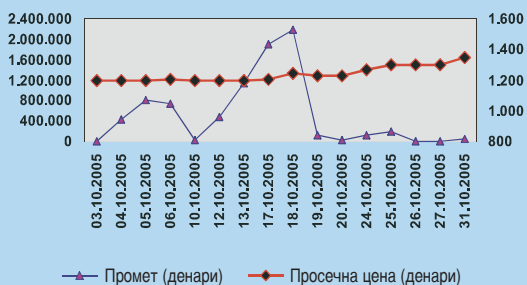
ОХРИДСКА БАНКА АД ОХРИД

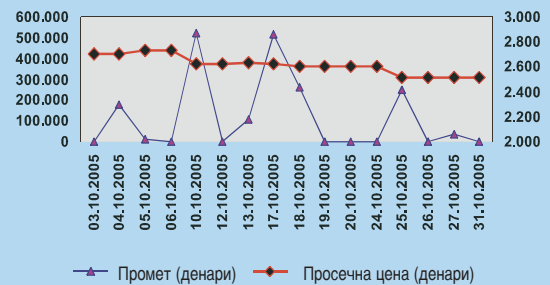
СКОПСКИ ПАЗАР АД СКОПЈЕ

ЕВРОПА АД СКОПЈЕ

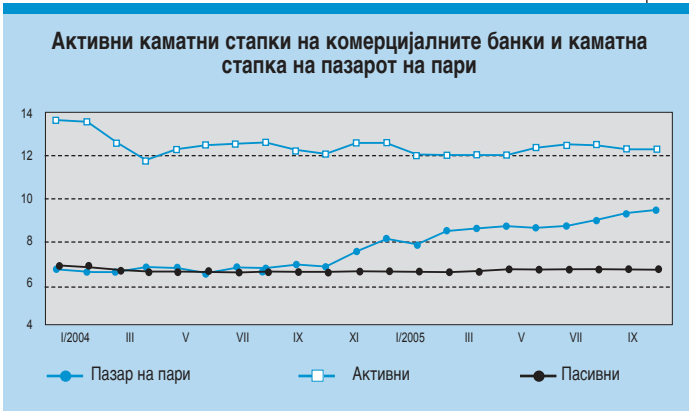
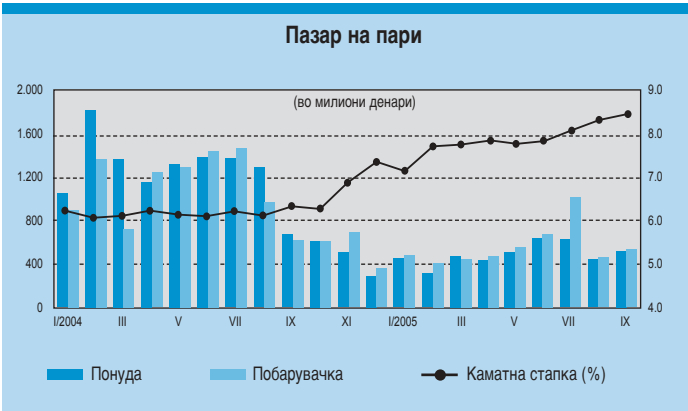
МАКЕДОНИЈА ТУРИСТ АД СКОПЈЕ

Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност

На институционализираниот пазар на пари, во септември 2005 година беше остварен вкупен промет од 470,9 милиони денари, што претставува зголемување од 17,7% во однос на претходниот месец. Притоа, во услови на релативно усогласена побарувачка и понуда на ликвидни средства и релативно пониско ниво на ликвидност во банкарскиот систем, реализираната каматна стапка достигна 9,35% (9,2% во август 2005 година). Обемот на реализирани трансакции во билатералните меѓубанкарски тргувања се намали за 2,4 пати во однос на претходниот месец и изнесуваше 744 милиони денари. Просечната каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на пари (двата сегмента) во септември изнесуваше 9,1%, наспроти 9% во претходниот месец.

Во октомври 2005 година, прометот на институционализираниот пазар на пари се намали за 2,4 пати во однос на претходниот месец, сведувајќи се на 192,5 милиони денари. Истовремено, просечната пондерирана каматна стапка е пониска во однос на претходниот месец (9,24%, наспроти 9,35% во септември 2005 година), условена од двојно повисоката понуда од побарувачка на ликвидни средства. Од друга страна, во октомври 2005 година е регистрирано интензивирање на непосредното билатерално тргување на банките, така што остварениот промет изнесува 1.321,5 милиони денари (месечен пораст за 1,8 пати) Просечната каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на пари (двата сегмента) во октомври изнесуваше 9%, наспроти 9,1% во претходниот месец.

ПАЗАР НА ПАРИ												
2002	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	2,491	3,390	4,888	4,473	4,145	5,631	3,938	2,460	3,008	2,970	3,843	5,213
Каматна стапка (% на годишно ниво)	12.03	11.62	10.85	11.41	11.62	12.11	12.33	10.84	10.83	11.35	13.36	14.36
2003	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	3,224	2,330	1,493	1,350	979	1,371	1,204	476	837	659	560	894
Каматна стапка (% на годишно ниво)	15.20	14.44	12.19	10.59	9.36	9.16	9.34	8.52	7.41	7.87	7.25	5.82
2004	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	823	1,337	674	1,012	1,128	1,131	1,136	912	490	547	433	218
Каматна стапка (% на годишно ниво)	6.67	6.48	6.51	6.66	6.55	6.51	6.67	6.55	6.80	6.73	7.45	8.03
2005	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX			
Вкупен промет (во милиони денари)	413	258	257	337	453	623	541	410	471			
Каматна стапка (% на годишно ниво)	7.77	8.44	8.51	8.61	8.50	8.61	8.88	9.20	9.35			

Депозити на населението и на претпријатијата кај банките

Во октомври 2005 година, вкупните депозити на банките остварија месечен пораст од 1,8%, како резултат на зголемените краткорочни и долгорочни депозити за 1,8% и 1,3%, соодветно. Од аспект на валутната структура, во услови на пад на депозитите во странска валута (за 0,1% на месечна основа), порастот на вкупниот депозитен потенцијал на банките во целост се должи на месечното зголемување на денарските депозити за 5,8% (ефект од исплатата на обврзницата за старо девизно штедење).

Депозити на население

Вкупните депозити на населението кај банките на крајот од октомври оваа година достигнаа 51.689 милиони денари, и се повисоки за 1,9% рефлектирајќи го порастот на краткорочните и долгорочните депозити во домашна и странска валута. Од аспект на валутната структура, денарските депозити остварија пораст од 7,2%, додека порастот кај девизните депозити на населението изнесуваше 0,1%. На годишна основа, вкупните депозити на населението забележаа зголемување од 19,8%.

Депозити на претпријатија

Кај корпоративниот сектор е регистрирано натамошно кумулирање на депозити кај банкарскиот сектор (месечен пораст на депозитите од 3,5%).

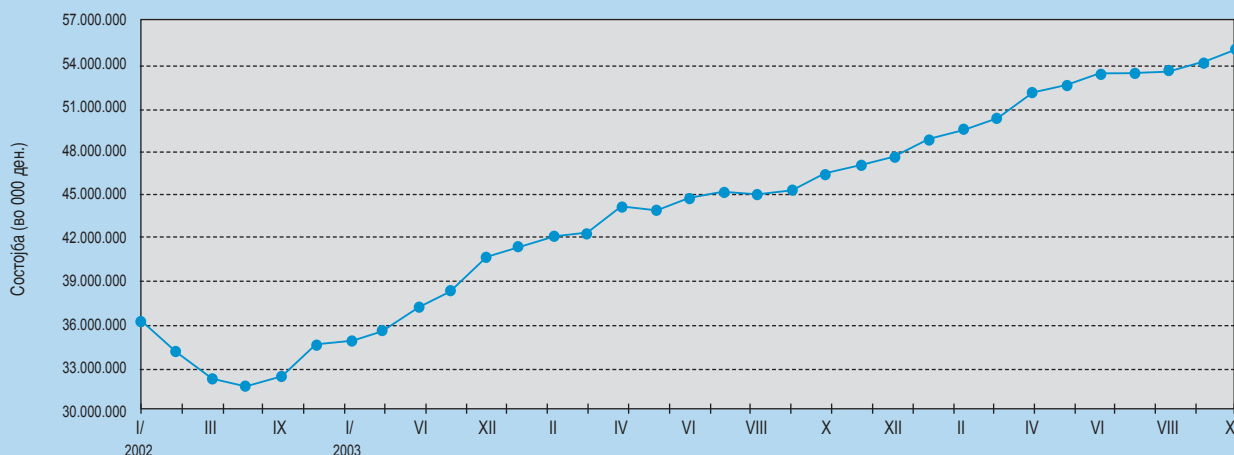
Притоа, порастот на долгорочните депозити достигна 30,4%, наспроти зголемувањето од 2,0% кај краткорочните депозити. Анализирани според валута, кај денарските депозити на претпријатијата е регистрирано зголемување од 8,7%, а девизните депозити остварија умерен пад од 0,4%. Во однос на минатогодишниот октомври, вкупните депозити на претпријатијата забележаа пораст од 6,5%.

Фондот за осигурување на депозитите врши обесштетување само на депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците кои имаат дозвола од Народна банка за работа со депозити на физички лица.

Фонд за осигурување на депозити

Од вкупно пресметаната обврска за обесштетување (3 банки и 2 штедилници) во износ од 185,259 милиони денари, до 31.10.2005 година Фондот за осигурување на депозити исплатил обесштетување во износ од 172,532 милиони денари. Заклучно со октомври оваа година, Фондот исплатил 93,13% од вкупно пресметаната обврска за обесштетување, а само во овој месец, исплатеното обесштетување изнесува 2,554 милиони денари. Односот на вкупните средства на Фондот и вкупните депозити на физичките лица изнесува 3,34%.

Состојба на депозитите на физички лица кај банките и штедилниците

КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕНАРСКИ И ДЕВИЗНИ ШТЕДНИ ВЛОГОВИ ВО КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (по рочност и валута)

Банка	Денарски штедни влогови							Девизни штедни влогови							
	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.	Валута	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.
Алфа банка АД Скопје каматни стапки од јуни, 2004	1.0%	4.5%		5.0%	5.5%	6.0%		EUR	0.80%		1.40%	1.50%	1.70%		
								USD	0.50%				1.00%		
								CHF	0.10%				0.40%		
								GBP	0.20%						
Еуростандард банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2004	1.0%	4.0%	5.0%	5.5%	6.5%	8.0%	10.0%	EUR	0.80%	1.40%	1.50%	1.70%	2.10%	2.50%	2.80%
								USD	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
								GBP	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
								CHF	0.10%	0.15%	0.17%	0.20%	0.25%	0.30%	0.35%
								Др.вал.(осв. јен)	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
Инвест банка АД Скопје каматни стапки од март, 2004	1.0%	4.0%	5.0%	5.5%	6.0%	6.5%	8.0%	EUR	0.80%	1.50%	1.70%	1.80%	2.20%	2.50%	2.80%
								USD	0.50%	0.90%	1.00%	1.10%	1.30%	1.60%	1.80%
								CHF	0.10%	0.20%	0.30%	0.40%	0.50%	0.60%	0.70%
								AUD	1.70%	2.50%	3.00%	3.40%	3.90%	4.00%	4.60%
								Др. валути	1.20%	1.50%	1.70%	2.00%	2.30%	2.80%	3.20%
Извозно кредитна банка АД Скопје каматни стапки од август, 2004	1.5%		8.0%	8.0%	9.0%	9.5%	10.0%	EUR	0.80%		2.45%	2.45%	3.00%	3.50%	4.00%
								USD	0.60%		1.00%	1.10%	1.20%	1.50%	2.00%
								CHF	0.10%		0.30%	0.40%	0.60%	0.80%	1.00%
								Др. валути	0.50%		1.00%	1.20%	1.50%	1.70%	2.00%
Комерцијална банка АД Скопје каматни стапки од јули, 2004	1.0%	5.5%	6.3–6.5%	6.8–7%	7.3–7.5%			EUR	0.80%	1.40%	1.4-1.5%	1.6-1.7%	2.0-2.1%		
								USD	0.50%	0.80%	0.8-0.9%	0.9-1%	1.0-1.1%		
								GBP	1.50%	2.40%	2.5-2.6%	2.7-2.8%	3.4-3.5%		
								CHF	0.10%	0.15%	0.15–0.17%	0.18–0.2%	0.23–0.25%		
КИБ АД Куманово каматни стапки од март, 2004	0.5%	6.5%	7.0%	7.8%	8,3% –9%	8,3% –9%	8,3% –9%	За сите валути	0.25%				0.85%	1.00%	1.30%
Македонска банка АД Скопје каматни стапки од април, 2004	1.3%–2.3%	6.3%	7.3%	7.8%	8.3%	8.8%	9.3%	EUR	1.10%	1.70%	1.80%	2.00%	2.40%	2.80%	3.10%
								CHF	0.40%	0.45%	0.47%	0.50%	0.53%	0.58%	0.60%
								GBP	1.80%	2.70%	2.90%	3.10%	3.50%	4.00%	4.50%
								CAD	1.30%	1.80%	2.00%	2.30%	2.70%	3.10%	3.20%
								USD	0.80%	1.10%	1.20%	1.30%	1.30%	1.50%	1.70%
								AUD	2.00%	3.20%	3.40%	3.70%	4.00%	5.00%	5.50%
								Останати	0.60%	1.30%	1.40%	1.50%	1.90%	2.00%	2.30%

Охридска банка АД Охрид каматни стапки од март, 2004	1.0%	6.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	9.0%	EUR	0.50%				2.50%	2.60%	2.80%
								CHF	0.10%				1.00%	1.10%	1.20%
								GBP	0.50%				3.00%	3.20%	3.40%
								USD	0.20%				1.30%	1.50%	1.60%
								Др. валути	0.50%				2.00%	2.50%	3.00%
Поштенска банка АД Скопје	1.0%	6.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	9.0%								
Прокредит банка АД Скопје		6.5%	7.5%	8.5%	10.0%	10.5%	10.5%	EUR		1.50%	2.00%	2.50%	3.00%	3.75%	4.50%
каматни стапки од декември, 2004								USD			1.00%	1.25%	1.50%	1.80%	2.25%
Радобанк АД Скопје	2.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%			EUR	1.00%	2.30%	2.35%	2.70%	3.35%	по догов.	по догов.
каматни стапки од септември, 2004								USD	0.50%	0.85%	0.90%	1.10%	1.50%	по догов.	по догов.
								CHF	0.01%	0.05%	0.10%	0.15%	0.30%	по догов.	по догов.
								Др.валути	по догов.		по догов.	по догов.	по догов.	по догов.	по догов.
Стопанска банка АД Скопје	0.85%	5.25%	6.5%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	EUR	0.550%	1.264%	1.394%	1.530%	2.079%	2.541%	2.772%
каматни стапки последна промена во февруари, 2005								USD	0.450%	1.546%	1.775%	2.058%	2.934%	3.586%	3.912%
								GBP	1.691%	2.899%	3.164%	3.431%	4.481%	4.481%	4.481%
								CAD	0.904%	1.550%	1.691%	1.841%	2.468%	2.468%	2.468%
								AUD	1.863%	3.193%	3.510%	3.829%	5.045%	5.045%	5.045%
								Други валути	0.200%	0.264%	0.394%	0.530%	1.079%	1.079%	1.079%
								CHF	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%
								Јапонски јен	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%
Стопанска банка АД Битола	1.5%	4.5%	5.0%	5.5%	6.0%	6.5%	7.0%								
Силекс банка АД Скопје	3.0%	8.0%	9.5%	10.0%	10.5%	11.0%	11.5%	EUR	2.00%		2.70%	3.10%	3.60%	4.10%	
каматни стапки од ноември, 2003								USD	1.50%		2.20%	2.50%	3.00%	3.50%	
								Др. валути	0.80%		1.00%	1.30%	1.50%	1.70%	
„Тетекс Кредитнабанка АД Скопје„	2.5%	7.0%	8.0%	8.5%	9.0%	9.5%		EUR	1.00%	2.00%	2.30%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%
каматни стапки од јуни, 2004								AUD	1.50%	2.40%	2.80%	4.00%	4.50%	5.00%	5.50%
								USD	0.50%	1.20%	1.70%	2.80%	3.20%	3.50%	4.00%
								GBP	1.40%	2.00%	2.40%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%
								CHF и др.	0.60%	1.00%	1.50%	2.80%	3.20%	3.50%	4.00%
Тетовска банка АД Тетово	2.0%	5.0%	6.0%	7.0%	8.0%	9.0%	10.0%	EUR	1.20%				2.00%	2.50%	3.00%
каматни стапки од јуни, 2004								USD	0.80%				1.50%	2.00%	2.50%
								CHF	0.40%				0.70%	1.00%	1.20%
								Др. валути	0.40%				0.70%	1.00%	1.20%
Тутунска банка АД Скопје	1.0%	6.0%	7.5%	7.8%	8.0%	8.5%	9.0%	EUR	0.80%	1.50%	1.75%	1.80%	2.20%		
каматни стапки од февруари, 2004								USD	0.60%	0.90%	1.00%	1.10%	1.20%		
								CHF	0.10%	0.20%	0.30%	0.40%	0.50%		
								Др. валути	0.70%	1.00%	1.20%	1.40%	1.80%		
УНИ банка АД Скопје	2.5%	6.0%	7.0%	8.0%	9.0%	10.0%	11.0%	EUR	1.00%	2.00%	2.50%	3.00%	3.50%	5.00%	6.00%
каматни стапки од декември, 2003								USD	1.00%	1.50%	2.00%	2.50%	3.50%	5.00%	6.00%
								CHF	0.10%	0.30%	0.40%	0.50%	0.60%		
								AUD, GBD	2.00%	2.50%	3.00%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%

Податоците се обезбедени од банките во Република Македонија и истите подлежат на промени согласно деловната политика на банките
Само за податоците на Поштенска банка АД Скопје и Стопанска банка АД Битола немаме добиено официјална потврда од овие банки

КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА
обезбедени и гарантирани од Владата на Република Македонија, состојба во октомври 2004 година
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни во деловните банки)

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	50.000 – 2.000.000 Ѓ	50.000 – 400.000 Ѓ	до 30.000 ЕВРА
Рок на враќање	7 години, со вклучен грејс период	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.
Грејс период	до 1,5 год.	до 6 месеци	до 6 мес.
Годишна каматна стапка	Фиксна 7% годишно	10% на годишно ниво	до 10% односно 10,5 %
Обезбедување	Хипотека, банкарска гаранција, депозити и хартии од вредност	Хипотека, меници, залог на подвижни предмети, права и хартии од вредност или залог на недвижен имот	Бланко меница со менична изјава заверена кај нотар, бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранции, хипотека, минимум 130% од износот на креди- тот, рачна залога минимум 130% од износот на кредитот, депон. на вредносни предмети и хартии од вредност, банкарска гаранција.
Намена на кредитот	Средствата се одобруваат за профитабилни инвестициони проекти на приватни инвеститори	Модернизација и проширување на постоечки приватни МСП, и основање на нови. Минимум 40% од кредитот се користи за основни средства; Максимум 60% од кредитот може да се користи за обртни средства	Долгорочно финансирање на нови проекти преку набавка на опрема или машини. До 20% од вкупниот износ на кредитот може да се користи за обртен капитал.
Целни групи	Сите МСП освен од дејностите: Е–Трговија, Ј–Јавна управа, Задолжителна социјална заштита, М–Приватни домаќинства со вработени лица и Н–Екстериторијални организации и тела.	МСП кои се над 51% во приватна сопственост.	Правни лица со најмалку 51% во приватна сопственост, кои вработуваат помалку од 20 лица, кои се на почетокот на бизнисот или кај кои бизнисот е започнат најмногу пред 5 години
Степен на искористеност на средствата	Италија обезбеди 12.7 милиони Евра, од кои остануваат за користење 4,4 милиони Евра. Искористени се 66%. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд за одобрување кредити под следните услови: износ 50.000–500.000 евра, рок на враќање: 1–3 години, каматна стапка 7–10% п.а., намена: за трајни обртни средства.	KfW од Германија обезбеди 15 милиони Евра, кои се 100% искористени. Од наплатените анuitети се креира револвинг фонд.	ЕУ обезбеди 7,9 милиони Евра, од кои остануваат за користење 5,4 милиони Евра.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуро стандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка Скопје, Инвест банка Скопје, Комерцијална банка Скопје, Македонска банка Скопје, Охридска банка Охрид, Радобанк Скопје, Силекс банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Стопанска банка Битола, Тетовска банка Тетово, Тетекс кредитна банка Скопје, Тутунска банка Скопје, УНИ банка Скопје	Еуро стандард АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Силекс банка Скопје, Стопанска банка АД Скопје: Стопанска банка АД Битола, Тетекс кредитна банка Скопје, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, УНИ банка Скопје	Комерцијална банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тутунска банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, КИБ АД Куманово
Забелешка	Еднократна провизија од 1,2% се плаќа за услугите на прокураторот, доколку се користат негови услуги	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	50 – 15.000 Ѓмикро кредити, до 50.000 Ѓмали кредити	30.000 до 2.000.000 Ѓ	нема лимит
Рок на враќање	до 4 години	2–12 месеци (за извозни аранжмани)	– до 3 години за обртни средства; до 5 години за инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес
Грејс период	до 1 година	не	Согласно кредитната политика на делов. банки
Годишна каматна стапка	11% до 18% на годишно ниво	Во зависност од рокот на отплата: до 2 месеци 7,5% годишно, до 4 месеци 8,0% годишно, до 6 месеци 8,5% годишно, до 12 месеци 9,0% годишно Основната каматна стапка може да се намали за 0,5% годишно, доколку крајниот корисник има осигурен извоз преку МБПР	Охридска банка од 5,27% до 10,00% Тутунска банка од 6,19% до 8,65% Радобанк 7,50% Инвест банка 10,00% Стопанска Банка–Битола 9,00%
Обезбедување	Бланко меница со изјава заверена кај нотар, со најмалку 2 жиранти; Бариран чек со изјава заверена кај нотар, Меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранتي; Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Депо на вредносни предмети и хартии од вредност; Граѓански чекови; по потреба и друго, прифатливо за Банката. При проценување на кредитите се применува посебна кредит- на технологија која е фокусирана на социо–економската состојба на претприемачот и неговиот бизнис, во однос на колатералот	Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Бонитетни хартии од вредност; Други вообичаени форми на обезбедување	Согласно кредитната политика на банките учеснички во реализацијата на средствата од Револвинг Фондот: хипотека, залог и други инстру- менти прифатливи за банките.
Намена на кредитот	Финансирање на основни средства (набавка на опрема, машини, алати, инсталации, градежно земјиште, реновирање и модернизација; Финансирање на обртни средства (суровини, репроматеријали, трговска стока).	Финансирање обртни средства за подготовка на производство наменето за извоз.	– Финансирање на обртни средства (набавка на суровини, репроматери- јали, дополнителна опрема и резервни делови за зголемување на обе- мот на производството за поддршка на извозни активности или супсти- туција на увоз), – Финансирање на инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес.
Целни групи	Приватни трговски друштва, поединци, индивидуални претприемачи, занаемци, продавачи на пазар и самостојни вршители на дејност.	Приватни трговски друштва кои имаат производство наменето за извоз.	Претпријатија во приватна сопственост, како и индивидуални земјоделски производители.
Степен на искористеност на средствата	Првиот кредит од KfW од Германија во висина од 6.5 мил. Ѓе 100% искористен. Затоа на 15.10.2004 г. доделени. се нови 6.2 мил. Ѓ. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд.	Македонска банка за поддршка на развојот обезбеди средства за оваа кредитна линија. Од нив досега се пласирани 5,5 милиони Ѓ	Кредитната линија за развој на приватниот сектор одобрена од МБОР е целосно искористена. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Извозна и кредитна банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Прокредит банка АД Скопје и Можности ДОО Скопје	Балканска банка АД Скопје, Еуро стандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, Силекс Банка АД Скопје	Во досегашното користење на средствата од Револвинг Фондот учествуваат: Инвестбанка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје
Забелешка		Сопствено учество 15%. Провизија на ангажирани средства 0,50% годишно на одобрениот, а неискористен кредит.	Со средствата од под–заемот може да се финансираат до 70% од вкупната вредност на под–проектот. Крајниот корисник ќе го финан- сира остатокот од најмалку 30% .

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	1.000–10.000 \$ (мали), 1.000–30.000 \$ (големи)	1.000–75.000 \$	2000 \$ микро кредити, 25000 \$ за примарно земјоделско производство, 75000 \$ за преработка и трговија со земјоделски производи
Рок на враќање	Од 1 до 6 години, зависно од намената	Од 1 до 6 години, зависно од намената	7 години зависно од видот на кредитот
Грејс период	од 3 месеци до 3 години, зависно од намената	неод 3 месеци до 3 години, зависно од намената	до 3 год. зависно од видот на кредитот
Годишна каматна стапка	6% годишно	6% годишно (7% за трговија на мало)	6–18% годишно за микро, 6–16% за примарно земјоделски производство, 7% год. за преработка и тргов.со земј. производи
Обезбедување	Хипотека во однос 2:1, банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептни налози од ликвидно претпријатие	Хипотека во однос 2:1, Банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептни налози од ликвидно претпријатие.	Хипотека на движен имот (трактори, возила, механизација и др.), хипотека на недвижен имот и други инструменти за обезбедување по барање на банката
Намена на кредитот	1. Развој на сточарство; 2. Растително производство	1. Развој на мали претпријатија 2. Комерцијална трговија	Сточарско производство, растително производство, земјоделска механизација, опрема и обртни средства за преработка на земјод. производи, трговија со земјоделски производи
Целни групи	Индивидуални земјоделци од определени подрачја во источниот и југо-источниот дел на Македонија	Мали и средни претпријатија (на ниво на село).	Невработени лица од земјоделските неразвиени средини, сиромашни земјоделски домаќинства, како и мали и средни претприемачи.
Степен на искористеност на средствата	ИФАД обезбеди 6.7 мил. \$, од кои остануваат за користење 2 мил. \$. Искористени се 57%. Од вратените ануитети ќе се креира револвинг фонд.	ИФАД обезбеди 6.7 мил. \$, од кои остануваат за користење 2 мил. \$. Искористени се 57%. Од вратените ануитети ќе се креира револвинг фонд.	ИФАД обезбеди 7.5 мил. \$. Средствата започнаа да се користат во октомври 2003. Досега се пласирани 2,6 мил. \$. Од вратените ануитети се планира да се креира револвинг фонд.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Инвестбанка АД Скопје	Инвестбанка АД Скопје	Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Можности ДОО Скопје и ФУЛМ
Забелешка	Критериуми: инвестициона програма за големите кредити; задолжително учество од 30%, во опрема, згради и задолжително осигурување на стоката во осигурителна компанија и винулирање на Полисата во корист на банката. Банката не одобрува готовински средства, туку врши набавка за сметка на клиентот од добавувач кој го бира самиот клиент.	Критериуми: инвестициона програма за големите кредити; задолжително учество од 30%, во опрема, згради и задолжително осигурување на стоката во осигурителна компанија и винулирање на Полисата во корист на банката. Банката не одобрува готовински средства, туку врши набавка за сметка на клиентот од добавувач кој го бира самиот клиент.	Сопствено учество 20% од вредноста на вкупната инвестиција.

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на КfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	Заем тип 1 до 10.000 Ѓ Заем тип 2 од 15,000 до 75,000 Ѓ Заем тип 3 до 15,000 Ѓ	до 400.000 \$ за мали и средни претпријатија до 200.000 \$ за земјоделство	нема лимит
Рок на враќање	до 5 години	до 7 години за МСП, до 5 години за земјоделство	од 5 до 10 години
Грејс период	до 1 година	до 2 години	Грејс периодот го одредува банката во зависност од вредноста на под-заемот и можниот обрт на средствата во однос на времето за враќање на истиот.
Годишна каматна стапка	Ја одредува индивидуално секоја финансиска институција	Охридска банка 3,67–6,30%, Стопанска банка Скопје 3,11–8,91%, Комерцијална банка 3,61–9,40%, Тутунска банка 3,61–8,01%, Радобанк 3,60–9,43%, Македонска банка 7,94–9,45% и Инвест банка 3,67–9,00%	Стопанска банка АД Скопје 9,73%, Комерцијална банка АД Скопје 6,42% до 9,29%, Охридска банка АД Охрид 6,56% до 7,10%
Обезбедување	Согласно кредитната политика на финансиската институција вклучена во спроведување на кредитната линија	Согласно кредитната политика на банките учеснички: хипотека на недвижен имот, залог на опрема и други инструменти прифатливи за банките.	Согласно кредитната политика на банките учеснички: хипотека, залога на опрема и други инструменти прифатливи за банките.
Намена на кредитот	За инвестиции во основни средства и работен капитал	1. мали и средни претпријатија – за основни средства–за набавка на машини и опрема, од било која природа (освен стекнување на земја), и – за обртни средства–за набавка на сировини и резервни делови. 2.кредити во областа на земјоделството – набавка на земјоделска механизација, основно стадо, оранжери, подигање на насади, опрема, набавка на сировини, репроматеријали	Изградба/набавка на имот, набавка на машини и опрема, набавка на сировини и резервни делови, како и активност на едукативни тренинг програми.
Целни групи	Заем тип 1: индивидуални земјоделци, самостојно вработени лица и претприемачи на микро претпријатија; Заем тип 2: мали претпријатија со 4 до 20 вработени; Заем тип 3: микро претпријатија со најмногу 3 вработени	Мали и средни претпријатија и индивидуални земјоделски производители како и претпријатија ангажирани во производството или маркетингот на земјоделски производи.	Мали и средни претпријатија кои што работат во трудо–интензивни индустрии: текстилна, кожна, прехранбена индустрија и др. гранки, кои би овозможиле креирање на нови работни места, освен примарно земјоделско производство.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Холандија обезбеди 7,2 мил. □ од кои остануваат за користење 1,2 мил. □. Искористени се 85%. Од наплатената главнина се формира револвинг фонд, кој се пласира под истите услови.	Средствата од Заемот од Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДФ)– Тајван се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.	Средствата од ЦЕБ во износ од 5.112.800 □ се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички, кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје,ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје, Македонска банка АД Скопје и Инвест банка АД Скопје	Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје и Охридска банка АД Охрид.
Забелешка		Со средствата од под–заемот може да се финансираат најмногу 85% од вкупната вредност на под–проектот. Банката и крајниот корисник на под–заемот ќе го финансираат остатокот од најмалку 15%.	Со средствата од под–заемот може да се финансира до 50% од вредноста на под–проектот. Останатите 50% се финансираат од сопствени средства на крајниот корисник. Средствата не може да се користат за: 1) проекти од земјоделството, освен за преработка и доработка на земјоделски производи, 2) за обртен капитал и услуги поврзани со операциите на проектот (трошоци за одржување, плати и друго).

Кредитна линија	АПЕКС глобален заем од Европска Инвестициона Банка	Репласирање на средства од компензациони фондови од странска помош (Одлука од Сл. в. 60/2004)		Програма за развој и инвестиции на мали и средни претпријатија од Тајван агент Агенција за развој и инвестиции
Износ	20.000 Ѓдо 12.500.000 Ѓ	Износот не е дефиниран, а се финансира најмногу до 50% од вредноста на конкретниот проект.		до 2 милиони УСД
Рок на враќање	од 4 до 12 год.	краткорочни кредити 9 месеци	долгорочни кредити 5 години	до 15 години
Грејс период	до 3 години	3 месеци	1 година	до 5 години
Годишна каматна стапка	Комерцијална банка 6,31–7,41%, Тутунска банка 5,595–7,06%, Охридска банка Охрид 5,95%, а за проекти реализирани преку МБПР каматната стапка може да биде променлива или фиксна во висина од 7%.	3%	3%	до 7%
Обезбедување	Согласно кредитната политика на деловните банки учеснички во реализација на кредитот	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција	Хипотека на недвижен имот, рачна залога
Намена на кредитот	– Набавка на материјални и нематеријални средства директно поврзани со проектот и – Зголемување на постојниот обртен капитал поврзан со проектот	сировини, репроматеријали, опрема	инвестициони проекти	Реализација на Програма за развој и инвестиции на мали и средни претпријатија
Целни групи	Мали и средни претпријатија од областа на индустријата (вклучувајќи ја земјоделската индустрија), секторот на услуги и туризмот како и други сектори (трговија, финансирање во здравствен сектор, секторот на образованието и друго). Подружници кои претставуваат мали и средни претпријатија на големите претпријатија.	МСП од областа на стопанството		Мали и средни претпријатија
Степен на искористеност на средствата	Европската Инвестициона Банка (ЕИБ) обезбеди заем во висина од ЕУР 20 милиони. Заклучно со месец Октомври искористени се ЕУР 9.049.870,00 (45% од Заемот) а остануваат за користење уште ЕУР 10.950.130,00. Револвинг Фондот кој ќе се формира по овој заем треба да се пласира на крајните корисници под исти услови.	Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 37.000.000 денари		Меѓународната трговска банка од Тајван обезбеди 20 милиони УСД за оваа кредитна линија, која е искористена 99%. Деловните банки од вратените анuitети создадоа револвинг фондови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Комерцијална банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Тутунска банка Скопје Охридска банка Охрид и Македонска банка за поддршка на развојот Скопје (МБПР), која учествува како посредник кон деловни банки кои не можат директно да учествуваат во имплементацијата на заемот. МБПР има потпишано договори со Инвест банка Скопје и Еуростандард банка Скопје	Надлежна институција за имплементација е: Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош		Стопанска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје
Забелешка	Со средствата од Заемот може да се финансираат трошоци настанати не подолго од 6 месеци од одобрувањето на проектот. – Од вкупната вредност на под-проектот 50% се финансира со средствата од под-заемот, додека останатите 50% може да бидат финансирани од страна на крајниот корисник или деловната банка и/или кофинансирани од други финансиски институции. – Согласно Прирачникот за финансирање утврден од страна на ЕИБ постојат исклучувања или ограничувања на набавки за кои не е дозволено или финансирањето е дозволено со посебно одобрение на ЕИБ.	Селекција на пријавените проекти врши Комисијата за менаџмент со компензациони фондови, формирана од Владата.		

ДРУГИ ПРОЕКТИ ЗА ПОДДРШКА НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА, состојба - октомври 2004 г.

(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни кај имплементаторите)

Гаранции	Гарантен фонд - проект на Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА)	Кредитен фонд	Фонд за кредитирање МСП - проект на Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД)
Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисници	Гаранции се доделуваат за сите кредити од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички за соработка со ГФ (освен за потрошувачки и станбени кредити)	Видови кредити	Краткорочни иновативни кредити за обртни средства за МСП: кредити за финансирање на нарачки за познат купувач, производство наменето за извоз, факторинг и др.
Видови гаранции	обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат, необезбедени гаранции, во одредени случаи се издаваат гаранции за кои не се зема обезбедување.	Намена на кредитот	Финансирање на подготовка на производство и испорака на производи на домашни и странски пазари, набавка на сировини и репроматеријали, трошоци за пакување, работна сила, тестирање, транспорт, царина, даноци, и др.
Максимален износ	60.000 евра, но најмногу до 60% од главницата на бараниот кредит	Износ	од 10.000 УСД до 100.000 УСД
Рок на враќање на кредит	За краткорочни и долгорочни кредити со максимум 5 години рок на отплата со вклучен грејс период	Рок на враќање	од 30 дена до 179 дена.
Надомест за гаранција	1% годишно за обезбедени гаранции, 2,5% годишно за необезбедени гаранции	Годишна каматна стапка	од 8% до 12%
Манипулативен трошок	1,5% еднократно за обезбедени гаранции, 1% еднократно за необезбедени гаранции	Провизии	100 УСД за поднесување барање за кредит, 0,5% за обработка на барање и 2% за управување со кредитот.
Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Создавање нови или сочувување на постоечките работни места	Обезбедување	Неотповикливи акредитиви, банкарски гаранции, полиса за осигурување извоз, барирани чекови, залог, меници, др.
Целни групи	– потенцијални основачи на МСП – постоечки МСП со доминантен приватен капитал и најмногу 50 вработени – вршители на земјоделска дејност	Целни групи	Приватни правни субјекти од производство, трговија или услуги, кои покажуваат позитивни финансиски резултати и имаат од 10 до 200 редовно вработени лица. Приоритет имаат извозници, кои обезбедуваат нови вработувања.
Имплементатор	Центар за поттикнување на развојот на МСП Скопје	Имплементатор	МСП Фонд Скопје
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Основач на фондот	МСП фондот е основан и управуван од Crimson Capital Corp. САД со 1,5 мил УСД кредитен фонд
Забелешка	Шведска агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА) додели 1.580.000 евра со цел основање прв Гарантен фонд во РМ кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал. Истовремено Гарантниот фонд придонесува за намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси.	Забелешка	Цел на МСП Фондот е на МСП од Македонија да им го олесни пристапот до финансиски средства. Тој развива и нуди кредити и други финансиски производи прифатливи за МСП, кои претставуваат финансиски алатки за нивниот развој.

Кратки вести

ИЗДАДЕНА ПРВАТА МАКЕДОНСКА ЕВРООБВРЗНИЦА

Успешната емисија на првата македонска еврообврзница дојде по завршувањето на теренската промоција од страна на тимот на Министерството за финансии, предводен од министерот м-р Никола Поповски, која се реализираше на почетокот на декември во повеќе финансиски центри во Европа. Притоа, беа остварени бројни средби со индивидуални инвеститори, беа организирани презентации за групи на финансиски инвеститори и конференциска комуникација со инвеститори од други финансиски центри во светот.

Како резултат на успешната промоција, беа доставени понуди во износ од 593 милиони евра, односно 4 пати поголема заинтересираност од емитуваниот износ на Еврообврзницата (150 милиони евра). Огромната заинтересираност за Македонија и за нејзиниот финансиски инструмент (побарувачката за 4

пати го надмина понудениот износ), овозможи креирање на широка база на инвеститори-сопственици на Еврообврзницата, од Европа, Америка и Азија. Поточно, емисијата се пласираше кај 56 институционални инвеститори глобално, влучувајќи 33% Британски инвеститори, 31% Германски инвеститори, 22.5% инвеститори од други европски земји (Франција, Италија, Швајцарија, Грција, Словенија, Кипар), 12% американски инвеститори и 1.5% инвеститори од Азија. Главните инвеститори се инвестициони банки, инвестициони фондови и друштва за управување со средства.

Емитуваната Еврообврзница во износ од 150 милиони евра е со рок на достасување од 10 години и купонска каматна стапка од 4.625%. Истовремено, рејтинг агенциите Standar and Poor's и Fitch и доделија рејтинг на новоемитуваната Еврообврзница и тоа: ББ+ (со стабилен изглед) и ББ (со позитивен изглед), респективно. Приливите кои што се прибрани со оваа емисија ќе бидат искористени за откуп на веќе постоечкиот долг кон Лондонскиот клуб на кредитори.

„Македонија направи вистински чекор што токму во овој момент ја издаде првата еврообврзница. Заштедите во Буџетот ќе бидат големи“, изјави по враќањето од Лондон министерот за финансии Никола Поповски. Она што е најважно, истакна тој, е што долгот кон Лондонскиот клуб од доларски е претворен во евро долг и што каматна стапка од променлива сега е фиксна – 4,62%. Тоа на Македонија ќе и донесе големи заштеди во државната каса, или реално од девет до 30 милиони евра.

На овој начин, Република Македонија за прв пат се стави на мапата на институционалните инвеститори од светот, кои со нивната заинтересираност ги потврдија веќе очигледните резултати од макроекономската и политичка стабилност, просперитетот на Македонија кој се должи на прудентната фискална и монетарна политика и нејзиното интегрирање кон Европската Унија и НАТО.

МАКЕДОНИЈА 57

СПОРЕД ЕКОНОМСКИТЕ СЛОБОДИ

Република Македонија е земја со претежно слободна економија, се вели во најновиот годишен Индекс што традиционално го подготвуваат весникот „Wall Street Journal“ и Фондацијата „Heritage“. Во Индексот за 2006 година, Македонија според економските слободи е рангирана на 57 место, исто како и минатата година, но овојпат со подобра вкупна оценка (2,8 наспроти 3,0 во 2005 година, што земјата тогаш ја рангираше во групата на претежно неслободни економии). Економските слободи во земјите се оценуваат според десет категории, оценувани од (1) како најдобра, до (5) како најлоша оценка. Македонија е најдобро оценета со единица за монетарната политика, потоа за даночните оптоварувања (1,5), за банкарскиот и финансискиот сектор (2), како и за платите и цените (2). Со 3 се оценети интервенциите на владата и странските инвестиции, а со 3,5 трговската политика. Најслаба оценка е доделена за сопственичките права, регулациите и сивата економија – сите овие области се оценети со 4.

Во Индексот на „Wall Street Journal“ и „Heritage“, вкупно 157 светски држави се поделени во четири групи и тоа земји со „слободни економи“, „претежно слободни“, „претежно неслободни“ и „репресирани“.

Најдобро рангирани се Хонг Конг, Сингапур, Ирска и Луксембург, додека најлошо Иран и Северна Кореја. Од регионот, Албанија е на 52 место, Хрватска на 55-то место, Бугарија на 64 место, БиХ на 74, Грција 57, Романија 92, Турција 85. Според последниот, 12 по ред извештај, се оценува дека светот економски е послободен споредено со една година претходно, односно степенот на економски слободи го подобриле вкупно 99 земји, вклучувајќи ја и Македонија.

ОФИЦИЈАЛЕН СТАРТ

НА ЕДНОШАЛТЕРСКИОТ СИСТЕМ

Од почетокот на 2006 година и официјално стартување едношалтерскиот систем во земјава, со што времето кое ќе биде потребно да се регистрира фирма ќе се намали од сегашните 48 на само пет дена. Многу пократкиот тајминг и олеснетите проце-

дури за почнување бизнис се сметаат за главни придобивки што ќе ги донесе едношалтерскиот систем, во насока на унапредување на деловната клима во земјава. По свеченото прогласување на официјалниот старт на едношалтерскиот систем, примени се документи од првите неколку бизнисмени на кои им се издадени потврди дека процедурата за регистрација на нивната фирма е започната.

Граѓаните ќе можат да ги регистрираат фирмите во канцелариите на Централниот регистар во Скопје, Штип и во Битола, а до крајот на февруари и во 30 поголеми града во земјава. Регистрацијата на трговец-поединец ќе чини 3.700 денари, а на друштво со ограничена одговорност околу 5.000 денари. Централниот регистар ќе ги преземе надлежностите од судовите и од Државниот завод за статистика и ќе има двонасочна електронска комуникација со Управата за јавни приходи и со комерцијалните банки. Од веб-страницата на Централниот регистар граѓаните ќе може да го добијат образецот за регистрација, да го пополнат и да го поднесат во локалната канцеларија на оваа институција. Потоа останува да почекаат пет дена за да започнат со бизнисот. Проектот се предвидува да чини околу три милиони евра.

Едношалтерскиот систем е една од препораките во мислењето на Европската комисија, кои мора да ги направи Македонија за исполнување на стандардите од ЕУ за поволен деловен амбиент. Тоа е и еден од условите за што поскоро добивање датум за старт на преговорите за членство на нашата држава во Европската унија. Со воведувањето на едношалтерскиот систем треба да се надминат долгите процеду-

ра што беа посочувани како пречка за инвестиции во земјава. Покрај воведувањето на едношалтерскиот систем како една од мерките за поттикнување на инвестициите, Владата работи и на јакнење на законитоста, спречување на корупцијата и на организиран-иот криминал, реформи, како и создавање меѓународна конкурентност на македонската економија.

ТВИНИНГ-ПРОЕКТ НА МАКЕДОНСКО-ХОЛАНДСКАТА ЦАРИНА

Владата на Кралството Холандија и официјално го потврди твининг-проектот на македонската и холандската царина тежок околу 700 илјади евра. Со него започнува тригодишниот проект кој ќе трае до крајот на 2008 година, во насока на хоризонтално поврзување на двете царини на исти проблематики. Со ова царинската администрација на Холандија станува близок партнер на планот на информатичката технологија, компјутерското поврзување, подобра имплементација на царинскиот закон и надзорот, истакна директорот на македонската царина Илоски. Тоа во практиката значи и согласување на компјутеризираниот транзит на стоки, електронската база на податоци за носителите на правата на интелектуалната сопственост, подобро истражно одделение и сл. Во царинскиот сектор, акцентот ќе биде на поедноставените постапки при увозот и извозот, спречување на проток на забранети стоки и стоки за двојна употреба. Целта на твинингот е што побрзо и поуспешно кондиционирање на македонската царина во процесот на приближување кон ЕУ.

Поздравувајќи го официјализирањето на твининг-проектот, амбасадорката на Кралството Холандија, Фредерик де Ман, порача дека ниедна царинска служба не може да работи правилно во изолација. Соработката со други царински служби е предуслов за правилна примена на законите и олеснување на трговијата, преку едноставни и транспарентни правила. И Холандија и Македонија се транзитни земји кои зависат од трговијата, и со својот модел Холандија сака да и помогне на Македонија во развој на оваа институција.

ИЗБРАН НАЈПОВОЛНИОТ ПОНУДУВАЧ НА ТЕНДЕРОТ ЗА ДОИЗГРАДБА НА ХИДРОЦЕНТРАЛАТА „СВ. ПЕТКА“

Словенечката компанија „Рико“, е најповолниот понудувач на меѓународниот тендер за дофинансирање и доизградба на ХЕЦ „Св. Петка“ (Матка 2). За изградба и финансирање на проектот, компанијата ќе обезбеди кредит во вредност од 41 милион евра од американската банка „Депфа“, или од конзорциум од словенечки банки, додека дополнителна гаранција ќе понуди и „Словенечка извозна дружба“. Изградбата ќе трае три години, вклучувајќи изградба на армирано-бетонска брана во висина од 70 метри, изградба и монтажа на електрична, машинска и хидроелектрична опрема. Изведувањето на проектот ќе биде според принципот клуч на рака, како што претходно кинескиот ЦВЕ беше ангажиран за изградба на ХЕЦ „Козјак“. Словенечката компанија ќе ја гради хидроцентралата заедно со македонските градежни компании „Бетон“, „Маврово“, „ФАКОМ“, „ЕМО“ – Охрид, „Макмонтинг“ и словенечките проектни компании „Корона“, „Литострој“ и „Гопла“. Проектот за изградба на „Матка 2“ е една од поголемите словенечки инвестиции во Македонија. Предвидено е Република Македонија средствата од изградбата да ги враќа во следните 15 години, со три години грејс период (додека трае изградбата).

Инаку, словенечката компанија веќе учествува во овој проект преку изработка и монтажа на одредени компоненти (во вредност од 1,1 милион евра) за браната ХЕЦ „Света Петка“.

СЛОВЕНЕЧКО - МАКЕДОНСКИ БИЗНИС ФОРУМ

Исклучително добрите политички односи меѓу Република Македонија и Република Словенија немаат соодветна рефлексција врз економската соработка. Иако Словенија е значаен трговски партнер на Македонија потребно е интензивирање на економските односи не само во квалитет туку и во квантитет, порача премиерот Владо Бучковски на отворањето на Словенечко-македонскиот бизнис форум во Љубљана. Во изминатите три години, трговската размена меѓу двете земји бележи нагорен тренд и во

2004 достигна 167 милиони евра што е за 4,7% повеќе во однос на претходната година.

„За успешно економско партнерство не се доволни само взаемни желби и пријателски намери, туку се неопходни и поволна бизнис клима, отстранување на административните бариери и зајакнување на институционалните капацитети“, истакна премиерот. За таа цел, Република Македонија веќе донесе ново работно законодавство, почната е реформа во Катастарот, во тек е реформа во судството, во јавната администрација и во финансискиот сектор.

Според најавите од Словенија, се очекува 2006-та година да биде рекордна по инвестиции во Македонија и тоа најмалку трипати поголема од вкупната досегашна вредност. Словенечкиот министер за стопанство Андреј Визјак истакна дека Македонија е меѓу првите 10 земји дестинации за словенечките инвестиции, а со неодамна отворениот Деловен клуб на словенечки и македонски бизнисмени и со добивањето статус на земја кандидат за членство во Унијата, очекува економската соработка меѓу двете земји да се интензивира. Тој понуди и техничка помош за мали и средни претпријатија преку отворање претставништва во странство кој очекува конкретни проекти од македонски мали фирми.

ПРОМОВИРАН ПРОЕКТОТ „КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ И РЕГИСТРАЦИЈА“

Државниот завод за геодетски работи го промовираше проектот „Катастар на недвижности и регистрација“, кој треба да ги забрза постапките за вос-

поставување катастар на недвижности и да ги подобри процедурите за впишување на имот. „Создавањето ефикасен пазар на недвижности, на современ пазар на земјиште и на катастар кој ќе функционира согласно модерните европски практики е услов без кој не може да се замисли една пазарна економија која е на пат да го обезбеди своето место под европското сонце“, се истакна на промоцијата на проектот. Целосната имплементација ќе обезбеди европски стандарди, ефикасност на процедурите и услугите при запишувањата на правата на недвижностите, со крајна цел сите промени во катастарот да се извршуваат за само еден ден.

„Таквата трансформација ќе претставува значаен чекор за подобрување на бизнис климата во земјата, како и отстранување на една од административните бариери која беше голема пречка пред се за привлекување на странските инвестиции“, укажа премиерот.

Проектот „Катастар на недвижности и регистрација“ треба да се имплементира до јуни 2009 година, кога треба да се воспостави катастар на недвижности на целата територија на Македонија. Досега е воспоставен катастар на недвижности само на 45% од територијата на државата. Донаторски проекти за реализација на овој проект се обезбедени од грантови од холандската, шведската и јапонската влада и Владата на Кралството Норвешка. Финансиската конструкција за реализација на проектот е обезбедена од заем од Светската банка во износ од 14 милиони долари и два милиони долари партиципација од македонската Влада.

СТАРТУВА ГАРАНТНИОТ ФОНД ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА

Гарантниот фонд ќе стартува со 265 милиони денари или 4.5 милиони евра, средства обезбедени од Буџетот на земјата. Фондот ќе биде од отворен карактер, што значи дека ќе биде отворен за вложувања и од други финансиски субјекти. „Искуствата покажуваат дека државните фондови не работат ефикасно. Анализирајќи ги европските и регионалните искуства решивме Фондот да биде од отворен тип, односно да биде отворен за вложувања и од други финансиски субјекти“, истакна директорот на Македонската банка за поддршка на развојот, Бислимовски.

Малите и средни претпријатија кои ќе сакаат да добијат гаранција од Гарантниот фонд до деловните банки ќе треба да испратат проект, а по евентуално одобрување на Банката, проектот се препараќа во Гарантниот фонд, каде финално се одлучува за добивање на гаранција. Гаранција ќе се дава само за фирмите кои се занимаваат со производство и услуги и само за долгорочни кредити. Гаранцијата ќе изнесува до една третина од износот на кредитот, кој е лимитиран до 150.000 евра, односно износот кој ќе се гарантира не сме да биде поголем од 35.000 евра. Рокот на гаранцијата според прелог Законот ќе биде 10 години.

Гарантниот фонд се формира за да им се помогне на малите и средните претпријатија да ги надминат проб-

лемите со добивање на кредити, а банките да се охрабрат повеќе да соработуваат со деловниот сектор.

МАКЕДОНСКИТЕ ФИРМИ НЕПОДГОТВЕНИ ЗА КОРИСТЕЊЕ НА ЕВРОПСКИТЕ ФОНДОВИ

На македонските фирми ќе им требаат најмалку две до три години подготовка за ефикасно да ги користат од европските фондови. Република Македонија ќе има право да ги користи парите од претпристапните фондови на ЕУ од почетокот на 2007 година. „Економијата на Македонија е релативно слаба, а користењето на европските фондови ќе зависи од апсорпциониот капацитет на домашните институции, односно од нивната способност да раководат со парите од тие фондови. Претпријатијата мора да ги научат правилата на ЕУ, ако сакаат навреме да конкурираат на тендерите за користење на средствата од Унијата“, се заклучоците на семинарот „Процес на стабилизација и асоцијација и ЕУ пристапување“. Македонските фирми ќе мора сами да го подигаат својот капацитет, да се реформираат и да се прилагодуваат на европскиот амбиент.

Целта на семинарот што го организираше Стопанската комора на Македонија е запознавање со обврските кои и претстојат на земјата по формализацијата на статусот кандидат за членство во ЕУ и посочување на импликациите врз деловната заедница и нејзиното успешно вклучување во внатрешниот пазар на Европската унија.

СРЕДОВЕЧЕН РАСПОН

Зошто распоните се толку мали?

Вообичаениот одговор е "глобална ликвидност". Со оглед на тоа што каматните стапки долго време беа мошне ниски, приносите во богатите земји се намалија

На пазарите во развој, странскиот капитал наизменично или им се „додворува“, или ги одбива истите. Голем број истакнати личности кои се собраа во периодот од 9 до 11 декември во колектот „Темплтон“ во Оксфорд на првиот годишен состанок на Форумот на пазарите во развој, сеуште ги носат лузните од оваа „вжештена“ врска. На форумот – со кој претседаваа Фидел Рамос (поранешен претседател на Филипините) и Мишел Камдеси (поранешен генерален директор на ММФ) – присуствуваа поранешни министри, искусни експерти за пазарите во подем и членови на мултилатерални агенции, и тоа во сала каде што никој не се обидува да продаде обврзница или да обезбеди гаранција.

Деновиве, на пазарите во развој веќе не настојуваат да го прават тоа. Владата на Мексико веќе ги собра девизните средства што ѝ се потребни за 2006 и 2007 година. Таа сега може да се задолжува под речиси исто толку поволни услови како и нејзиниот северен сосед. Распонот на нејзиниот долг – премината што мора да им ја понуди на инвеститорите над приносот што е платен на американските трезорски записи – е

нешто повеќе од еден процентен поен. Минатиот месец, распоните на индексот на обврзници на пазарите во подем на Ј.П. Морган (ЕМБИ Глобал) се намали под 2.3 процентни поени, што претставува најниско ниво досега. Според економистите во „Голдман Сакс“, земјите како Бразил се задолжуваат по маргини невидени уште од времето кога Велика Британија беше светски банкар, а златото нејзин стандард за вредност.

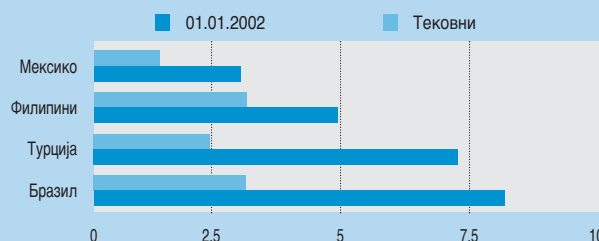
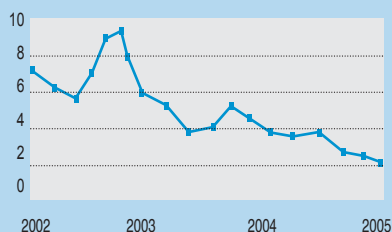
Зошто распоните се толку мали? Вообичаениот одговор е „глобална ликвидност“. Со оглед на тоа што каматните стапки долго време беа мошне ниски, приносите во богатите земји се намалија и станаа непрофитабилни. Инвеститорите бараа поисплатливи и поризични инвестиции. Нивната постапка ја подигна цената на долгот на пазарите во подем и го намали распонот. Во 2001 година, двајца економисти од ММФ пресметаа дека намалувањето на приносот од десетгодишните обврзници во САД за 1%, на секундарниот пазар доведе до намалување од 0,78% на распонот на обврзниците на пазарите во подем.

Сепак, приносите на трезорските записи повеќе не се намалуваат. Десетго-

дишната стапка повторно се врати на просечното ниво од 2002 година, меѓутоа, распонот на каматните стапки по кои пазарите во развој се задолжуваат сеуште е за 4,9 процентни поени пониско од просекот во 2002 година. Во една неодамнешна студија, Мајк Бјукенен и Моника Фуентес, економисти во „Голдман Сакс“ пресметаа дека „речиси ниту едно“ намалување на распоните што настана по 2002 година, не може да се објасни со настојувањата за остварување поголем принос.

На Форумот за пазари во развој, учесниците од приватниот сектор посочија дека оваа поширока класа на инвеститори ја промени природата на „додворување“ меѓу купувачите и издавачите. За разлика од минатото кога странските доверители бараа само краткорочни обврски, свежите пари сега изгледаат подготвени да се задржат. Панама, Перу и Бразил оваа година успеаја да ги заменат краткорочни хартии од вредност со долгорочни инструменти. Полска имаше смелост да издаде обврзница која доспева за 50 години.

График 1: Разлика меѓу каматните стапки на обврзниците во земјите во развој и трезорските записи во САД

Па тогаш, кое е објаснувањето? Забрзаниот раст, пониската инфлација и затегнатите јавни финансии во повеќето пазари во развој (надвор од Централна Европа) имаа своја улога. Не помалку важен е и поголемиот „апетит“ за ризик кај инвеститорите. Но, Бјукенен и Фуентес признаваат дека 27% од намалувањето на распонот се должи на промената во „базата на инвеститори“, односно промена на тоа кои се купувачите, а не само во нивната подготвеност да платат.

Надвор од мојата класа

Пазарите во развој, се чини, овие денови се привлечни за различна класа на „додворувачи“. Како традиционален „храм“ на космополити-авантюристи и безгрижни опортунисти, овие пазари сега бараат место во некои постабилни и поограничени портфолија. Во првата половина од 2005 година, институционалните инвеститори (како што се пензиските фондови), распределија 7.3 милијарди американски долари за стратешки инвестиции на пазарите во развој – според ММФ – што претставува зголемување од 73% во однос на првата половина од 2004 година. Фондовите посветени на пазарите во развој имаа големи приливи на средства и покрај тоа што нивните традиционални ривали – фондовите кои инвестираат во високоризични обврзници – претрпеа големи одливи.

Традиционално, странците, бараат отплата во цврста валута. Меѓутоа, како што долгот деноминиран во долари и евра стана уште поскап, меѓународните инвеститори прибегнаа кон локални алтернативи. Прекуокеанските купувачи држат повеќе од една петтина од турските обврзници во лири – според ММФ – и речиси четвртина од полските хартии од вредност во злоти. Уругвај, Колумбија и Бразил издадоа меѓународни обврзници во сопствените валути. Минатиот месец Мексико продаде варанти со што на имателите на неговите обврзници издадени во долари им даде опција да ги претворат во пезоси за време од една година. На крајот на краиштата, валутниот ризик сепак има и позитивни, како и негативни страни.

Дали нови „додворувачи“ ќе бидат верни? Аналитичарите од „Голдман Сакс“ се оптимисти. Тие сметаат дека е потребно време и пари за да се сфати новата класа на средства, и овие трошоци се неповратни. Оттука, новата посветеност на инвеститорите кон пазарите во развој треба да ги надживее околностите кои првично ја мотивираа. Со враќањето на каматните стапки во богатите земји на понормални нивоа, потрагата по принос станува помалку агресивна, а странските инвеститори ќе бараат повеќе. Но економистите од „Голдман Сакс“ тврдат дека „со скромно намалување на цените на пазарите во развој свежите пари не би се вратиле во своите стари дестинации.“

Пазарите во развој, се чини, овие денови се привлечни за различна класа на "додворувачи". Како традиционален "храм" на космополити-авантуристи и безгрижни опортунисти, овие пазари сега бараат место во некои постабилни и поограничени портфолија. Во првата половина од 2005 година, институционалните инвеститори (како што се пензиските фондови), распределија 7.3 милијарди американски долари за стратешки инвестиции на пазарите во развој

Меѓутоа, на Форумот за пазари во развој се донесе заклучок на поразумна основа. Односот меѓу пазарите во развој и глобалниот капитал може да биде постабилен отколку што беше. Но, исто така е помалку исплатлив отколку што треба да биде. На фору-

мот се истакна дека без разлика колку ќе биде голем текот на приватниот капитал од странство, барем исто толку ќе има и јавни средства во обратен правец. Според одредени проценки, економиите во развој ќе имаат повеќе од 400 милијарди американски долари во нивните девизни резерви оваа година, додека нивниот нето извоз на капитал ќе изнесува близу 200 милијарди американски долари. Инвеститорите од богатите земји се покажаа подготвени да купуваат средства на пазарите во развој по повисока цена, во национална валута и со долг рок на доспевање. Сепак, одливот на капитал од посиромашните земји сеуште е поголем од приливот. Оттука, според заклучоците на форумот, предизвикот за пазарите во развој не е само да го „заведат и скротат“ странскиот капитал, туку исто така и да ги вклучат своите заштеди за подобро домашно искористување.

Преземено од:
"The Economist", December 17th - 23rd 2005

Технолошка стагнација во отворена економија: случајот на Република Македонија

Технолошката стагнација не мора да се поврзува исклучиво со политиките на увозна супституција. Таа е можна и во услови на високо либерализирана надворешна трговија, односно отворена економија, која своите конкурентски предности ги гради без национална технолошка стратегија и политика

Дејан Рунтевски

Дејан Рунтевски е раководител на Секторот за макроекономска политика во Министерството за финансии на Република Македонија. Дипломирал на Економскиот факултет во Скопје во 1999 година, насока Деловна (бизнис) економија – Надворешна трговија. Истата година ги запишува постдипломските студии на Економскиот институт во Скопје од областа на Меѓународната економија. Учествовал на повеќе семинари во земјата и во странство. Активно го владее англискиот и рускиот јазик. Покрај редовните обврски, во моментот ја извршува и функцијата Заменик на главниот и одговорен уредник на Билтенот на Министерството за финансии.

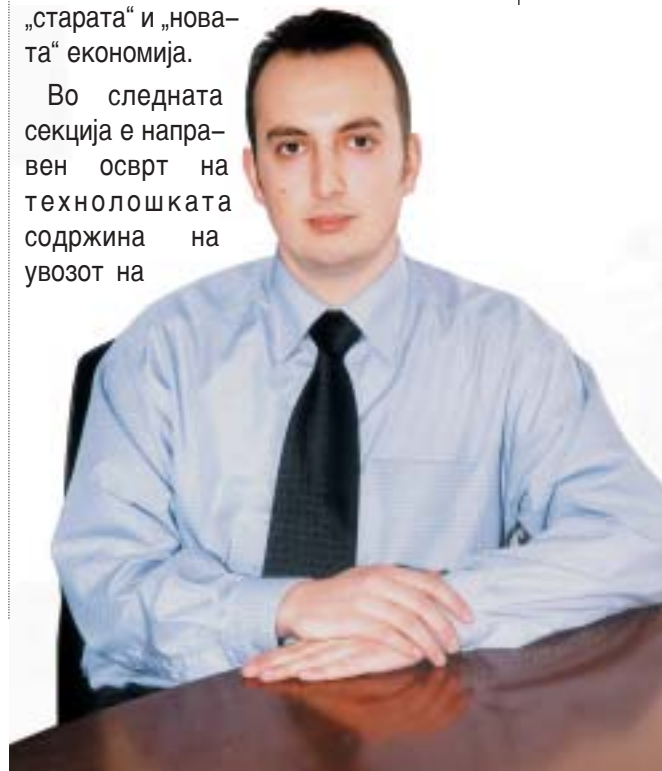
1. Вовед

Македонската економија веќе подолг период остварува високи дефицити во тековната сметка на платниот биланс, кои многу пати досега го актуелизираа прашањето за одржливоста на платно-билансната позиција. Екстерните дебаланси би имале загрижувачки димензии за макроекономската стабилност (Milesi-Ferreti and Razin, 1996), доколку не беа делумно неутрализирали преку обемни приватни трансфери од странство, кои во некои години го достигнуваа нивото од 10% од БДП.

Тоа сепак не ги ослободува креаторите на економската политика од обврската будно да внимаваат на дефицитите во надворешната трговија. Нискиот пораст и неповолната структура на извозот на добра, од една страна и растечкиот увоз, кој дополнително ќе се охрабрува со градуелната либерализација на трговијата со Европската унија, укажуваат дека поддршката на микроекономското реструктурирање заслужува висок приоритет во економската агенда. Одговорноста е многу

поголема ако се има предвид дека извозните потенцијали на македонската економија се потпираат на неколку традиционални компаративни предности, кои доаѓаат во сè поголем расчекор со технолошките и информациските пробиви на новата економија. Овој труд се фокусира на технолошката содржина на тргуваните добра во Република Македонија, како еден од можните критериуми за разграничување на „старата“ и „новата“ економија.

Во следната секција е направен осврт на технолошката содржина на увозот на

“Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии”

добра во Република Македонија и неговата финална дестинација.

Третата секција го анализира технолошкиот јаз на македонската економија во однос на група напредни економии и ја идентификува релативната важност на одделни извозно-ориентирани сектори во македонската индустрија, од аспект на факторската интензивност на нивното производство. Заклучните согледувања и препораките за креаторите на економската политика се поместени во последната секција од овој труд.

2. Придобивките на новата економија и македонскиот модел на раст

Македонската економија има релативно поволна технолошка структура на увозот на добра во споредба со другите транзициони економии. Имено, изминатите пет години, во просек, околу 30% од увезените добра припаѓаа во групата на средно- и високо-технолошки увоз, според Стандардната меѓународна класификација на трговијата (SITC 2) на Обединетите нации.

Сепак, анализата на дезагрегираните податоци за увезените добра (на троцифрено ниво, според споменатата класификација) покажува поинаква слика. Македонската економија преку увозот на добра асимилира современи технолошки содржини, главно во сферата на потрошувачката.

На пример, во 2004 година дури 30% од средно-технолошкиот увоз отпаѓа само на четирите категории: увоз на моторни возила (781), електрична и не-електрична опрема за домаќинствата (775), са-пун и средства за чистење (554) и парфемерија, козметика и сл. (554), доде-

График 1
Технолошка класификација на увозот на добра, 2000–2004 година (СИТЦ 2)

Извор: Пресметки на авторите врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

ка безмалку 40% од високо-технолошкиот увоз се состои од: лекови (542), медицински и фармацевтски производи (541), телевизиска опрема (761), електро-дијагностичка апаратура за медицински цели (774) и фотографски апарати и опрема (881).

Придобивките на Новата економија, во случајот, модерните технологии, во недоволна мера се вградуваат како увозна компонента во инвестиционата активност на деловниот сектор. Од тие причини, не треба да изненадува фактот дека од средината на деведесеттите години наваму, цените и квалитетот на македонските извозни производи се во постојано опаѓање, како резултат на релативното заостанување во порастот на продуктивноста на трудот и технолошкиот прогрес (Loko and Tuladhar, 2005). Воедно, во услови на технолошка стагнација на реалниот сектор и скромна понуда на домашни производи (особено, оние со повисока технолошка содржина, односно поголема додадена вредност), сосема разбирлив е континуираниот раст на увозот на потрошни добра.

Според тоа, високите дефицити кои се бележат во надворешната трговија ја „хранат“ приватната

Александар Стојков

М-р Александар Стојков е помлад асистент по предметот економика на Правниот факултет во Скопје. Тој има претходно тригодишно работно искуство во владиниот сектор, на раководни позиции во секторот за буџети и секторот за макроекономија во Министерството за финансии.

Бил на тримесечно стручно усовршување од областа на применетата економија во Здружениот виенски институт, како и на студиски престои за макроекономски модели во Холандија и Полска и обука за фискална децентрализација во Џорџија, САД. Стојков бил ангажиран на проекти на Bearing Point и Светската банка.

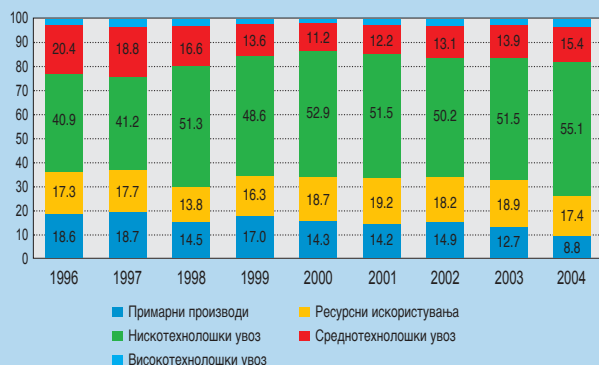
Како предавач, вклучен е во Високата административна обука за државни службеници во организација на Владата на Република Франција и Агенцијата за државни службеници.

Магистрирал од областа на меѓународната економија, но покрај тоа, вљубеник е во макроекономијата и фискалната економија. Во моментот е запишан на докторски студии на Стафордшир универзитетот во Велика Британија.

“Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии”

График 2

Технолошка класификација на извозот на добра, 1996–2004 година (SITC 2)

Извор: Пресметки на авторите врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

побарувачка, а не инвестиционата активност на реалниот сектор. На среден и долг рок, тоа ја доведува во прашање одржливоста на платно-билансната позиција. Дури и во оптимистичкото сценарио, забрзувањето на економскиот раст на среден рок ќе значи натамошно продлабочување на дефицитот на тековната сметка поради повисоките инвестициони потреби на економијата.

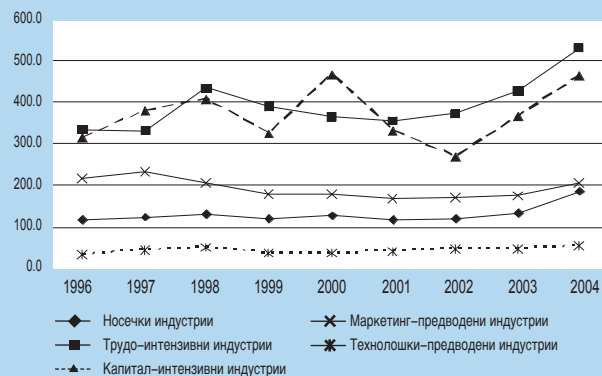
3. Технолошка содржина и факторска интензивност на македонскиот извоз на добра

Анализата на технолошката содржина на македонскиот извоз на добра во периодот 1996–2004 година покажува дека околу 80% од извозните приливи произлегуваат од примарни производи, ресурсни искористувања и ниско-технолошки извоз (според Стандардната меѓународна класификација на трговијата – SITC 2). Почнувајќи од 2000 година, се забележува блага тенденција на пораст на учеството на средно-технолошкиот извоз, но тоа сè уште не може да се прочита како сигнал за технолошка модернизација на извозно-ориентираниот сектор во Република Македонија.

Слабата технолошката кондиција на извозно-ориентираните сектори на македонската економија е одраз на бавниот напредок на структурните реформи во втората половина на деведесеттите години од минатиот век и отсуството на национална политика на технолошки развој. Таа е делумно и

График 3

Извозна активност на одделни индустрии според факторската интензивност – WIFO 1 таксономија (1996–2004 година), во милиони САД долари по цени од 1996 година

Извор: Пресметки на авторите врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

резултат на релативно ниското ниво на странски директни инвестиции. Имено, поновите емпириски студии (Brada, Kutan and Yigit, 2004) потврдуваат дека во услови на политичка нестабилност, само малкумина храбри инвеститори се одлучуваа да го лоцираат својот капитал на овие немирни географски координати.

Релевантни заклучоци за технолошката содржина на извозните потенцијали на македонската економија може да се извлечат и преку временска анализа на извозот на индустриските сектори од аспект на факторската интензивност.¹ Според WIFO 1 таксономијата, дизајнирана од страна на Австрискиот институт за економски истражувања, технолошки-предводените индустрии учествуваат со само 3–4% од извозните приливи во периодот 1996–2004 година. Во наведениот период се забележува и рапидно намалување на учеството на индустриите чија движечка сила е маркетингот (од 21,3% во 1996 година на 14,4% во 2004 година) во полза на трудо-интензивните индустрии и капитал-интензивните индустрии (График 3 и Табела А.3). Падот на конкуритивноста кај индустриите во кои маркетингот има доминантно значење, меѓу другото, е резултат на заострената конкуренција на либерализираните пазари во поранешните југословенски републики, каде поради цврстите традиционални врски, досега се сметаше дека не е потребно иновирање на маркетинг стратегиите.

¹ Според таксономијата изработена од Австрискиот институт за економски истражувања (Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung) - WIFO 1, индустриските сектори се класифицирани во пет пошироки групи: носечки индустрии (маинстреам индустриес), трудо-интензивни, капитал-интензивни, маркетинг-предводени и технолошки предводени индустрии.

² Податоците за 2004 година, во моментот на пишување на трудот, не беа публикувани.

Слични резултати се добиваат и при анализа на додадената вредност генерирана од македонската економија. Имено, во периодот 1997–2003 година,² евидентно е намалувањето на учеството на носечките индустрии во вкупната додадена вредност,

Табела 1 - Индекс на Откриените компаративни предности (RCA) на одделни индустрии

Година	Носечки индустрии	Трудо-интензивни индустрии	Капитал-интензивни индустрии	Маркетинг предводени индустрии	Технолошки предводени индустрии
1996	-0.349	0.345	0.005	-0.297	-0.799
1997	-0.368	0.254	-0.064	-0.314	-0.683
1998	-0.377	0.591	0.159	-0.558	-0.717
1999	-0.417	0.545	0.094	-0.572	-0.769
2000	-0.396	0.533	0.235	-0.612	-0.789
2001	-0.402	0.574	0.120	-0.222	-0.719
2002	-0.405	0.516	-0.064	-0.591	-0.756
2003	-0.411	0.539	0.101	-0.618	-0.760
2004	-0.367	0.431	-0.105	-0.548	-0.773

Извор: Пресметки на авторите врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

односно истите бележат пад од 3,1% во 1997 година на 2,6% од БДП во 2003 година. Во исто време, зголемено учество во создавањето на додадената вредност бележи единствено трудо-интензивната индустрија, каде порастот се движи од 4,1% во 1997 година до 5,3% во 2003 година. Како негативна тенденција и доказ за технолошкото заостанување на Македонија се движењата кај останатите индустрии (капитал-интензивните, индустриите предводени од маркетинг и технолошки предводените индустрии), кои за целиот седумгодишен период, со мали варијации, не покажуваат речиси никаква промена (Табела А.4).

Со оглед дека извозната активност на некои индустрии се одликува со висока увозна зависност, попрецизна слика за нивната конкурентност може да се добие преку анализа на промените кои се случуваат кај индексот на Откриени компаративни предности.³ Вредноста на овој индекс варира од -1 до + 1, при што повисоките вредности означуваат поголема конкурентивност на производите на одделни сектори на индустријата (Астров, 2003). Доколку вредностите се поблиски до -1, тогаш станува збор за индустрии кои (сеуште) се инфериорни на меѓународната сцена.

Анализата на временските серии на индексот на Откриени компаративни предности во периодот 1996–2004 година покажува дека само трудо-интензивните индустрии бележат зајакнување на конкурентската позиција на глобалниот пазар. Ова првенствено се должи на растот на извозната активност на текстилната индустрија во категоријата Производство на предмети за облека; доработка и боене на крзно (182), која се потпира на нискоквалификуван труд.⁴ Од друга страна, и покрај забележителниот пораст на извозот во одделите Производство на основни метали (273) и Производство на производи од други неметални минерали (265), во целина, капитал-интензивните индустрии во споменатиот период не бележат особено зајакнување на компаративните предности.

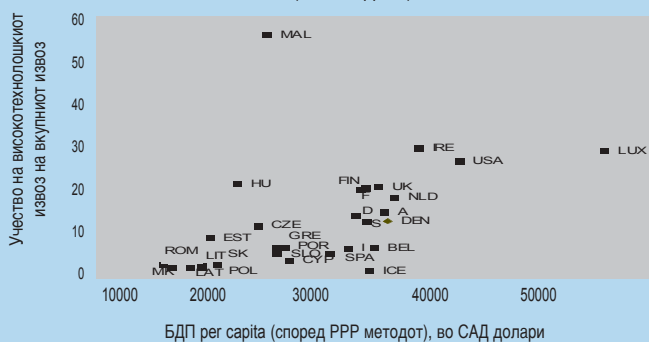
Конечно, капацитетот на економијата да генерира високо-технолошки извоз е во висок степен на корелација со нивото на економска развиеност, изразено преку БДП по жител (ППП). Споредбата со повеќето земји на ЕУ покажува дека постои скроман потенцијал за конвергенција (catching-up potential) кај македонската економија и дека таа допрва треба да се соочува со предизвикот за технолошка ревитализација.

4. Заклучоци и препораки

На почетокот на 21 век, во новата економија, недостатокот на сировини и извори на енергија, квалитетот на земјиштето, бројноста на населението, географската оддалеченост и другите класични производни ресурси веќе не претставуваат сериозен ограничувачки фактор за економски раст. Наместо нив, клучни фактори се човековото знаење, управувачките и организациските способности, располагањето и управување со новите технологии и информациите.

График 4

Високо-технолошкиот извоз и БДП по жител (ППП) во одбрани земји (2003 година)

Извор: Пресметки на авторите врз основа на податоци од Eurostat Comext, UN-Comtrade, Human Development Report 2005 (WB) и податоци од Државниот завод за статистика

4) Индексот на откриени компаративни предности на текстилната индустрија останува позитивен и откако ќе се изврши корекција за увозот на текстилни ткаенини.

3) Индексот на Откриени компаративни предности – RCA (Revealed Comparative Advantage) е пресметан како $RCA_{i,j} = (X_i - M_i) / (X_i + M_i)$, при што $X_{i,j}$ е извозот на добра од i во j и $M_{i,j}$ е увозот на добра во секторот i на македонската индустрија. Пресметките се извршени на трицифрено ниво според Националната класификација на дејности (NACE - 3 digit).

Пробивот на глобалниот пазар укажува дека се потребни многу поенергични напори од страна на креаторите на економската политика за воведување на национална политика на технолошки развој. На пример, потребна е забрзана надградба на националниот систем за метрологија, стандардизација и акредитација за да се заштити домашниот пазар од увозни производи со низок квалитет, и истовремено, да се обезбеди силна техничка инфраструктура за сертифицирање на квалитетот на македонските извозни производи, во согласност со европските стандарди.

Технолошката стагнација не мора да се поврзува исклучиво со политиките на увозна супституција. Таа е можна и во услови на високо либерализирана надворешна трговија, односно отворена економија, која своите конкурентски предности ги гради без национална технолошка стратегија и политика.

Зајакнувањето на конкурентската позиција на трудо-интензивните индустрии не е гаранција за одржлива платно-билансна позиција. Позиционирањето на глобалниот пазар преку понуда на производи со мала додадена вредност, ниска технолошка содржина и користење на ниско-квалификуван труд, имено, е во голем расчекор со елементите и придобивките на новата економија.

Воспоставувањето функционирачка пазарна економија, способна да се справува со екстерните притисоци во Европската унија бара напуштање на моделот на потрошувачки-предводен раст. Во делот на макро-финансиската стабилност, тоа ќе значи ублажување на платно-билансните проблеми на долг рок, бидејќи растот на продуктивноста ќе ја подигне идната патека на потенцијалниот аутпут, директно, но и индиректно, преку стимулирање на инвестициите (Obstfeld and Rogoff, 2002). На планот на економскиот раст, тоа воедно укажува дека тежиштето на макроекономската политика мора да се поместува кон политиките за поттикнување на понудата, односно кон забрзување на структурните и институционалните реформи.

Решителен пресврт во економската политика не само што е потребен, туку е и неизбежен. Македонската економија во моментот не се наоѓа во отворена криза, меѓутоа постигнатата макроекономска стабилност на долг рок ќе биде се потешко одржлива, односно земјата се потешко ќе може да го фати приклучокот кон доминантните економски и развојни трендови во Европа.

Користена литература

[1] Astrov, Vasily, Structure of Trade in Manufactured Products between Southeast European Countries and the European Union, Vienna Institute for International Relations, Vienna, December, 2001.

[2] Brada, C. Josef, Ali M. Kutan and Taner M. Yigit, The Effects of Transition and Political Instability On Foreign Direct Investment Inflows: Central Europe and the Balkans, William Davidson Institute Working Papers Series 729, University of Michigan, Stephen Ross Business School, 2004.

[3] Colistete, Renato, Was Import-Substituting Industrialisation in Brazil a Failure? Evidence from the Technological Structure of Exports, 1945-1973, Departamento de Economia/Unesp, September, 2003.

[4] Keld, Laursen, Revealed Comparative Advantage and the Alternatives as Measures of International Specialisation, Danish Research Unit for Industrial Dynamics, DRUID Working Paper No. 98-30, December 1998.

[5] Loko, Boileau and Anita Tuladhar, Labor Productivity and Real Exchange Rate: The Balassa-Samuelson Disconnect in the Former Yugoslav Republic of Macedonia, Working Paper WP/05/113, IMF, June, 2005.

[6] Milesi-Ferreti, Gian Maria, and Assaf Razin, Persistent Current Account Deficits: a Warning Signal?, International Journal of Finance Economics, Vol. 1, p. 161-181, 1996.

[7] Obstfeld, Maurice and Kenneth Rogoff, Foundations of International Macroeconomics, 5th Edition, The MIT Press, 2002.

[8] United Nations, Economic Survey of Europe, No. 1, Economic Commission for Europe, Geneva, 2002.

[9] World Bank, Business Environment Reform and Institutional Strengthening Project, Pre-Appraisal Document, Washington D.C., 2005.

АНЕКС ТАБЕЛИ

Табела А.1 – Технолошка структура на увозот на добра во Република Македонија (SITC 2), 2000–2004 година (во %)

Категорија	2000	2001	2002	2003	2004
Примарни производи	16.8	15.8	14.3	17.1	16.8
Ресурсни искористувања	19.4	21.1	22.6	20.7	19.3
Ниско–технолошки увоз	9.8	10.4	10.4	11.9	18.8
Средно–технолошки увоз	20.7	19.3	21.7	19.0	23.7
Високо–технолошки увоз	7.9	8.4	9.6	10.7	8.6
Некласифицирано	25.4	24.9	21.4	20.6	13.0
Вкупно:	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Извор:
Пресметки на авторите врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

Табела А.2 – Структура на извозот според факторската интензивност – WIFO 1 таксономија (1996–2004 год), во САД долари по цени од 1996 година

Година	Носечки индустрии	Трудо- интензивни индустрии	Капитал- интензивни индустрии	Маркетинг предводени индустрии	Технолошки предводени индустрии
1996	116,022,920	335,560,885	314,970,257	216,091,907	33,775,037
1997	124,887,694	331,737,274	380,541,527	233,468,605	43,367,693
1998	130,288,551	434,438,798	407,142,237	208,151,689	50,469,012
1999	120,854,675	389,077,787	324,878,192	178,612,938	36,657,924
2000	126,282,327	365,743,875	465,587,742	180,276,792	37,481,645
2001	117,707,395	356,667,817	330,538,877	168,756,124	40,587,654
2002	120,001,626	372,564,505	269,316,678	173,797,733	47,791,132
2003	134,928,784	427,871,629	363,993,657	174,502,920	46,670,269
2004	185,636,656	530,110,090	463,268,734	207,466,491	55,620,871

Извор: Пресметки на авторите врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

Табела А.3 – Учество во извозот на одделни индустрии според според факторската интензивност – WIFO 1 таксономија (1996–2004 година)

Година	Носечки индустрии	Трудо- интензивни индустрии	Капитал- интензивни индустрии	Маркетинг предводени индустрии	Технолошки предводени индустрии
1996	11.4	33.0	31.0	21.3	3.3
1997	11.2	29.8	34.2	21.0	3.9
1998	10.6	35.3	33.1	16.9	4.1
1999	11.5	37.1	30.9	17.0	3.5
2000	10.7	31.1	39.6	15.3	3.2
2001	11.6	35.2	32.6	16.6	4.0
2002	12.2	37.9	27.4	17.7	4.9
2003	11.8	37.3	31.7	15.2	4.1
2004	12.9	36.8	32.1	14.4	3.9

Извор: Пресметки на авторите врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

Забелешка:

- 1) Доларските износи се дефлационирани со индексот на цени на производители во САД (1996 година е базна година).
- 2) Поделбата е направена според таксономијата изработена од Австрискиот институт за економски истражувања (Цsterreichisches Institut für Wirtschaftsforschung) - WIFO 1.⁵

Табела А.4 – Додадена вредност по одделните индустрии (1997–2003 година), во милиони денари

Година	Носечки индустрии	% од БДП	Трудо- интензивни индустрии	% од БДП	Капитал- интензивни индустрии	% од БДП	Маркетинг предводени индустрии	% од БДП	Технолошки предводени индустрии	% од БДП
1997	5,817	3.1	7,676	4.1	5,241	2.8	14,781	7.9	1,878	1.0
1998	6,809	3.7	8,535	4.6	4,497	2.4	14,373	7.7	2,043	1.1
1999	6,839	3.7	8,581	4.6	4,789	2.6	15,025	8.1	2,300	1.2
2000	6,137	3.3	9,436	5.1	6,325	3.4	16,273	8.7	2,440	1.3
2001	4,338	2.3	9,021	4.8	5,040	2.7	15,154	8.1	2,726	1.5
2002	4,990	2.7	8,417	4.5	4,275	2.3	16,265	8.7	2,707	1.5
2003	4,836	2.6	9,907	5.3	5,659	3.0	14,516	7.8	3,074	1.7

Извор: Пресметки на авторите врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

5) WIFO = Wirtschaftsforschung.

Програма за јавни инвестиции во Република Македонија, 2005-2007

Реформските активности кои Владата на Република Македонија ги спроведува, пред сè, се во функција на создавање на услови за инфраструктурно поврзување на земјата со сите соседни земји и за интензивирање на процесите за поскура и успешна интеграција на Република Македонија со Европската Унија

Тахир Шакири

Тахир Шакири е државен советник во Министерството за финансии, одговорен за делот на јавните инвестиции. Роден е во 1949 година во Скопје, а дипломирал на Економски факултет – Скопје во 1971 година, насока – макроекономија. Учествовал во подготвка на повеќе развојни документи и проекти на среден и долг рок, меѓу кои и во „Националната стратегија за економскиот развој на Република Македонија до 2020 година“, Рамковната програма за економски развој и реформи „Македонија 2003“. Учествовал на повеќе семинари и воркшопови во земјата и странство од областа на јавните инвестиции, организирани од страна на Светската банка, Европската комисија и други меѓународни институции.

Со оглед на тоа што Република Македонија и натаму ќе се соочува со недостиг на капитал за инвестиции, покрај зголемувањето на националното штедење, стратешка цел и приоритет на Владата е создавање услови за поголем прилив на странски инвестиции. Во врска со ова, Владата вложува максимални напори за подобрување на домашниот амбиент, во насока на зголемување на инвестиционата активност, посебно со создавање на поволни услови за привлекување странски директни инвестиции.

Покрај принципот на еднаков третман на домашните и странските инвеститори, правната сигурност на инвеститорите претставува втора клучна системска погодност на државата која „a priori“ го поттикнува инвестирањето.

И покрај решеноста да се продолжи со економските реформи, ќе биде многу тешко за земјата да опстои во своите напори, без некој скорешен пресврт во доменот на инвестициите кои претставуваат значаен фактор за поттикнување на развојот на вкупната економија во земјата.

Поддршката на динамизирањето на инвестициите се наметнува со својата приоритетност, поради потребата од надминување на состојбите на недо-

волна развиеност и незаокруженост на инфраструктурата, како и релативно техничко-технолошката застареност и ниска ефикасност на капацитетите.

Развојната политика на Владата на Република Македонија за инвестирање во јавната инфраструктура на земјата, на среден па и на подолг рок се базира на динамична инвестициона активност, која се очекува да резултира со оптимализација на користењето на постојните капацитети, реконструкција и модернизација на јавната инфраструктура во функција на обезбедување економичност и повисока ефикасност, како и поскоро довршување на започнатите економски оправдани проекти.

Тежината на проблемите со кои се соочува земјата и длабочината на зафатите кои треба да се реализираат, во услови на ограниченост на

“Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии”

сопствени средства и лимитирани можности за задолжување на земјата во странство, бараат поинтензивно ангажирање на странски капитал, пред сè, со директни инвестиции, заеднички вложувања, донаторства, како и селективно задолжување во странство согласно платно-билансните можности на земјата. Исто така, ќе продолжи користењето на институтот „концесија“ во областите на јавниот сектор кои го привлекуваат интересот на инвеститорите од земјата и странство.

Владата на Република Македонија, имајќи ги предвид значајните потреби кои произлегуваат од ниското ниво на развиеност од една страна и ограничените ресурси со кои располага од другата страна, значајно место дава на рационалното користење и планско насочување на средствата наменети за инвестиции. Владата со среднорочната Програма за јавни инвестиции, пристапи кон реализација на овие определби.

Приодот кон активностите за подготовка на Програмата за јавни инвестиции се базира на соодветна методологија за селекција на проекти и ефикасен мониторинг на реализацијата на Програмата, како и на постигнување на конзистентност на првата година од Програмата, со капиталните трошоци од Буџетот на државата, за истата година.

Од вкупно предвидените средства со Програмата за периодот 2005-2007 година, за развој на стопанската инфраструктура ќе бидат насочени 660,45 милиони евра или 87,8%, а за развој на нестопанската инфраструктура 91,52 милиони евра, или 12,2% од вкупните средства

Во Програмата за јавни инвестиции во Република Македонија 2005–2007 година, се вклучени инвестициони проекти кои согласно искажаните приоритетни проекти Владата оцени дека имаат значаен придонес за развојот на секторот енергетика, транспорт, водоснабдување, наводнување, екологија и нестопанските дејности.

При изготвувањето на Програмата за јавни инвестиции во Република Македонија 2005–2007 година, при одредувањето на приоритетните потреби се имаа предвид реалните можности за обезбедување на средства за капитални инвестиции од: 1/ Буџетот на државата, 2/ сопствениот капитал на инвеститорите 3/ неповратни средства од земји донатори, и 4/ и од меѓународни финансиски институции, согласно платно-билансните можности на земјата.

Програмата за јавни инвестиции содржи 98 инвестициони проекти. Вкупните трошоци за овие проекти се ценат на 1.247,86 милиони евра. Дел од

средствата, во износ од 321,26 милиони евра, се реализирани до крајот на 2004 година. Реализацијата на одреден обем на инвестициони активности, со оценета вредност од 174,63 милиони евра се планира по 2007 година. Со тоа, во периодот 2005–2007 година се предвидува дека ќе се реализираат 751,97 милиони евра, односно само во 2005 година 283,57 милиони евра.

Трошоци по сектори	2005 – 2007			Во мил. евра
	2005	2006	2007	
Сектор				Вкупно
Вкупно	283.57	264.93	203.47	751.97
Енергетика	77.73	63.74	39.02	180.49
Сообраќај	77.22	97.70	103.11	278.03
Водостопанство	27.59	28.81	22.67	79.07
Комунални услуги	53.93	17.96	5.26	77.15
Животна средина	6.54	19.55	5.35	31.44
Останато стопанство	4.70	4.76	4.81	14.27
Образование и наука	7.86	9.90	8.91	26.67
Здравство	4.07	5.00	1.72	10.79
Останато нестопанство	23.93	17.51	12.62	54.06

Определбата на Владата за ангажирање на странски инвестиции во прв ред преку концесии, донации, директни и заеднички вложувања, претставува императив. Притоа, е неопходно натамошно зголемување на обемот на неповратните средства од странство, особено во секторот на водоснабдувањето, наводнувањето, животната средина, образованието и здравството.

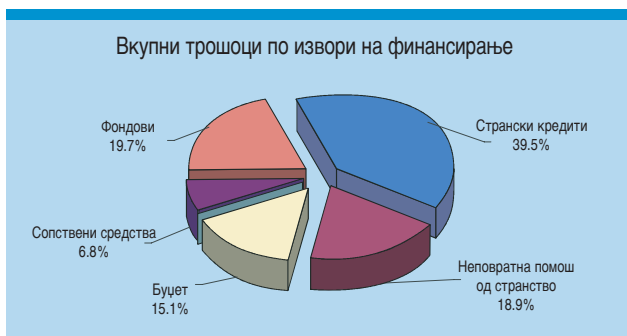
Од вкупно предвидените средства со Програмата за периодот 2005–2007 година, за развој на стопанската инфраструктура ќе бидат насочени 660,45

Вкупни трошоци по извори на финансирање	2005 – 2007			Во мил. евра
	2005	2006	2007	
Вкупно	283.57	264.93	203.47	751.97
Странски кредити	109.15	106.26	81.37	296.79
Неповратна помош од странство	71.11	48.95	22.32	142.38
Буџет на државата	39.17	40.79	33.41	113.37
Сопствени средства	21.40	20.46	9.31	51.17
Фондови	42.74	48.47	57.05	148.26

милиони евра или 87,8%, а за развој на нестопанската инфраструктура 91,52 милиони евра, или 12,2% од вкупните средства.

Со Програмата за јавни инвестиции во Република Македонија за периодот 2005–2007 година, е предвидено да се продолжи со инвестиционите активности во јавната инфраструктура во насока, пред сè, на довршување на следните проекти:

- во енергетиката ќе се интензивираат инвестиционите активности, пред се во насока на ревитализацијата на постојните хидроелектрани и доизградба на електроенергетската мрежа; изградба на 400 KV далекувод Штип–Ч. Могила (Република Бугарија); отварање на површинскиот коп „Брод–Гнеотино“; како и за изградба на ХЕЦ „Матка–II“. Исто така, во 2005 год. ќе отпочнат подготвителните активности за изградба на првиот пакет од 20 мали хидроцентрали (по моделот на концесија), како и за изградба на 400 KV далекувод „Битола – Флорина“ (Р. Грција).

- во сообраќајот инвестиционите активности се насочени кон отстранувањето на тесните грла на постојната патна инфраструктура, со изградба на нови патни делници на коридорот Исток – Запад и Север – Југ. При ова, со средства од Европската инвестициона банка, Европската банка за обнова и развој и Фондот за магистрални и регионални патишта ќе продолжи изградбата на автопатната обиколка на Скопје.

Во мил. евра				
	2005	2006	2007	Вкупно%
Вкупно:	109.15	106.26	81.38	100.00
Енергетика	48.61	45.04	27.15	40.70
Сообраќај	22.25	29.23	31.60	27.99
Водостопанство	15.86	13.68	17.79	15.95
Комунални услуги	12.00	0.34	0.00	4.16
Животна средина	0.00	10.42	1.51	4.02
Образование и наука	0.89	1.61	1.13	1.22
Здравство	2.42	3.14	1.47	2.37
Останато нестопанство	7.12	2.80	0.73	3.59

Исто така, со средства од Европска унија и Фондот за магистрални и регионални патишта ќе продолжи изградбата на автопатната делница Него-

тино – Демир Капија, а со средства од Европската банка за обнова и развој и Фондот за магистрални и регионални патишта ќе продолжи изградбата на делницата Смоквица–Гевгелија.

- во водостопанството приоритет во инвестиционите активности е даден на изградбата на објекти за водоснабдување во подрачјата кои сè уште го немаат решено прашањето за редовно и долгорочно снабдување со вода за пиење. Во тие рамки со финансиска поддршка на Владата на Јапонија (поволен „јен“ кредит во вкупен износ од 9,7 милијарди јени) ќе започне изградбата на I фаза од регионалниот проект ХС „Злетовица“, со чија реализација ќе се обезбеди вода за пиење на околу 110.000 жители во источниот дел на Република Македонија. Исто така, во 2005 година ќе продолжат завршните работи на изградбата на ХМС „Лисиче“, со што ќе се обезбеди редовно и долгорочно снабдување на градот Велес со чиста вода за пиење.
- Во секторот наводнување со средства од Буџетот на државата, неповратна финансиска помош од Владата на Холандија и кредит од Светската банка ќе продолжи реализацијата на проектот за рехабилитација и преструктурирање на ХМС „Брегалница“, ХМС „Тиквеш“, ХМС „Радиовце–Бистрица“, ХМС „Гостиварско поле“ и ХМС „Бањичко поле“.
- во секторот заштита на животната средина приоритет е даден на заштита на водите од загадување, обезбедување на квалитетна вода за пиење и обновување и одржување на шумите. Во тие рамки, ќе заврши реализацијата на проектите „Еколошка заштита на Охридското Езеро“ и „Еколошка заштита на Преспанското Езеро“ – I фаза, кои се финансираат со неповратна финансиска помош од Владата на СР Германија.
- во нестопанските дејности приоритетите се насочени на совладување на најјургентните тековни проблеми, реконструкција и санација на постојните објекти, довршување на започнатите инвестиции и набавка на современа опрема.

Освен овие активности, во 2005–2007 година со финансиска поддршка од Светската банка, донации и средства од Буџетот на државата, ќе продолжи реализацијата на проектот „Модернизација на образованието“ и проектот „Развој на здравствениот сектор“, а ќе започне и реализацијата на проектот „Имплементација на социјална заштита“.

Програмата за јавни инвестиции, покрај планско – развојниот карактер има и промотивен карактер. Имено, Програмата се презентира на донаторските конференции за Република Македонија, меѓународните финансиски институции, земји донатори и други заинтересирани инвеститори.

Методолошките аспекти на економското планирање во Република Македонија

Во многу земји, инпут-аутпут табелите станаа витален дел на системите на национални сметки. Табелите денеска се основа за обезбедување конзистентност на различните национални сметки и за пресметување на основните макроекономски агрегати, како што се националниот доход и националниот производ

Д-р Сашо Косев

Д-р Сашо Косев е доцент на Економскиот факултет во Скопје. Дипломирал на Економскиот факултет во 1995 година, каде и магистрирал на тема: „Макроекономското планирање во современите пазарни економии и во Република Македонија“. Докторирал во 2003 година на тема: „Примената на матрицата на општествени сметки, со посебен осврт на Република Македонија“. Посетувал и успешно завршил специјалистичките студии од областа на „Техниките на планирање на развојот“ на Институтот за општествени студии (Institute of Social Studies) во Хаг, Холандија. Учествовал во повеќе проекти, меѓу кои „Национална стратегија за економскиот развој на Република Македонија“, подготвен од страна на МАНУ, во соработка со UNDP и The Vienna Institute for Comparative Economic Studies (WIIW) и „Транзиција на здравствениот сектор во Република Македонија“, од страна на Светската банка.

Методологијата на економското планирање има вонредно големо значење за единственоста, комплексноста и конзистентноста на системот на планирањето. Таа го овозможува методолошкото единство во процесот на согледувањето на состојбата и проблемите на развојот, спознавањето на интересите, целите и задачите на носителите на макроекономската политика и нивното усогласување, едновременоста во процесот на донесувањето на основните одлуки за развојот, како и изработувањето и реализирањето на плановите и програмите на економскиот и социјалниот развој.

Со цел да се задоволат овие потреби, неопходно е активностите на научната и стручна јавност во нашата земја да бидат фокусирани на изработка на комплексна аналитичко-документациона рамка која би се состоела од:

- 1) изработка на инпут-аутпут табела;
- 2) изработка на детализирана матрица на општествени сметки – МОС;
- 3) изработка на макроекономски ЦГЕ модел за одржлив човеков развој.

Со осамостојувањето на Република Македонија и започнувањето на комплексните економско-политички реформи, се почувствува потребата од

соодветна трансформација на целокупниот систем за следење, анализирање и управување на економските и општествените појави. Од почетокот на 1990-те години, државниот завод за статистика на Република Македонија вложи големи напори за усвојување на Системот на национални сметки на Обединетите нации од 1993 година (UN System of National Accounts) и Европскиот систем на сметки од 1995 година (European System of Accounts 1995). За таа цел, беше реализиран проектот за прифаќање и усогласување на постојните со меѓународно стандардизирани методологии, класификации, номенклатури и методи на собирање и обработка на податоци, од-

“Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии”

носно изградувањето и користењето на системот на општественото сметководство. Усвојувањето на системот на националните сметки на Обединетите нации ѝ овозможува на Република Македонија да создаде база на податоци која кореспондира со меѓународно прифатените методологии, како и да послужи како основа за поконзистентна и поефикасна макроекономска политика и планирање.

1) Изработка на инпут-аутпут табела

Во многу земји, инпут-аутпут табелите станаа вишестепен дел на системите на национални сметки. Табелите денеска се основа за обезбедување конзистентност на различните национални сметки и за пресметување на основните макроекономски агрегати, како што се националниот доход и националниот производ.

Последната инпут-аутпут табела во Република Македонија беше изработена во 1987 година како benchmark година. Врз основа на тие податоци, извршено е ажурирање на табелите за 1988 година. Притоа се користеше методологијата на материјалното производство која тогаш беше доминантна при креирањето и имплементацијата на макроекономската политика на земјата. Во 2000 година, Државниот завод за статистика на Република Македонија спроведе проект за изработка на табели на понуда и употреба за 1997 и 1998 година.

Изработената инпут-аутпут табела според новата методологија ќе овозможи прикажување, анализирање и планирање на формирањето и распределбата на БДП и националниот доход, како и на останатите основни макроекономски показатели. Ова во голема мера ќе ја подобри аналитичко-документационата основа која ќе се употребува при формулирањето и имплементацијата на макроекономската и развојната политика на Владата. Притоа, цели, кои би се постигнале со изработката на инпут-аутпут табелата се:

- обезбедување концептуална и кохерентна рамка за интегрирање на податоци за производството;
- обезбедување на средство за тестирање на кохерентноста, конзистентноста и квалитетот на различните анкети и истражувања за земјоделството, индустријата, услугите, трговијата, системот на национални сметки и други релевантни информации;
- обезбедување средство за анализа на производствената структура, нејзината интеграција и поврзаности во рамките на и со формирањето на факторските доходи (додадената вредност) и финалната потрошувачка;

- обезбедување аналитичко-документациона рамка за анализа на меѓусебните односи помеѓу економскиот раст, вработеноста, капиталот и формирањето на цените, и на економскиот раст и распределбата на доходите.

2) Изработка на матрица на општествени сметки - МОС

Во моментот не постои матрица на општествени сметки за Македонија. Меѓутоа, постои серија на податоци со сет на секторски сметки (од производната до капиталната сметка, за пет домашни институционални сектори и секторот странство) за периодот 1994–1996 година. Исто така, постои квалитетна база на податоци од која може да се изработат секторските сметки за периодот 1997–2000 година.

Затоа, со интензивно ангажирање на стручни лица од Државниот завод за статистика на Република Македонија, релевантните министерства во Владата и експерти од научните и образовните установи во Република Македонија, потпомогнати со еминентни експерти од земјите со развиена пазарна економија, вниманието треба да се насочи кон изработка на високодетализирана МОС за Република Македонија, заснована врз позитивните искуства на земјите со развиена пазарна економија и земјите во транзиција.

Матрицата на општествени сметки (МОС) за Република Македонија, главно, има две најосновни цели:

- 1) да овозможи синтетизирање и презентирање информации за економската и за социјалната структура на земјата;
- 2) да обезбеди аналитичко-документациона основа за изработка на макроекономски модели за анализа на работењето на националната економија и за предвидување на ефектите од имплементацијата на мерките на макроекономската политика.

МОС за Република Македонија би претставувала матрична презентација на трансакциите во социоекономскиот систем. Таа е сеопфатна, флексибилна и дезагрегирана рамка која го прикажува создавањето на доходот од страна на производните активности и распределбата и прераспределбата на доходот помеѓу општествените и институционалните класи и групи во националната економија. Оттука, главна цел на МОС е да ја одрази целината на различните меѓузависности кои постојат во националната економија. Оттука, од неопходна важност за нашата земја се следните неколку активности:

- изградување, хармонизација и примена на интегралната аналитичко-документациона основа за планирање, програмирање одлучување за економскиот и социјалниот развој во Република Македонија, заснована врз сметките на националното сметководство на ОН и усогласена со системот и методологијата на анализа, планирање и одлучување на земјите на ЕУ со развиена пазарна економија;
- афирмација на местото и значењето на системот на национални сметки и матрицата на општествени сметки во методологијата и практиката на изработувањето на документи за макроекономскиот развој, нивно усогласување и остварување;

Во моментот не постои матрица на општествени сметки за Македонија. Меѓутоа, постои серија на податоци со сет на секторски сметки (од производната до капиталната сметка, за пет домашни институционални сектори и секторот странство) за периодот 1994-1996 година. Исто така, постои квалитетна база на податоци од која може да се изработат секторските сметки за периодот 1997-2000 година

- изработка на матрица на општествени сметки за потребите на Република Македонија, врз основа на продлабочена компаративна анализа на искуствата од изработката и примената на матриците на општествени сметки во земјите со развиена пазарна економија и земјите во транзиција.

3) Изработка на макроекономски ЦГЕ модел за одржлив човеков развој

Еден од најтешките проблеми кои произлегоа од комплексниот процес на транзицијата во Република Македонија секако е зголемувањето стапката на невработеноста на ниво од над 30%. Ваквата состојба наметнува потреба да меѓу најфундаменталните национални преференции на развојот, се постави зголемувањето на продуктивната вработеност, со намалување на невработеноста. Еден од начините како тоа да се реши е и да се посвети поголемо внимание на концептот на „човечкиот капитал“, кој всушност изразува вкупност на знаења, умеења, инвентивност, креативност, лични способности и други карактеристики на работната сила.

Оттаму, неопходно е да се изгради макроекономски модел на одржлив човеков развој, заснован врз алтернативни стратегии за човековиот развој, чија изработка, модернизирање и аплицирање може да

стане перманентен процес. Моделот е потребен за голем дел од институциите во Република Македонија како средство за научна и аналитичко-документациона поддршка на процесот на донесување на одлуки, со цел да се интегрираат прашањата од областа на одржливиот човеков развој во рамките на развојот на националната економија. Моделот за одржлив човеков развој (слика 1) треба да биде инструмент за објаснување на интеракциите за постигнување на одржливиот човеков развој и неговото влијание на мезо и макро ниво. Моделот за одржлив човечки развој треба да се подигне на ниво на модел на општа стопанска рамнотежа, базиран на матрицата на општествени сметки и инпут-аутпут табелата. Таквиот модел треба да одговори на бројни прашања од областа на економската политика, како што се:

- намалувањето на сиромаштијата;
- отстранувањето на диспаратот на доходите по економски региони;
- влијанието на економскиот растеж врз намалувањето на сиромаштијата;
- поттикнување на растежот на вработеноста и намалување на невработеноста кај мажите и жените;
- обезбедување непречен и континуиран тек на доходот и трошоците, инвестициите и штедењето.

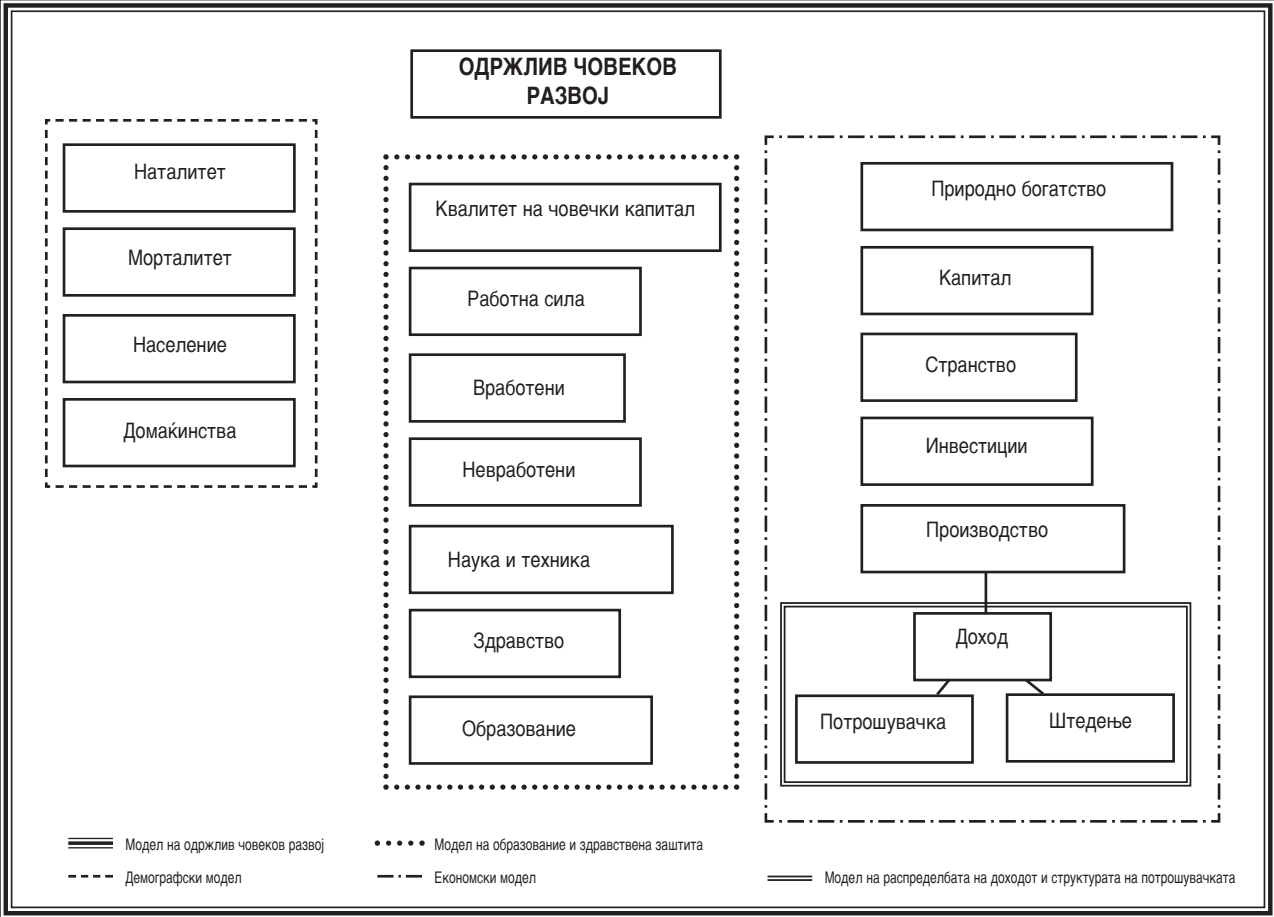
Моделот за одржлив човеков развој има четири подмодел:

1. економски модел (ЦГЕ);
2. демографски (популационен) модел;
3. дезагрегиран образовен модел според полот; и
4. модел на дистрибуција на доходот.

Во економскиот модел (ЦГЕ) се поаѓа од основниот макроекономски феед-бацк механизам: сè почнува од производствениот процес, овозможен преку основните производни фактори (трудот и капиталот, потпомогнат со технологијата). Производствениот процес потоа создава доход, од кој еден дел служи за потрошувачки цел, а остатокот се заштедува. Заштедите (домашните и од странство) потоа се инвестираат, а инвестициите се основа за формирање на капиталните фондови во економијата (акмулацијата на капиталот), кој потоа повторно се враќа во производството.

Демографскиот (популациониот) модел би можел да се дезагрегира според полот од аспект на урбаната-руралната миграција и поделбата на населението според старосни групи. Тоа би овозможило:

Слика 1 - Модел на одржлив човеков развој

1. да се направи распределување на населението според одделни видови домаќинства;
 2. да се пресмета учеството во работната сила според разните видови домаќинства;
 3. да се алоцира расположивата понуда на работна сила за задоволување на побарувачката за работна сила според производни активности, во зависност од висината на платите и другите карактеристики на пазарот на работна сила;
 4. да се поврзе образовниот со демографскиот модел за да се пресметаат лицата со основно, средно и високо образование и оттука идната расположива понуда на работна сила според степенот на образованието и стручната подготовка.
- Моделот на образованието (дезагрегиран според полот), во суштина, го вклучува најмалку образованието и здравството. Има најмалку две важни врски за образованието и тоа прво, кон квалитетот на стручната работна сила (човечкиот капитал) и поврзаноста со производниот процес; и второ, кон подоброто информирање околу изборите и одлуките за преземањето превентивни мерки за подигнување на здравствениот статус на населението, што како краен резултат придонесува за подигнување на квалитетот на човечкиот капитал. Се разбира, кра-

ен резултат на меѓузависностите и поврзаноста помеѓу процесите во четирите под-модели ќе биде подигнувањето на општото ниво на човековиот развој во Република Македонија.

Моделот за дистрибуција на доходот и структурата на потрошувачката овозможува добивање на богатство на информации за дистрибуцијата на доходот (оттука за пресметка на GINI-коефициентот), за степенот на задоволување на базичните потреби на населението (концептот на BASIC NEEDS) поделено во одделни видови домаќинства, за нивото на сиромаштијата на одделните видови домаќинства и за вкупното население, и сл.

Основната корист од овој макроекономски модел се состои во тоа што тој обезбедува систем способен за поддршка на конзистентна и комплексна анализа на меѓусебната поврзаност на одржливиот човеков развој со дистрибуцијата на доходот, намалување на сиромаштијата, економскиот раст и популационата динамика. Оттука, моделот ќе ѝ овозможи на Владата на Република Македонија да донесува одлуки врз основа на перманентно истражување на алтернативните стратегии на човековиот развој применливи во нашата земја. Секако, тој модел овозможува и други бројни користи:

- **Оправдување и ефикасност на економската политика:** овој модел може да служи како солидна основа за министерствата во владата на Република Македонија за поддршка на нивниот процес на донесување на одлуки, оправдување на нивните економски политики и обезбедување нивна конзистентност;

Моделот за дистрибуција на доходот и структурата на потрошувачката овозможува добивање на богатство на информации за дистрибуцијата на доходот (оттука за пресметка на GINI-коефициентот), за степенот на задоволување на базичните потреби на населението (концептот на BASIC NEEDS) поделено во одделни видови домаќинства, за нивото на сиромаштијата на одделните видови домаќинства и за вкупното население, и сл

- **Меѓународни односи:** користејќи пристап базиран на користењето на макроекономскиот модел во процесот на националното индикативно макроекономско планирање може да се зајакне и зацврсти позицијата на владата на Република Македонија во нејзините односи со меѓународните финансиски институции и агенции и да се здобие со почит од другите земји;
- **Ефикасност:** со добар, транспарентен модел, можно е да се идентификуваат разликите помеѓу опциите и истите да се тестираат за да се постигне консензус. Моделот обезбедува нов алат за обезбедување значителен, конзистентен и рационален дијалог помеѓи министрите, партнерите во развојот и заинтересираните групи.

- **Сеопфатност:** преку таквиот интерактивен компјутерски економски модел можно е да се размислува за важните витални врски помеѓу економскиот развој, општествениот развој и еколошкиот развој на начини кои стануваат сè повеќе значајни, активни и изводливи.

Институциите во Владата на Република Македонија би можеле да ја користат оваа интегрална аналитичко-документациона рамка (составена од инпут-аутпут табела, матрица на општествени сметки и макроекономски CGE модел) за:

- изработка на макроекономски анализи на економскиот, социјалниот и регионалниот развој;
- подготвување на макроекономската политика (како еден вид годишен макроекономски план на Република Македонија) со придружни материјали (документација, сепарати, и сл.), која пред сè би претставувала операционализација на целите и задачите на среднорочниот план;
- подготвување на документ за развој на земјата на среден рок (среднорочен макроекономски план за период од 4 години);
- изработка на студии и стратегии за развојот на земјата и за одделни подрачја (од интерес на државата);
- изработување анализи за состојбите и проблемите на економскиот развој на земјата;
- планирање и имплементација на економската политика на Владата;
- остварување на активности за соработката со меѓународни организации и институции за економски развој.

Глобалните ризици од покачувањето на цената на нафтата

Високите цени на нафтата можат да покажат негативно влијание врз светската економија главно по две линии - намалување на растот и зголемување на инфлацијата, особено ако се потврди опасноста дека сегашното зголемување на цените нема да биде надминато во краткорочен период

Наташа Стојмановска

Наташа Стојмановска е родена во 1976 год. Дипломирала во 1999 год на Економскиот факултет во Скопје, насока финансиско сметководствен менаџмент. Во моментот е на пост-дипломски студии од областа на Монетарна економија на Економскиот факултет во Скопје. Во Министерството за финансии е вработена од март 2000 година. Распоредена е во Секторот за финансиски систем, одделение за пазар на капитал, а од јануари 2006 година е назначена за раководител на одделение за банкарски систем. Има посетувано бројни обуки и семинари од областа на банкарството, пазар на капитал, режим на девизен курс, финансиски ризици, европска интеграција, странски инвестиции, корпоративно управување, проект менаџмент, финансиски пазари, пензиски реформи и управување со човечки ресурси. Во 2002 година беше стипендист на Француската Влада за обука за државни службеници. Од јуни 2005 година е раководител на работна група во процесот на ЕУ интеграции за поглавјето слободно движење на капиталот. Зборува одлично англиски јазик и солидно француски јазик.

Во последните месеци, цените на нафтата постојано се задржуваат на ниво од над 55 долари за барел, така што на 29-ти август на берзата во New York фјучерсите на суровата достигнаа 70.80 долари, што претставува апсолутен максимум за времето од нивното постоење како финансиски инструмент (21 година). Во Лондон највисоката цена достигна 68.89 долари. Основните фактори кои придонесуваат за ваквото поскапување можат да се разгледаат во следново:

- опасностите односно можноста понудата да одговори на потребите на континуираното зголемување на побарувачката, поради појавата на премногу мал резервен капацитет;
- геополитичката напнатост главно поради затегнатата ситуација во

Ирак и опасностите од терористички напади;

- несиметричното влијание на ОПЕК врз цените – поголем успех во насока на зголемување;
- недостаток на задоволително ниво на инвестиции во нови можности – се смета дека високите цени можат да привлечат компании во секторот, при што завршниот производствен циклус одзема 5–7 години.

Високите цени на нафтата можат да покажат негативно влијание врз светската економија главно по две линии – намалување на растот и зголемување на инфлацијата, особено ако се потврди опасноста дека сегашното зголемување на цените нема да биде надминато во краткорочен период. Накратко, во оваа статија ќе

“Мислената изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии”

бидат посочени некои основни примери од појавата на нафтените шокови во текот на претходните три децении, а исто така ќе бидат проследени можните сценарија за идниот развој.

Влијанието на нафтените шокови во минатото

Bjornland (2000) го анализира влијанието на шоките на страната на побарувачката и понудата врз реалниот раст и невработеноста во САД, Германија, Велика Британија и Норвешка, при што периодот на анализа зависи од постоењето на серии податоци за секоја земја. Во најдобриот случај (случајот на САД) анализата започнува од 1960 и продолжува до 1994 година. Особено внимание е посветено на нафтени-те шокови од 1973–1974 и 1979–1980.

Brown and Yucel (2002) прават преглед на литературата која го третира влијанието на промените во цените на нафтата врз основните макроекономски индикатори. Економската теорија и емпириските докази ги поврзуваат зголемените цени на нафтата со намалување на реалниот раст на БДП. Основен канал е класичниот ефект на страна на понудата, при кој зголемената цена на нафтата го ограничува количеството на најважниот инпут фактор во производствената функција

Покачувањето на цените на нафтата предизвикува зголемување на цените на електричната енергија, што може да доведе до пад на БДП по линија на општата производствена функција за економијата, доколку се намали количеството на енергија што се користи во производството. Високите цени на горивата влијаат и на вкупната побарувачка, со тоа што доведуваат до трансфер на доход од земјите–увознички кон земјите–извознички на нафта. Рационалните потреби во земјите–увознички ќе доведат до ограничување на личните расходи, а со тоа ќе се намали вкупната побарувачка и БДП. Се разбира, овој ефект ќе се неутрализира до извесен степен преку зголемувањето на внатрешната (домашната) побарувачка од страна на извозничките на нафта. Во текот на анализираниот период авторот посочува неколку основни сценарија, кај кои цените на нафтата се промениле како резултат на внатрешни фактори, кои не го рефлектираат фундаменталниот однос меѓу побарувачката и понудата: ембаргото на ОПЕК во текот на 1973; револуцијата во Иран 1978–1979; почетокот на војната меѓу Иран и Ирак 1980–1981; промената во однесувањето на ОПЕК 1986; војната во Персискиот залив 1990–1991 г.

Hamilton (2000) го дефинира нафтениот шок како процентуална промена меѓу цената на нафтата во тековното тримесечие спрема највисоката цена, која е набљудувана во текот на претходните четири тримесечја, во случај кога тековната цена е повисока. Во случај кога тековната цена е пониска, вредноста на зголемувањето на цената на нафтата е 0. На овој начин, авторот го адресира проблемот за нелинеарната врска меѓу економската активност и цената на нафтата. Линеарните зависности, кои ја поврзуваат промената во БДП со цената на нафтата се покажуваат нестабилни, особено во периодот од 1985 година (Hooker (1996)). Нелинеарното моделирање на врската меѓу цените на нафтата и растот на БДП води до следниве случаи:

- зголемувањето на цените на нафтата предизвикува намалување на производствената активност, додека нивното намалување не ја зголемува, т.е. се набљудува несиметрична и нелинеарна зависност;
- зголемувањата, кои се набљудуваат во текот на последователните периоди на стабилни цени имаат поголем ефект од оние, кои се јавуваат како корекции на претходни падови;
- проблемите во понудата на нафта, предизвикани од внатрешни фактори се јавуваат како многу важен фактор за намалување на економската активност.

Krugman (1980) ја проучува врската меѓу цената на нафтата и девизните курсеви, преку модел, кој што ги вклучува САД, Германија и ОПЕК. Тој покажува дека ефектот од зголемувањето на цената на нафтата врз девизните курсеви зависи од споредбата помеѓу три главни фактори. Првиот е негативниот ефект од порастот на трошоците за увоз на нафта врз билансот на палакања. Позитивните фактори врз платниот биланс се приходите од извоз на стоки за ОПЕК и инвестициите во домашна актива (пр. странски директни инвестиции, портфолио инвестиции, итн.) Во краткорочен период од значење е дали делот на САД во светскиот увоз на нафта е поголем од делот на САД во финансиските активи, кон кои се стреми ОПЕК. На подолг рок, значајно е дали делот на САД во светскиот увоз на нафта е поголем од делот на САД во увозот на стоки во земјите на ОПЕК. Емпириските факти за периодот до 1980 год. покажуваат дека зголемувањето на цените на нафтата на краток рок водат до поскапување на американскиот долар, додека на долг рок доларот поефтиниува. Тоа се толкува на следниот начин – на краток рок земјите на ОПЕК претпочитаат набавка на германски стоки и инвестиции во американски активи, додека на долг рок од значење е само увозот на стоки.

Fischer (1981) го проучува влијанието на нафтените шокови при појавата или отсуството на индексации сврзани со инфлацијата. Тој покажува дека индексирањето по правило не го зголемува инфлационото влијание на нафтениот шок. Во случај кога се набљудува индексација на хартиите од вредност, влијанието на нафтениот шок врз инфлацијата е значително поголемо. Така, како што индексацијата води до полесно прифаќање на инфлацијата од економската јавност, владите се повеќе склони да прифатат проинфлаторни политики, во случај кога се набљудува значителен степен на индексација во економијата.

Daniel (2001) ги разгледува можностите за заштита од влијанието на нагли промени во цените на нафтата од страна на држави и големи производители на нафта, при што анализата, пред сè, му е насочена кон заштита од пад на цените на нафтата. Државите извознички на нафта често формираат резервен нафтен фонд, којшто го користат во случај на големи турбуленции на цените. Според авторот, практиката покажува дека е многу тешко оптимално да се изгради таков фонд и истиот ретко ги постигнува целите. Затоа, предлогот е да се искористат финансиските пазари, при што се применуваат различни стратегии за хеџирање наспроти големите турбуленции на цената на нафтата. Основните случаи од проучувањето се следните:

- многу влади се изложени на голем ризик од наглата промена на цените на нафтата, така што тешко можат истиот да го надминат;
- финансиските инструменти, базирани на цените на нафтата, предлагаат соодветна заштита;
- стратегиите за хеџинг водат до значително намалување на турбуленциите во цената, ги зголемуваат можностите за предвидување, при што слабо го намалуваат приносот;
- владите не ги користат во значителна мера тие финансиски инструменти и стратегии, поради отсуство на институционален капацитет и високи политички расходи.

Нафтени шокови, макроекономски последици и реакции на монетарната политика

Brown and Yucel (2002) прават преглед на литературата која го третира влијанието на промените во цените на нафтата врз основните макроекономски показатели. Економската теорија и емпириските докази ги поврзуваат зголемените цени на нафтата со намалување на реалниот раст на БДП. Основниот канал е класичниот ефект од страна на понудата, при кој зголемената цена на нафтата го ограничува количеството на најважниот инпут фактор (најважната сировина) во производствената функција. Останатите канали се промената на побарувачката, монетарната политика и расходите за приспособу-

вање. Класичниот канал на страната на понудата најдобро го објаснува намалениот реален раст и зголемената инфлација. Во текот на последните 20 години американската економија се смета за помалку чувствителна на нафтениот шок.

Bernanke et al. (1997) го анализираат взаемното влијание меѓу монетарната политика и зголемувањето на цената на нафтата. Тие покажуваат дека речиси сите рецесии во САД во текот на последните три децении (до 1997 г.) биле предизвикани од зголемувањето на цените на нафтата, истовремено со примена на рестриктивна монетарна политика, која го покренува прашањето за идентификација на влијанието на секој од тие два фактора поодделно. Според авторите, реакцијата на монетарната политика објаснува многу голем дел од ефектот на растечките цени на нафтата врз економската активност. Се покажува дека, сам по себе, нафтениот шок не се јавува како главен фактор за предизвикување на рецесија.

Hunt et al. (2001) го користат макроекономскиот модел на МВФ МУЛТИМОД, за да ги проучат макроекономските ефекти од покачувањето на цените на нафтата, така што тоа зголемување е разгледано во три варијанти: како времено, подолгорочно и постојано. Глобалното влијание на зголемувањето на цените на нафтата во текот на првите неколку години од шокот се открива во следните основни показатели:

- трансферот на доходи од земјите увознички на нафта кон земјите извознички на нафта се очекува да ја намали глобалната побарувачка, при што на краток рок склоноста кон расходи во вторите е поверојатно да биде значително помала од онаа во првите;
- поскапувањето на основните инпут фактори во производствената функција води до намалување на потенцијалниот производ;
- работниците и производителите можат да откажат намалување на платите и нормата за заработка, што може да доведе до зголемен притисок врз расходите за единица труд и на цените на финалните производи;
- влијанието на повисоките цени на нафтата врз основните ценовни индекси (на пример, на потрошувачките цени) и потенцијалот за влијание врз базичната инфлација (core inflation) може да ги натера централните банки да преминат кон порестриктивна монетарна политика;
- ако реакцијата на монетарната политика изгледа неоправдана за економската јавност од аспект на целите пред политиката, тогаш довербата кај монетарните власти може да се намали, што може да предизвика зголемување на инфлационите очекувања и инфлацијата.

Пазарни очекувања за влијанието на тековното зголемување на цените на нафтата

Овој дел од излагањето ги содржи очекувањата на основните инвестициони банки во однос на тековната ситуација и врската на цените на нафтата со хартиите од вредност со фиксиран доход.

Пазарните учесници во поголема мера го поткрепуваат мислењето дека цените на нафтата над 60 долари за барел се привремени и истите е повообичаено да се движат меѓу 40–50 долари за барел. Високите цени на нафтата според нив ќе резултираат во намалување на растот на реалниот БДП со мал ефект врз инфлацијата, што ќе ја засили побарувачката на државни хартии од вредност и ќе ја поттикне доходноста напред во долгиот крај на кривата на принос.

Структурата на економијата игра важна улога, така што земјите со слаба зависност на производството од нафта, низок дел на расходите за гориво во потрошувачката кошница и ниска интензивност на трудот ќе бидат помалку погодени од нафтениот шок

Според рејтинг агенцијата Fitch владите на земјите од Г–7 ќе треба да платат 59 млрд. долари повеќе во 2004 година, што претставува 0.2% од вкупниот БДП. Реалните цени на нафтата сепак остануваат значително пониски од претходните зголемувања. Во периодот 1979–1984 г. просечната годишна реална цена (мерена по сегашни цени) надминува 50 долари за барел за 4 последователни години, при што достигна 72 долари во 1980 г. Дел од разликата се должи на обезвреднувањето на американскиот долар во последната година.

Според анализите на Deutsche Bank, не е многу веројатно дека повисоките цени на нафтата предизвикуваат зголемување на доходноста по хартиите од вредност, така што сметаат дека покачувањето е од времен карактер и нема да доведе до зголемување на очекуваната инфлација. Може да се изведе влијание врз CPI и базичната инфлација, но тоа ќе биде времено и нема да предизвика побрзо зголемување на каматите од страна на ФЕД од тековните очекувањата. Доходноста по хартиите од вредност ќе биде влијателна во поголема мера отколку реакцијата на ФЕД на покачените цени на нафтата.

УБС во својата анализа посочува дека 32 долари за барел тип Брент е многу важно за пазарното ниво. Секоја цена под тоа ниво се смета за поволна од аспект на глобалниот раст, а повисоките цени се разгледуваат како намалувачи на растот.

Citigroup посочува дека пониските инфлациони очекувања и намалената зависност од цените на нафтата го ограничуваат неповолното влијание на тековното зголемување. Индустијализираните земји во поголем обем се енергетски ефективни, а и цените на нафтата во реално изразување не го достигнаа нивото од шокот кон крајот на 70–тите години на 20–тиот век. Според Меѓународната енергетска агенција постојаното зголемување на цените на нафтата за 8 долари, ќе доведе до намалување на растот на БДП во земјите од ОЕЦД за 0.33% и зголемување на инфлацијата за 0.5%. Еврозоната ќе биде засегната во поголема мера отколку САД, со тоа што не може да се потпре на сопствени ресурси за задоволување на нараснатите потреби. Најзасегнати ќе бидат земјите со пазари во настанување, кои увезуваат нафта, поради тоа што нивните економии се енергетски неефективни.

Американската енергетска информациозна агенција предвидува дека цените на нафтата ќе се задржат близу до 55–60 долари за барел во текот на 2006 година. Производството на ОПЕК се разгледува како блиско до својот капацитет, а залихите на земјите од ОЕЦД се на многу ниско ниво. Секоја нова пречка пред вообичаениот процес на понуда со многу голема веројатност ќе доведе до уште поголемо зголемување на цените. Пазарните учесници го разгледуваат зголемувањето на цените на нафтата првенствено како пречка за растот, отколку како ризик за зголемување на инфлацијата. Од средината на 2002 година цените на нафтата и доходноста по хартиите од вредност се негативно корелирани, за разлика од поголемиот дел од претходните 25 години, кога корелацијата била позитивна.

Заклучок

Емпириските и теоретските факти разгледани во оваа статија водат до следните заклучоци:

- ниските инфлациони очекувања и намалената зависност од цените на нафтата го ограничуваат неповолното влијание на тековното зголемување;
- класичниот канал на страната на понудата најдобро го објаснува намалениот реален раст и покачената инфлација при зголемување на цените на нафтата;
- во последните 20 години американската економија се смета за сè помалку чувствителна на нафтен шок;
- ако монетарните власти преземат дејствија за избегнување на падот на реалниот БДП преку приспобување на експанзивната монетарна политика, инфлацијата ќе се успори и позитивното влијание врз производството ќе биде само кратко;

- реакцијата на монетарната политика објаснува многу голем дел од ефектот на растечките цени на нафтата врз економската активност. Се покажува дека сам по себе, нафтениот шок не се јавува како главен фактор за предизвикување на рецесија;
- ако реакцијата на монетарната политика изгледа неоправдана за економската јавност, довербата во монетарните власти може да се намали, што може да предизвика зголемување на инфлационите очекувања и инфлацијата;
- структурата на економијата игра важна улога, така што земјите со слаба зависност на производството од нафта, низок дел на расходите за гориво во потрошувачката кошница и ниска интензивност на трудот ќе бидат помалку влијателни од нафтениот шок;
- зголемувањата, кои се набљудуваат во текот на последователни периоди на стабилни цени имаат поголем ефект од тие коишто се јавуваат како корекција на претходни падови;

- ефектот од зголемувањето на цената на нафтата врз девизниот курс зависи од споредбата меѓу директното оптоварување на платниот биланс од порастот на расходите за увоз на нафта, и од ко-

Citigroup посочува дека пониските инфлациони очекувања и намалената зависност од цените на нафтата го ограничуваат неповолното влијание на тековното зголемување. Индустијализираните земји во поголем обем се енергетски ефективни, а и цените на нафтата во изразени во реални параметри не го достигнуа нивото од шокот кон крајот на 70-тите години на 20-тиот век

ристите за платниот биланс од извозот на стоки за ОПЕК и инвестициите на картелот во локални активи, од друга страна.

Оваа статија претставува заеднички труд на Наташа Стојмановска (вработена во Министерството за финансии на Република Македонија) и Петар Пандушев Чобанов (PhD студент на Универзитетот за национална и светска економија, Софија, Република Бугарија)

Користена литература

Bernanke B., M. Gertler and M. Watson (1997), "Systematic Monetary Policy and the Effects of Oil Price Shock", Brookings Papers on Economic Activity, Volume 1997, Issue 1, pp. 91 - 142

Bjornland H. (2000), "The Dynamics Effects of Aggregate Demand, Supply and Oil Price Shock - A Comparative Study", The Manchester School Vol. 68 No. 5, pp. 578-607

Brown S. and M. Yucel (2002), "Energy Prices and Aggregate Economic Activity: an interpretative survey", The Quarterly Review of Economics and Finance 42, pp. 193-208

Citigroup (20 August 2004), "International Market Roundup: Oil's Dark Shadow"

Daniel (2001), "Hedging Government Oil Price Risk", IMF Working paper No. 01/185

Deutsche Bank (24 August 2004), "Fixed Income Weekly"

Fischer S. (1981), "Indexing and Inflation", NBER Working Paper No. 670

Frye J. and R. Gordon (1980), "The Variance and Acceleration of Inflation in the 1970s: Alternative Explanatory Models and Methods", NBER Working paper No. 551

Hamilton J. (2000), "What is an Oil Shock", NBER Working Paper No. 7755

Hooker M. (1996), "What Happened to The Oil Price-Macroeconomy Relationship?", Journal of Monetary Economics, 38, pp. 195 - 213

Hunt B., P. Isard and D. Laxton (2001), "The Macroeconomic Effects of Higher Oil Prices", IMF Working paper No. 01/14

Krugman P. (1980), "Oil and The Dollar", NBER Working paper No. 554

Morgan Stanley (17 August 2004), "Interest Rate Products"

UBS (5 August 2004), "Global Economics Perspectives"

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ул. „Даме Груев“ 14, 1000 Скопје,
Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280
Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

М-р Никола Поповски

**ЗАМЕНИК
ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК**

Дејан Рунтевски
dejan.runtevski@finance.gov.mk

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР

Снежана Делевска
Љупка Миндошева

ТЕХНИЧКИ СОРАБОТНИК

Ѓултен Далиповска

ПЕЧАТИ

Винсент Графика, Скопје

ТИРАЖ

500 примероци

ПРЕВОД

Жана Шокаровска
Маја Петровска

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА ПУБЛИКАЦИЈА,
ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9209
Билт. Минист. Финанс.
10–2005